

UNIVERZITA OBRANY
Fakulta ekonomiky a managementu
Katedra celoživotního vzdělávání

ZÁKLADY VOJENSKÝCH OPERACÍ
STUDIJNÍ TEXT

Kolektiv autorů

BRNO 2011

Studijní text je určen pro všechny studenty bakalářských studijních programů Univerzity obrany. Uvádí studenty do problematiky vojenství a vojenských operací. Vysvětluje základní pojmy a objasňuje vztah vojenských operací k problematice prostředí jejich použití, jakož i úlohu ozbrojených sil ve společnosti. Podává stručný přehled vývoje vojenského umění a základní zkušenosti z novodobých ozbrojených konfliktů.

Skriptu nenahrazují vnitřní předpis v působnosti Ministerstva obrany, standard Severoatlantické aliance, ani platný učební fond Univerzity obrany. Svým obsahem a zaměřením jsou původním studijním materiálem v dané oblasti.

Kolektiv autorů:

pplk. Ing. David ČEP	K-111, FEM
doc. Ing. Milan KUBEŠA, CSc.	K-111, FEM
Ing. Pavel ZONA, Ph.D.	K-111, FEM
Ing. Pavel ZŮNA, MSS.	K-111, FEM

Recenzenti:

pplk. Ing. Milan PODHOREC, Ph.D.	K-110, FEM
Ing. Oldřich SOCHA	VV-VA Vyškov

Vydání skript bylo projednáno na zasedání Katedry celoživotního vzdělávání (K-111) dne 30. 5. 2011.

Neprošla jazykovou úpravou na Vydavatelské skupině Univerzity obrany.

© David ČEP, Milan KUBEŠA, Pavel ZONA, Pavel ZŮNA, 2011

ISBN 978–80–7231–808–7

OBSAH

ÚVOD	5
1 VOJENSTVÍ, VOJENSKÉ UMĚNÍ, VZNIK A VÝVOJ JEJICH SOUČÁSTÍ	7
1.1 Základní terminologie	9
1.2 Vojenské umění a jeho součásti	16
1.2.1 Vztah teorie a praxe vojenského umění, plánování operací	17
1.2.2 Vybrané kategorie používané ve vojenském umění	18
1.3 Historický vývoj taktiky	20
1.3.1 První neobrněné období	21
1.3.2 První obrněné období	21
1.3.3 Druhé neobrněné období	21
1.3.4 Druhé obrněné období	21
1.3.5 Třetí neobrněné období	22
1.3.6 Současné období	24
1.4 Operační umění a jeho vývoj	24
1.4.1 17. a 18. století	26
1.4.2 19. století	27
1.4.3 První polovina 20. století	28
1.4.4 2. světová válka	29
1.4.5 Operační umění po druhé světové válce do roku 1990	30
1.5 Vojenská strategie a její vývoj	31
1.5.1 Řím	32
1.5.2 Středověk	32
1.5.3 Novověk	33
1.5.4 Tvůrci moderní strategie	34
1.5.5 Přelom 19. a 20. století	34
1.5.6 Rozvoj vojenské strategie mezi válkami	36
1.5.7 Druhá světová válka	38
1.5.8 Vojenská strategie po II. světové válce	39
2 OZBROJENÉ SÍLY A PROSTŘEDÍ JEJICH POUŽITÍ	43
2.1 Co jsou ozbrojené síly?	43
2.2 Soudobá Armáda České republiky	44
2.3 Bezpečnostní prostředí	50
2.4 Operační prostředí	52
3 CHARAKTER SOUDOBÝCH OPERACÍ, PRINCIPY, FUNKCE, KATEGORIZACE OPERACÍ A HLAVNÍ ZÁSADY POUŽITÍ VOJENSKÝCH SIL V OPERACÍCH	57
3.1 Charakter soudobých operací	57
3.2 Typologie vojenských operací	60
3.2.1 Operace kolektivní obrany podle čl. 5 WS	60
3.2.2 Operace mimo článek 5 Washingtonské smlouvy	63
3.3 Hlavní zásady použití vojenských sil v operacích	68
3.4 Budoucí charakter vojenských operací	69
4 OPERAČNÍ UMĚNÍ V ROZHODUJÍCÍCH OZBROJENÝCH KONFLIKTECH NOVODOBÉ HISTORIE	71
4.1 Korejská válka (1950-1953)	72

4.1.1	Inčchonská výsadková operace	72
4.2	Arabsko-izraelské války	75
4.2.1	Pátá arabsko-izraelská válka (Jomkippurská válka či Válka Jom Kippur).....	76
4.2.2	První libanonská válka (6. 6. 1982-13. 6. 1982)	81
4.2.3	Sovětsko-afghánský ozbrojený konflikt (24. 12. 1979-15. 5. 1988)	84
4.2.4	Předpokládané úkoly Sovětských vojsk v Afghánistánu	85
4.2.5	Změny v použití sovětských vojsk	86
4.2.6	Závěry z konfliktu.....	88
4.3	Válka v Perském zálivu.....	89
4.3.1	Akce speciálních sil	90
4.3.2	Operace Pouštní bouře	90
4.3.3	Operace pouštní štít	91
4.3.4	Závěry z konfliktu.....	92
	SEZNAM POUŽITÝCH ANGLICKÝCH ZKRATEK.....	93
	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	101
	LITERATURA	103

ÚVOD

Ve studijním textu je objasněna základní problematika vojenských operací. Ve vztahu ke strategii, operačnímu umění a taktice jsou prezentované informace v souladu s aktuálními dokumenty NATO a rezortu MO ČR.

Cílem studijního textu je dosáhnout pochopení základů vojenských operací s důrazem na získání znalostí základní terminologie, pochopení vývoje operací a operačního umění na základě historického vývoje vojenského umění a jeho jednotlivých disciplín.

Skripta jsou členěna do **čtyř kapitol**.

1. kapitola objasňuje základní terminologii a členění vojenské vědy a rozkrývá historický vývoj a vazby jejich disciplín – tedy taktiky, operačního umění a vojenské strategie.

Ve 2. kapitole je objasněn pojem „ozbrojené síly“ v obecné rovině a je podána základní charakteristika soudobých ozbrojených sil, resp. Armády České republiky a to z hlediska jejího základního složení a výzbroje. Ozbrojené konflikty jsou podmíněny a odehrávají se v kontextu určitého prostředí. Tato kapitola popisuje současné bezpečnostní a operační prostředí a naznačuje trendy jejich dalšího vývoje, včetně dopadů na použití ozbrojených sil.

Ve 3. kapitole je objasněna problematika soudobých operací, jejich členění a základní principy vojenských operací. Charakterizuje druhy vojenských aktivit a to jak ofenzivních a defenzivních, tak i stabilizačních a hlavní zásady použití vojenských sil v operacích.

4. kapitola popisuje operační umění v rozhodujících konfliktech druhé poloviny 20. století. Rozebírá konflikty v Koreji, jednotlivé arabsko-izraelské konflikty, sovětsko-afghánskou válku a války v Perském zálivu.

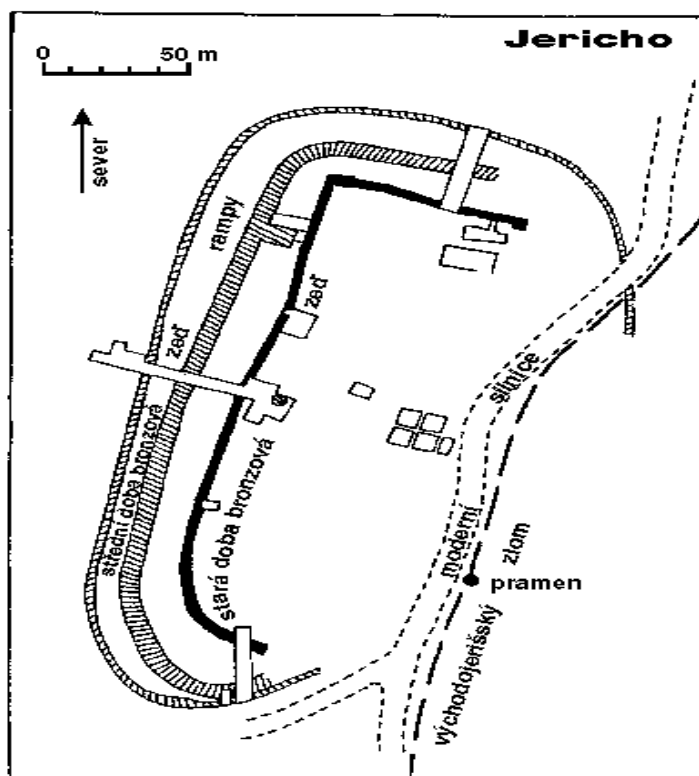
Závěrečná část obsahuje seznam zkratk, obrázků, tabulek a použité literatury.

1 VOJENSTVÍ, VOJENSKÉ UMĚNÍ, VZNIK A VÝVOJ JEJICH SOUČÁSTÍ

Již v nejstarších obdobích vývoje lidského druhu docházelo neustále k mezi skupinovému násilí vyvolaného nejrůznějšími důvody. Zemědělská revoluce spustila první velkou vlnu změn v dějinách lidstva. To vedlo postupně k formování nejranějších společností a s tím ke vzniku trvalých sídel. S nimi byla spojena celá řada sociálních a politických jevů. Mezi nejdůležitější z nich patřila i válka. Zemědělství se stávalo příčinou vedení války. Umožňovalo produkci, skladování a nadprodukcii, o níž stálo za to bojovat a zároveň vedlo ke vzniku prvních státních útvarů. Zemědělství ale na druhou stranu ovlivňovalo možnosti vedení války, protože sezónně zaměstnávalo příslušníky společnosti nebo je naopak k vedení ozbrojeného konfliktu uvolňovalo. Faktor „zemědělské sezóny“, omezující dobu a způsob vedení války, působil od dob prvních sídel, až po pozdně feudální období a přechod společnosti na industriální. Ozbrojený zápas zůstával po celou dobu do značné míry střetem dvou individuí, tedy bojem muže proti muži. Války první generace byly ovlivněny agrárním charakterem společnosti. Tento vliv se projevoval v oblasti použitelných technologií, možnosti přesunu vojsk a dopravy materiálu, zabezpečením potřeb vojska a jejich řízením.

Z archeologických nálezů je patrné, že nejstarší opevněná města, která jsou stará více než 10 000 let, jsou zároveň prvním hmatatelným důkazem vedení bojové činnosti v lidské společnosti. Hradby měst Jericho v Palestině a Catal Hüyük v Anadolii, jsou staré 8 respektive 9 tisíc let. Jsou tedy dokladem toho, že lidé mladší doby kamenné vedli organizované války již dávno před vynálezem písma nebo objevem možností zpracování kovů. Na obrázku 1 je plán města Jericha a jeho opevnění z 8 tisíciletí př. n. l. tak, jak byl sestaven na základě archeologických vykopávek této nejdéle trvale osídlené lokality. K tomu, aby byly stavěny hradby, bylo nutné přijmout celou řadu politických, ekonomických a vojenských rozhodnutí, které jasně svědčí o promyšleném a plánovitém přístupu k vedení bojů. Jsou to tedy první materiální důkazy o koncepčním přístupu obyvatel města v oblasti vojenství. Následující období nám poskytuje celou řadu dokladů o neustále se opakujících válkách.

Většina společností se naučila společně s písmem i zpracovávat kovy. Možnosti a vývoj zpracování kovů – cesta od mědi přes bronz k železu, znamenala ve vojenství vždy významný posun. Dnes dostupné dokumenty z nejstaršího období (od druhé poloviny třetího tisíciletí př. n. l.) hovoří v podstatě pouze o stěhování, válkách a dobývání.

Obrázek 1 – Plán opevnění města Jericha z 8 tisíciletí př. n. l.

Zdroj: DUPUY, E., DUPUY, T. (1996)

Historie vojenského umění je stará téměř jako lidstvo samo. Vývoj lidstva byl a bohužel stále ještě je, úzce spojen s historií válek, současném pojetí válečných tažení či operací. V etapách vývoje lidské společnosti nalezneme pouze několik málo let bez válečných konfliktů. Umění vést válku znamenalo otázku přežití či zániku celých národů.

Proto je vojenská věda a vojenské umění považováno za jednu z nejstarších vědních disciplín, která zkoumá zákonitosti a vnitřní souvislosti konfliktů mezi státy, společnostmi nebo skupinami lidí na základě historického dialektismu. Tak jako každá jiná věda i vojenská věda má své zákonitosti a své principy. Zatímco zákony objevujeme a ony působí nezávisle na činnosti lidí, pak principy jsou definovány na základě vědeckého poznání a využíváme je v samotném procesu (procesech) vojenství.

Už v historii kladli vladaři a vojevůdci důraz na poznání a praktické využití zákonitostí a principů vedení války (operací). Současné vojenské doktríny a předpisy vychází právě ze zkušeností a teorií vojenského umění. Nejedná se jen o principy vojenského umění, jedná se hlavně o způsob myšlení, jakým se přistupovalo k vojenskému umění jako komplexní činnosti, která obsahuje praktické rady a zkušenosti z vedení vojenských tažení a vojenských operací.

Jak prohlásil jeden z panovníků té doby Fridrich II, Veliký již roku 1774: *“Válka není věc náhody. Aby byla provedena správně, je nezbytný velký díl znalostí, studia a přemýšlení”*.

Je velmi obtížné přesně a jednoznačně specifikovat vojenské operace v dnešním dynamicky se rozvíjejícím se světě. Vojenské operace jsou ovlivňovány podstatou příčin ozbrojeného střetu, způsoby vedení bojové činnosti, použitými technologiemi. Způsoby vedení vojenských operací se dynamicky rozvíjí stejně, jako se rozvíjí vojenské technologie. Způsoby řešení antagonistických sporů, důvody pro použití vojenských nástrojů, příčiny, které vedou k ozbrojenému střetu, to vše je součástí bezpečnostního prostředí. Jestliže již dojde k přípravě a použití vojenských nástrojů k řešení antagonistického rozporu mezi účastníky konfliktu, tak toto použití probíhá v tzv. operačním prostředí. Co je obsahem pojmu operační prostředí a jak jej charakterizujeme, najdete v kapitole 2. Při současném a budoucím použití vojenských nástrojů, ozbrojených sil, se neobejdeme bez využití zkušeností a znalostí z historie vojenského umění jako celku a hlavně „klasiků“ vojenského umění, jejichž zkušenosti se promítají do doktrinní soustavy současné severoatlantické Aliance až směrem do zpracovaných doktrín určených pro AČR.

Pro pochopení pojmu vojenských operací je nejdříve nutné se seznámit s významem a obsahem základních pojmů. Bez jejich znalosti a dovednosti je používat, není možné, aby si vojáci, příslušníci ozbrojených sil partnerských zemí v Alianci i Evropské unii, porozuměli. V třetí až páté podkapitole se seznámíte se stručnou historií vývoje taktiky, operačního umění a strategie. Zcela záměrně v tomto studijním textu uvádíme pojmy v pořadí taktika – operační umění – strategie. Strategie je nejvýše postavená a je řídicí pro vedení operací. Operační umění transformuje strategické cíle do úkolů, které jsou plněny taktickými postupy. Studenti bakalářského stupně jsou připravováni především k plnění taktických úkolů. S operačními a strategickými úkoly se budou postupně setkávat v průběhu své vojenské kariéry.

1.1 Základní terminologie

K porozumění vojenským operacím je nezbytné nejdříve vysvětlit a objasnit základní pojmy. Pojmový aparát v této oblasti procházel v průběhu historie celou řadou změn.

Vojenství je obor lidské činnosti, zahrnující všechny otázky vojenské teorie a praxe, které souvisí s organizací, přípravou, výcvikem a bojovou činností ozbrojených sil.

Například podle mezinárodní klasifikace oborů vzdělávání ISCED 97, je vojenství uznáno jako součást širšího oboru „vojsko a obrana“. Tento širší obor zahrnuje studium národní bezpečnosti, studium obrany země, studium teorie války, studium vojenské přípravy a studium vojenství. Vojenství tedy nemůže existovat bez vědy a jejího rozvoje přičemž nejdůležitějším faktorem, který jej ovlivňuje je politika a ekonomika. Jak věda, tak vojenství se vzájemně ovlivňují. Věda tedy ovlivňuje vojenství, a to zpětně ovlivňuje vědu. Změny, které se ve vojenství dějí, zkoumá vojenská věda.

Vojenská věda je systém poznatků o charakteru a zákonech války, o vojenské přípravě státu a ozbrojených sil na válku a o způsobech jejího vedení. Základním předmětem zkoumání vojenské vědy je ozbrojený zápas. Vojenská věda je společenskou vědou.

Vojenská věda se zabývá:

- obecnou teorií vojenské vědy;
- vojenským uměním;
- výstavbou armády;
- vojenským výcvikem a výchovou;
- válečnou ekonomikou a vojenskou logistikou.

Mír je stav, kdy existuje rovnováha ve vztazích mezi státy, které se snaží rozpory mezi sebou řešit mírovými prostředky. Je to takový stav, když není žádný konflikt a existuje možnost rozhovorů až do doby, než konflikt vypukne. V době míru zpravidla existuje řada rozporů mezi společenstvím lidí, národy nebo zájmovými skupinami, které vznikají z nepřekonatelných rozporů v zájmech nebo plánech a které mohou být urovnány bez použití síly nebo hrozby silou. V civilizovaných, zejména demokratických zemích jsou k urovnání rozporů volena diplomatická, právní, ekonomická nebo politická opatření. V míru mohou některé organizace a skupiny (např. teroristické) používat k dosažení svých cílů sílu nebo hrozbu silou.

Válka je ozbrojené střetnutí dvou nebo více států. Zahrnuje nasazení pravidelných a nepravidelných sil ve vzájemně souvisejících bitvách a taženích k dosažení důležitých státních cílů. Charakteristickým rysem války je skutečnost, že zúčastněné strany jsou přesvědčeny, že nemají jinou možnost řešit vzájemné rozpory, než nasadit a použít vojenskou sílu (často ve velkém a dlouhodobě). Vyhlášení válečného stavu v souladu s mezinárodním právem při tom není z technického hlediska rozhodující. Válka může být vědomě omezena ve zdrojích a cílech nebo může být vedena bez omezení. Podle rozsahu válčiště se klasifikuje jako globální, regionální nebo lokální, podle charakteru použitých zbraní může být konvenční nebo jaderná, podle doby trvání krátká nebo vleklá.

Krise je situace vážného, ale ne vždy transparentního narušení fungování určitého systému či jeho části, spojená s potřebou časově a systémově adekvátního rozhodnutí a řešení.

Protivník je strana, která je považována za potenciálně nepřátelskou vůči spojenecké straně a proti které lze zvažovat použití síly. V obecném významu protivník znamená odpůrce, soupeř, sok, rival.

Vojenská strategie je součást národní nebo mezinárodní strategie, která představuje způsob, jakým je možné rozvinout vojenskou sílu a použít ji k dosažení politických cílů dané země nebo skupiny zemí. Jako součást vojenského umění je to systém teoretických zásad o podstatě, přípravě a vedení ozbrojeného zápasu ke splnění politických cílů státu nebo konečného stavu strategické operace. Jsou to zásady, jejichž naplnění zajišťuje národní bezpečnost tím, že jsou odvráceny vojenské hrozby, případně odraženo vojenské napadení

státu. Zabývají se podílem na kolektivním zajištění obrany vlastního státu nebo podílem na kolektivní obraně spojeneckého státu na základě mezinárodních smluv¹.

Vojenské umění je základní nejdůležitější součástí vojenské vědy. Zabývá se zkoumáním problematiky přípravy a vedení války, operací a boje. Zahrnuje strategii, operační umění a taktiku².

Operační umění je součást vojenského umění, které se zabývá:

- teorií a praxí přípravy a vedení mnohonárodních, společných i samostatných;
- operací operačních uskupení (svazů), druhů ozbrojených sil;
- činností operačních velitelských stupňů.

Operační umění spočívá v převedení strategických cílů do operačního plánu, který řeší bojovou činnost na taktické úrovni takovým způsobem, že přispívá k dosažení celkových cílů operace.

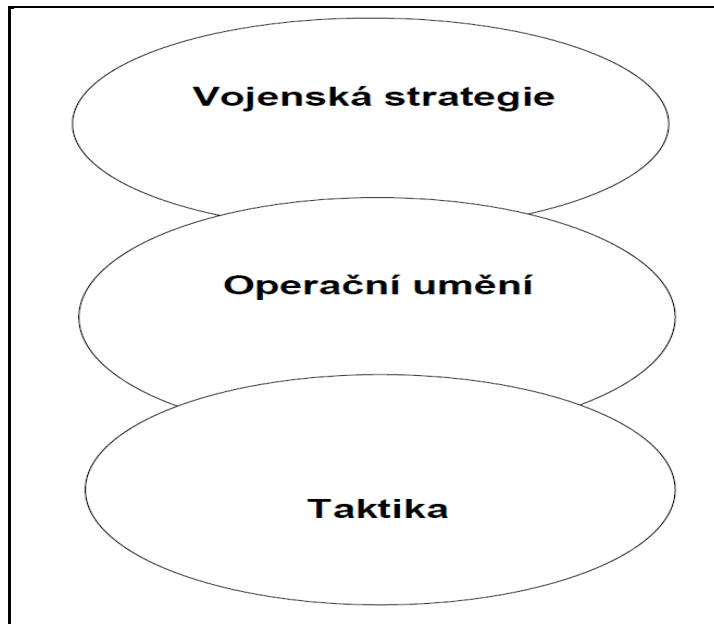
Taktika je nejstarší a nejpropracovanější a nejnižší součást vojenského umění, ve kterém je nejvíce propojena teorie s praxí. Zabývá se přípravou a vedením boje. Zkoumá objektivní zákonitosti ozbrojeného boje a na tomto základě vypracovává jeho zásady.

Taktika zkoumá ozbrojený boj jako určitý jev, který má dlouhodobou historii a který prochází neustálým vývojem. Zabývá se teoretickými a praktickými poznatky o zákonitostech, obsahu a charakteru, způsobech a formách přípravy a vedení boje a jiných taktických činnostech jednotkami útvarů a svazky³. Vztah mezi vojenskou strategií, operačním uměním a taktikou je znázorněn na obrázku 2.

¹ [19] *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*, s. 287

² [19] *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*, s. 290

³ [19] *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*, s. 257

Obrázek 2 – Vojenské umění a jeho složky

Taktika je tou úrovní, kde dochází k nasazení vojenských sil v boji. Taktiky vyžaduje synchronizaci a koordinaci druhů vojsk (mechanizovaných jednotek, jednotek bojové podpory a jednotek podpory) za účelem splnění bojového úkolu – vítězství v bitvě.

Operace je vojenská činnost nebo provedení vojenského strategického, taktického, výcvikového, administrativního úkolu nebo poskytnutí pomoci, proces vedení boje, včetně přesunů, zásobování, útoku, obrany a manévru, které jsou nezbytné pro dosažení cílů jakékoli bitvy nebo tažení.

Operace je charakterizována:

- druhem činnosti, která se v jejím rámci vede;
- organizačním uspořádáním sil a prostředků, kterými se naplňují stanovené cíle;
- prostorovým rozmachem;
- dobou trvání.

Podle různorodosti způsobu použití vojsk v operacích je možné operace členit na obranné, útočné, mírové a podpůrné. V souladu s úkoly a způsobem použití ozbrojené síly se vojenské operace člení na operace bojové a nebojové, speciální, informační a psychologické. Základními bojovými operacemi jsou útočné a obranné operace. Základními nebojovými operacemi jsou mírové a podpůrné operace. Speciální, informační a psychologické operace jsou samostatné a jako takové se prolínají všemi druhy operací.

Vojenská operace jsou základní způsob koncentrovaného a koordinovaného použití ozbrojených sil v daném prostoru a čase ke splnění operačního (bojového) úkolu a

k dosažení vytýčených cílů politických, vojensko-strategických, operačních, taktických nebo jiných).

Bojová operace je operace, ve které se proti sobě stojící strany snaží dosáhnout svých cílů bojem.

Útočná operace je rozhodující druh operace. Vojska vedou útočnou činnost, s cílem zničit proti stojícího protivníka společným úsilím proti jeho silám na předním okraji i v hloubce. Je zaměřena na zničení hlavního uskupení protivníka a k obnovení územní celistvosti státu (případně ke splnění jiných strategických, operačních nebo taktických cílů). Útočná operace má být plánována a vedena tak, aby bylo dosaženo sladění souběžně probíhajících jednotlivých operací v dotyku, v hloubce sestavy protivníka a ve vlastním týlu, přičemž:

- operace v hloubce budou zaměřeny ke zjištění sil protivníka v hloubce jeho sestavy, k poutání záloh protivníka, k ničení, narušení nebo zdržování dalších sil působících v hloubce sestavy protivníka;
- operace v dotyku budou především pozůstat z ničení protivníka palbou a bojem zblízka.

Obranná operace je základní, zpravidla vynucený a dočasný druh operace vedené pozemními silami v úzké součinnosti s ostatními druhy sil s cílem zastavit útok protivníka, udržet životně důležité prostory a vytvořit podmínky k provedení útočné operace nebo k ukončení konfliktu.

Obranné operace se obvykle provádějí za situace, když má protivník iniciativu. Jsou zaměřeny na odražení útoku, na vyčerpání a zničení jeho vojsk aby protivník nemohl splnit svůj cíl. Tím vytvářejí podmínky pro útočnou činnost. Obranné operace zahrnují sladěné použití bojových sil v celé hloubce prostoru vlivu. Aby toho bylo dosaženo, musí velitelé sladit obranné operace (obránné činnosti) v hloubce, v dotyku a v týlu. Operace v hloubce sestavy protivníka jsou zaměřeny na narušování soudržnosti útoků protivníka působením na jeho přesunující se síly a na jeho životně důležité prostředky. Tím obránce omezuje volnost manévrování útočníka a vytváří si podmínky pro vlastní přechod do útoku.

Operace v dotyku zahrnují činnosti hlavních obranných sil v prostoru obrany. Jsou zaměřené na zpomalení, usměrnění a ničení hlavních sil protivníka.

Operace ve vlastním týlu jsou určeny k ochraně vlastních sil palebné podpory, sil logistického zabezpečení a k udržení pohyblivosti záloh.

Nebojová operace je vojenská operace, ve které se k dosažení cílů používají síly a prostředky armády bez plánovaného použití zbraní kromě použití zbraní k sebeobraně při bezprostředním ohrožení života.

Nebojové operace se dělí na:

- operace mírové podpory;

- udržení míru (Peacekeeping);
- vynucení/prosazení míru (Peace enforcement);
- podpůrné operace.

Mnohonárodní operace jsou vojenské operace provedené silami dvou nebo více spojeneckých zemí, které spolupracují při plnění jednoho úkolu. Představují vojenské operace uskupení sil a prostředků více států, jejichž vzájemná součinnost je z politického hlediska založena buď na dlouhodobém svazku, nebo na vzniku krátkodobé koalice k přesně stanovenému účelu. Zpravidla se takové operace vedou jako společné za účasti potřebných druhů vojsk. v soudobých podmínkách v podstatě všechny bojové operace a většina nebojových operací budou mít mnohonárodní a společný charakter. K jejich přípravě a vedení se vytvářejí mnohonárodní štáby na operační a v případě potřeby nebo rozsahu nasazení i na taktické úrovni. Mnohonárodní operace vyžadují vzájemný respekt mezi silami zúčastněných států a rozdělení úkolů tak, aby byly úměrné jejich možnostem. Současně vyžadují kompatibilní komunikační systém, logistické zabezpečení (podporu) a vzájemnou součinnost při společném plnění úkolu.

Národní operace je vojenská operace vedená na národní úrovni pouze jedním státem.

Společná operace je vojenská operace vedená společným úsilím dvou a více druhů ozbrojených sil (pozemních, vzdušných, speciálních, námořních) pod jednotným velením. V operacích půjde také o společné působení s civilními silami a prostředky.

Válčiště je geograficky vymezená oblast nebo území se vzdušným prostorem, kde se ozbrojené síly válčících stran připravují, soustřeďují, rozvinují a vedou činnost k dosažení vojenskopolitických a strategických úkolů (cílů).

Operační prostor je část území nebo oblasti, nezbytná pro vedení vojenských operací a aktivit s nimi spojených.

Bojiště je prostor, ve kterém jednotky, útvary a svazky pozemních sil a letectva vedou bezprostřední boj s protivníkem.

Bojová činnost je souhrn veškeré činnosti vojsk na zemi, ve vzduchu i na moři vedoucí k dosažení cíle boje a operace.

Boj je organizované ozbrojené střetnutí jednotek, útvarů a svazků znepřátelených stran, vedené s cílem fyzicky zničit nebo zajmout protivníka, udržet důležité prostory, objekty či čáry nebo se jich zmocnit.

Soudobý boj je vševojskovým bojem. Vševojskový charakter mu vtiskuje účast různých druhů vojsk a výzbroje pozemních a vzdušných sil. Činnost sil a prostředků účastníků se boje musí být vzájemně koordinována tak, aby bylo dosaženo stanoveného cíle. Hlavní tíha pozemního boje obvykle spočívá na mechanizovaném vojsku. Druhy boje jsou obrana a útok. Teorie a praxe boje je předmětem zkoumání taktiky.

Útok je druh boje, který má rozhodující význam pro dosažení vítězství. Cílem útoku obvykle je zničit uskupení protivníka nebo zbavit ho schopnosti klást odpor a ovládnout důležité prostory (čáry, objekty). V řádech jednotlivých armád charakterizován jako základní, hlavní, rozhodující druh boje, protože pouze útokem lze získat a udržet iniciativu, rázně využít každé výhody, narušit soudržnost obrany protivníka a přenést boj do hloubky jeho sestavy, obklíčit a pronásledovat jeho vojska a dosáhnout konečného vítězství v boji.

Útok spočívá v ničení protivníka, v rozvrácení jeho sestavy, v rázném postupu vlastních vojsk do jeho hloubky s využitím palby a manévru spojeném s rozděláváním, obklíčováním a ničením nebo zajímáním jeho živé síly, ve zmocňování se výzbroje a ostatní techniky a v ovládnutí klíčových prostorů a důležitých objektů. Každý útok je nutno vést rozhodně v rychlém tempu, nepřetržitě ve dne i v noci a za každého počasí. Vede se zpravidla na zvolených směrech, na nichž bylo dosaženo převahy sil a prostředků na úkor směrů (úseků), kde se budou šetřit síly, nebo se povede obrana.

Podle činnosti protivníka, na kterého vojska útočí, může být veden útok na protivníka, který se brání, útočí nebo odchází (ustupuje). Podle rozsahu příprav, které útoku předcházejí, může být útok zahájen buď po zkrácené přípravě (z chodu), nebo po úplné přípravě. Podle způsobu provedení může být útok proveden buď po přesunu z hloubky, nebo z přímého dotyku s protivníkem.

Palba z různých zbraní s cílem zničit objekty protivníka nebo je vyřadit z činnosti umlčením, rušením, bořením, oslepením. Podle stupně vyřazení cíle (objektu) se rozlišuje výsledek palby jako zničení, umlčení, rušení, boření ap. Palba je hlavním prostředkem ničení protivníka, proto je považována za nejdůležitější prvek soudobého boje.

Manévr je rozvinutí vojsk na bojišti s využitím pohybu ve spojení s palbou nebo palebnou silou k dosažení výhody nad protivníkem za účelem splnění stanoveného úkolu.

Manévr je také:

- přesun s cílem umístit loď nebo letadla do postavení, které je výhodné vůči protivníkovi;
- taktické cvičení prováděné na moři, ve vzduchu, na zemi nebo na mapách s cílem imitovat činnost v bojových operacích;
- činnost (operace) lodi, letadla nebo vozidla za účelem provedení požadovaného přesunu.

Manévr je dynamickým prvkem boje. Spočívá v organizované a rychlé změně rozmístění nebo složení vojsk vzhledem k situaci protivníka s cílem vytvořit si nejvýhodnější podmínky pro úspěšné splnění stanoveného úkolu. Umožňuje, v kombinaci s palbou a údery, zachovat si volnost jednání, zaujímat výhodné prostory, dosahovat překvapení a chránit vlastní vojska. Druhy manévru jsou: čelní útok, obchvat, obejití.

Úkolové uskupení je dočasné uskupení jednotek pod velením stanoveného (určeného) velitele, které nemá stálou organizaci a je vytvořené za účelem provedení určité operace nebo splnění určitého úkolu.

1.2 Vojenské umění a jeho součásti

Vojenské umění prošlo dlouhým historickým vývojem a jako „umění“ bylo spojováno s významnými vojevůdci a veliteli. Později, se snahou nalézt určité principy, využitelné pro úspěšnou praxi je vytvářena i jeho teorie a je prosazován i vědecký přístup v otázkách vojenského umění. Vojenské umění se svými složkami se stává součástí vojenské vědy.

Po dlouhou dobu si vojenské umění vystačilo jen se dvěma základními složkami, to je se strategií a taktikou. Pojem strategie byl spojován jen s vojenstvím (dnes je používán i mimo vojenskou sféru) a jejím úkolem bylo a je i do dnešních dnů stanovení cílů války (transformace politických cílů do reálných cílů vojenských) a dodání vojenských prostředků pro jejich naplnění. Taktika pak vyjadřovala způsob provedení vojenské akce přímo v terénu. Samotné prosazení strategie probíhalo zpravidla jen v jedné nebo jen v několika málo bitvách, kdy v čele vojsk stál mnohdy přímo strateg (vládce, vojevůdce) a přímo řídil bitvu. Vítěz bitvy zpravidla splnil i svůj strategický cíl.

Rozvoj společnosti, technické a ekonomické možnosti, nacházejí svůj odraz i na poli vojenství. Postupně roste masovost armád, zajištěná schopností jejich výbavy a udržitelnosti. Roste rozmach bojové činnosti (operací), a to jak z prostorového hlediska, tak také doba jejich trvání, množství zúčastněných vojsk a postupně vznikají i druhy vojsk, specializované na činnosti či podporu hlavních bojových sil. To vše klade stále větší nároky na sladění všech sil v operaci či boji. Dosažení strategického cíle již není zpravidla možné v jedné bitvě, ale vyžaduje celou sérii bitev a začíná se prosazovat pojem tažení (kampaň). Mění se i prostředky manévru vojsky – železnice, loďstvo, motorizace vojsk, ale také prostředky dokonalejšího velení – telegraf, telefon, radiové spojení. Tyto okolnosti a řada dalších vlivů, vyvolávají skutečnost, že strateg (strategický velitel) nemůže být současně taktickým velitelem v bitvě, již není schopen sám obsáhnout celou problematiku velení silám. Rozrůstá se hierarchická struktura sil a s tím narůstá i význam štábů na všech úrovních. Objektivně vzniká potřeba střední úrovně vojenského umění, spojnice mezi strategií a taktikou. Tato spojnice musí být schopna transformovat strategický cíl do reálně proveditelných operačních cílů a úkolů vojsk a sladovat jejich úsilí k jejich naplnění. Začíná se tedy prosazovat a používat pojem **operační umění**.

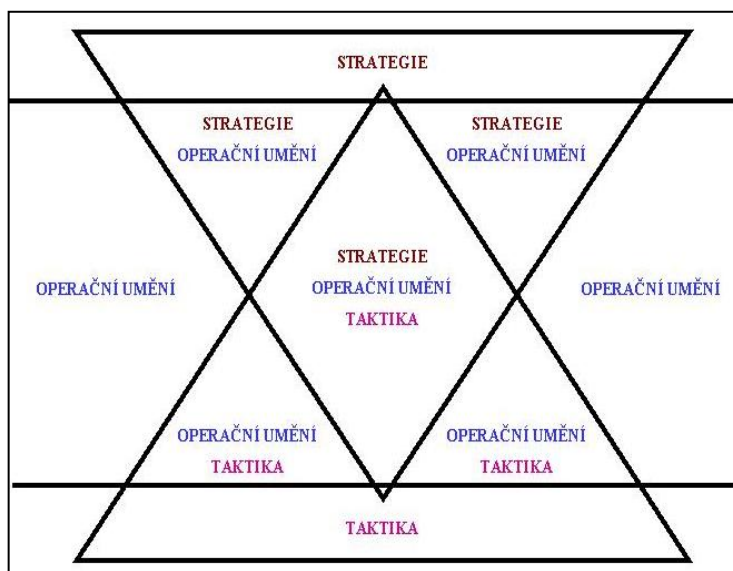
V dnešním chápání je **vojenské umění** rozhodující součástí vojenské vědy. Přes všechnu snahu o maximální vědeckost v otázkách vojenského umění má i nadále svoji stránku, kterou je nutno považovat za umění. K vojenskému umění nelze přistupovat jako k pouhému řemeslu či zaměstnání. Vojenské umění vyžaduje potřebné znalosti, což může získat studiem v podstatě každý, ale zejména talent, tvůrčí myšlení velitelů a v neposlední řadě odpovídající iniciativu.

Vojenské umění je tvořeno systémem poznatků o:

- zákonitostech, obsahu a charakteru války;
- metodách, formách přípravy a vedení bojové činnosti na zemi, moři a ve vzduchu (ve strategické, operační i taktické úrovni);
- zahrnuje teorii i praxi přípravy a vedení vojenské činnosti na souši, moři, ve vzduchu.

Součástí vojenského umění jsou dnes **strategie – operační umění – taktika**. Všechny tři součásti jsou v **hierarchicky závislém vztahu**, kdy strategie stojí nejvýše a stanovuje úkoly operačnímu umění a to následně taktice, ale existuje i zpětná vazba, kdy vyšší úrovně musí brát do úvahy možnosti a limity úrovně nižší. Složky se také vzájemně podmiňují, ovlivňují a ve svých cílech a úkolech musí být sladěny. Úkoly a cíle nižších úrovní musí přispívat k naplnění úkolů a cílů úrovní vyšších.

Přestože se strategie může dotýkat přímo až taktiky a opačně, je to úroveň operačního umění kde se strategie a taktiky setkávají téměř bez výjimky (obrázek 3).

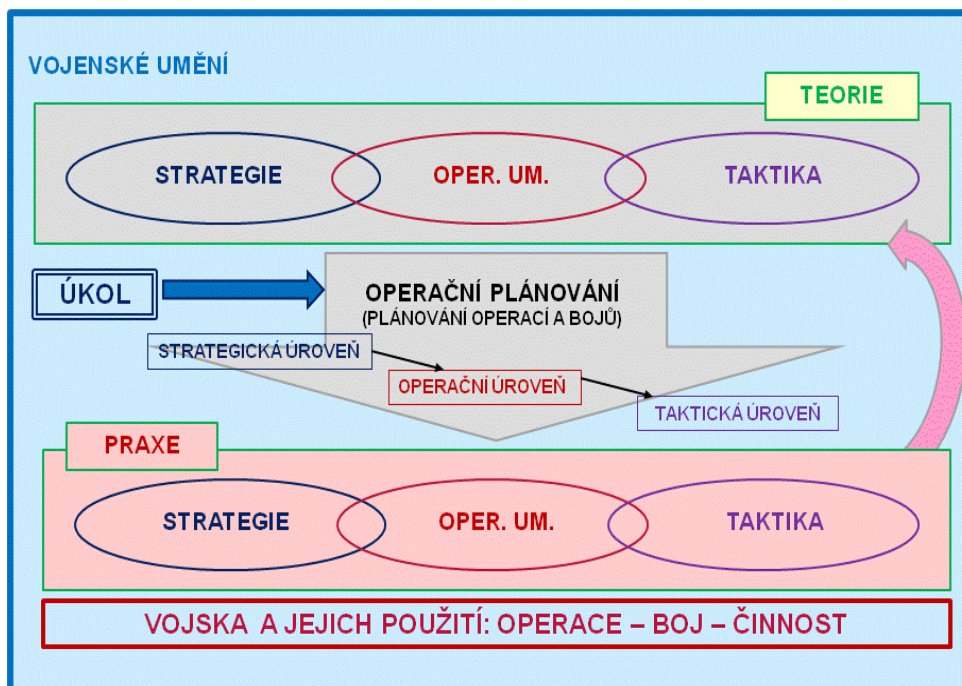

Obrázek 3 - Vztah složek vojenského umění

1.2.1 Vztah teorie a praxe vojenského umění, plánování operací

Teorie a praxe vojenského umění musí být vzájemně propojeny. Jakákoliv teorie bez praktického uplatnění je bez reálného užitku. Teorie a praxe vojenského umění se vzájemně ovlivňují. Teorie slouží praxi, praxe se opírá o teorii a vznáší požadavky na další teoretické poznatky, ale je i zdrojem poučení nebo verifikace teoretických východisek (obrázek 4).

Samotná praxe vojenského umění je vyjádřena v uplatnění poznatků z vojenského umění veliteli a štáby při organizaci a řízení operací a boje. Konkrétním spojovacím článkem mezi teorií a praxí vojenského umění je operační plánování (proces plánování operací a bojů). V tomto procesu je úkol stanovený nadřazeným konfrontován s teorií použití sil a jeho praktickou realizací (splněním).

Obrázek 4 – Vztah teorie a praxe vojenského umění

Operační plánování spadá do oblasti teorie a praxe velení vojskům, což je součást vojenského umění. Operační plánování nebo jednodušeji plánování operací, bojů, činností je cílevědomá a metodicky uspořádaná činnost orgánů velení prováděná před zahájením operace (činnosti) i v jejím průběhu. Cílem této činnosti je:

- přijmout rozhodnutí velitele (záměr, plán ...) a stanovit úkoly podřízeným, prostředky pro dosažení cílů;
- obsahově, prostorově a časově sladit činnost všech podřízených sil při plnění úkolů;
- přijmout a sladit opatření zabezpečení, podpory a ochrany vojsk.

Oproti tomu je **řízení operací** nepřetržitá činnost velitelů a štábů prováděná v průběhu operace, která spočívá v:

- nepřetržitém porovnávání plánovaného průběhu operace se skutečným průběhem;
- usměrňování činnosti vojsk, jestliže se vývoj situace významně odchyluje od plánu.

Cílem řízení operací je maximální soulad reálného průběhu s plánovaným a splnění úkolů s minimálními ztrátami. Plánování a řízení operace jsou dvě odlišné, ale mnohdy prolínající se činnosti štábů.

1.2.2 Vybrané kategorie používané ve vojenském umění

Pro ujednocení se v otázkách vojenského umění, pochopení souvislostí a vazeb je nezbytné používat jednotnou a jednoznačnou terminologii, jednotně chápat obsah a význam používaných pojmů a postupů, zvládnout alespoň základy teorie vojenského umění, dokázat

implementovat teoretická východiska v praxi a v neposlední řadě plně chápat místo a význam vlastní úrovně velení v rámci operace nadřizovaného.

Principy války (vojenského umění) jsou chápány jako zobecnění zkušeností, zásad, jejichž uplatnění je žádoucí v průběhu plánování a vedení vojenských operací. Samotné principy odpovídají historickému vývoji a úrovni poznání. Od maršála Francie Focha, přes britské teoretiky Fullera a Liddell Harta, přes profesora francouzské válečné školy Culmanna až k americkému předpisu FM 100-5 lze sledovat celkový pohled na otázky principů, ve vztahu k době jejich definování (tabulka 1).

Tabulka 1 – Vývoj principů vojenského umění

Foch	Fuller	Liddell Hart	Culmann	FM 100-5
Ekonomie sil Volnost jednání Překvapení	Řízení Útok Překvapení Soustředění Rozdělení Bezpečnost Mobilita Odolnost Rozhodnost	Cíl Pohyb Překvapení	Ekonomie a soustředění prostředků Zaměření (ve směru největší převahy) Bezpečnost	Cíl Útok Soustředění Ekonomie sil Manévr Jednota velení Bezpečnost Překvapení Jednoduchost

V moderním pojetí jsou principy války (vojenského umění) přečísleny. Například v Alianční společné doktríně pro vedení operací (AJP – 3/B/: ALLIED JOINT DOCTRINE FOR THE CONDUCT OF OPERATIONS) jsou principy uvedeny a objasněny v obecném kontextu vojenského umění a specificky v kontextu mezinárodní mírové operace (tabulka2).

Tabulka 2 – Principy vojenského umění

Principy vojenského umění dle AJP – 3(B)	
V kontextu vojenského umění	V kontextu mezinárodním – mírové operace
• Definice cílů • Jednota úsilí • Udržitelnost • Koncentrace sil • Ekonomika sil • Pružnost • Iniciativa • Udržení morální síly • Překvapení • Zabezpečení • Jednoduchost • Mnohonárodnost	• Nestrannost • Souhlas stran • Omezení použití síly • Vytrvalost / dlouhodobý výhled • Legitimita • Důvěryhodnost • Vzájemný respekt • Transparentnost • Volnost pohybu • Ochrana životního prostředí

Samotných principů by bylo možno nadefinovat takřka neomezené množství, agregovat je do skupin a podobně. Přesto je možné nalézt tři rozhodující principy, které měly, mají a i v budoucnu budou mít univerzální platnost a na kterých se téměř všichni odborníci shodují. Jde o principy **ekonomie sil, volnost manévru (jednání) a soustředění úsilí**.

Další významnou kategorií jsou **operační funkce**. Zde jde o vybrané charakteristiky operace, kterými lze operaci popsat a které se vztahují k rozhodujícím činnostem v operaci. Operační funkce mají svůj odraz v operačním rozkaze (plánu operace). S jejich využitím lze systematizovat poznatky, úkoly sil apod. Operační funkce nejsou ve svém výčtu omezeny, přesto mezi základní a nejčastěji uváděné patří:

- palba;
- manévr;
- velení a řízení;
- podpora a zabezpečení;
- ochrana sil.

Pro uplatnění vůle velitelů všech úrovní v praxi, sladění činnosti sil a jejich efektivní použití je velmi významná otázka **organizace velení**. Zde jde zejména o pochopení kompetence orgánů velení a řízení na všech úrovních a hierarchické struktury systému míst velení jak v obecné rovině, tak i pro konkrétní operaci. Nejde jen o pochopení vazeb ve vertikální rovině, ale i v horizontální rovině a pochopení vlastního místa v systému velení. Otázky velení vojskům jsou taktéž součástí vojenského umění jako celku a specificky každé součásti zvlášť.

1.3 Historický vývoj taktiky

Pojem taktika vychází z řeckého *taktikon* – umění uspořádat vojsko. Obecně lze říci, že taktika je způsob jak určitý systém provádí jednotlivé kroky svého postupu, aby splnil stanovený cíl. Pro potřeby těchto skript lze taktiku chápat jako samostatný vědní obor, součást vojenského umění, který zkoumá objektivní zákonitosti boje a propracovává zásady jeho přípravy a vedení z hlediska použití různých druhů vojska. Vojenská taktika prochází neustálým vývojem a záběr jejího zkoumání se neustále rozšiřuje. Pokud vycházíme z předpokladu, že taktika je způsob, jak ve vojenském pojetí splnit daný bojový úkol pak lze konstatovat, že taktik – tedy způsobů je celá řada. Jejich výběr je ovlivněn zadaným bojovým úkolem, charakterem a úmyslem nepřítele, terénními a povětrnostními podmínkami, dostupným časem pro splnění úkolu a civilními faktory působícími v prostoru vedení boje (Mission, Enemy, Terrain, Time available, Civil considerations METT – CC).

Od nejstarších dob platí, že vítězství v boji zajistí pohyblivost, síla a ochrana vojsk. Vývoj taktiky v dějinách válek a vojenského umění lze charakterizovat s určitou dávkou zjednodušení jako střet dvou tendencí – ochrany a pohyblivosti. Ve vývoji taktiky se tyto tendence uplatňují střídavě a to v závislosti na vývoji zbraní (palebné síle). Pokud budeme

hodnotit dějinný vývoj taktiky z tohoto pohledu, pak můžeme rozdělit vojenské dějiny na celkem zřetelně ohraničená období, ve kterých vítězil „pancíř nad pohybem“ a naopak.

1.3.1 První neobrněné období

První neobrněné období v sobě zahrnuje samotné počátky válek, kdy se příslušník kmene – bojovník jen velmi málo zabýval svou ochranou a vítězství v šarvátkách či bojích bylo dáno momentem překvapení nebo prostou lidskou převahou. Taktika v tomto období je velmi jednoduchá, živelná, založená na kontaktním způsobu vedení boje. Toto období končí prvním prokazatelným vítězství mnohem menší armády řeckých států nad Peršany v bitvě U Plataj v roce 479 př. n. l. V této bitvě zvítězila řecká armáda díky organizaci a využití pancíře při ochraně svých bojovníků.

1.3.2 První obrněné období

První obrněné období je charakterizováno vítězstvím obrněných pěšáků převážně organizovaných do pevných jednotek nad pohyblivějším, ale špatně organizovaným nebo nevytváčeným protivníkem, který nebyl schopen vést boj ve větší vzdálenosti od svých základů. V tomto období bylo zavedeno masivní využívání palebných prostředků jak v polních bitvách tak při obléhání a dobývání opevněných pozic protivníka. Taktika je postavena na pohybu sevřených, dobře chráněných jednotek (falanga, kohorta) a na schopnosti překonávat velké vzdálenosti. Toto období končí bitvou u Adrianopole v roce 378, kdy byly poraženy římské legie. V této bitvě využili vítězští Gótové kombinace polního opevnění (vozová hradba) a silné a pohyblivé jízdy, proti které neměly legie ochranu.

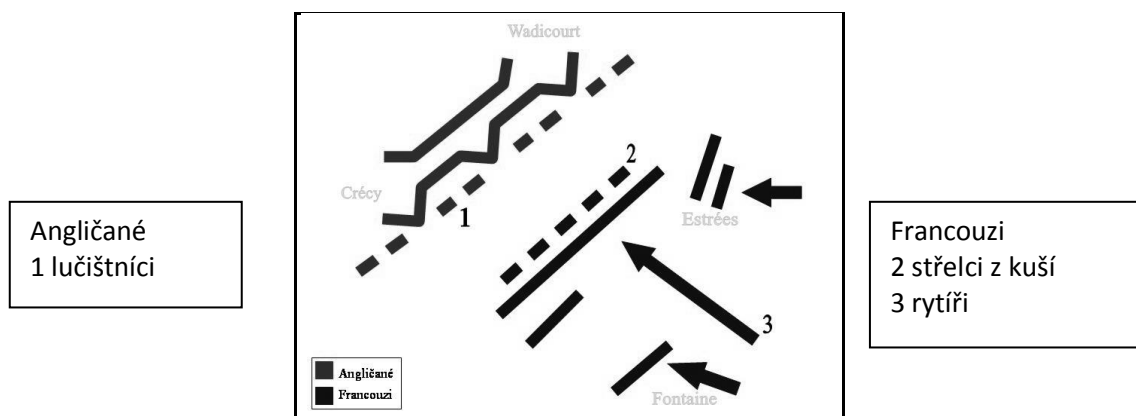
1.3.3 Druhé neobrněné období

V druhém neobrněném období se hlavní zbraní stává početné, pohyblivé, lehké nechráněné jezdectvo. Boje byly vedeny převážně bezkontaktně, tj. střelbou a jen zřídka úderem. Ale i v tomto období postupně roste význam brnění jako ochrany jezdce a postupně i koně. Taktiku nájezdů jízdy využívali ve vrcholné fázi tohoto období především Arabové při dobývání Středního východu, Severní Afriky a Pyrenejského poloostrova. Toto období končí vítězstvími Karla Martela nad muslimskou armádou v bitvě u Poitiers. V tomto boji postavil Karel svoji taktiku na pomalém, ale vytrvalém tlaku svých vojsk složených z těžké jízdy a pěších jednotek proti čistě jízdní armádě Arabů. Odklon od rychlých útoků vedených lehkým jezdectvem dokonala tažení Karla Velikého na přelomu 8. a 9. století.

1.3.4 Druhé obrněné období

Druhé obrněné období je obdobím těžkých obrněných rytířů útočících v liniích jako hlavní úderná síla. Jejich aktivity jsou podporovány lehkou pěchotou převážně vyzbrojenou palnými zbraněmi. Účinnost palných zbraní a jejich využití ve válkách tohoto období výrazně ovlivňuje výsledek bitev v neprospěch obrněné jízdy, které již pancíř neposkytuje dostatečnou ochranu. Znovu se objevuje vozová hradba a polní opevnění. Na konci tohoto období se začíná uplatňovat zcela nový prvek – polní dělostřelectvo. Rozhodující obrat v taktice tohoto období znamená bitva u Kresčaku.

Anglické vojsko čítalo 4000 rytířů a 10 000 pěších, většinou lučištníků a velšských vrhačů oštěpů. V samotné bitvě jich bylo asi o dva tisíce méně. Jejich pozice se rozkládaly mezi vesnicemi Crécy (Kresčak) a Wadicourt v délce asi 2,5 km. Neobvyklé bylo, že většina anglických rytířů sesedla z koní, aby zaplnila mezery mezi lučištníky a pěchotou. Francouzská armáda byla mnohem početnější, ale složená z nesourodých částí a navíc dezorganizovaná. Její počty známe jen zčásti, kromě 12 000 rytířů měl největší význam kontingent 6000 janovských střelců z kuší. Bitva začala až odpoledne poté, co se francouzské síly dostaly na dohled k nepříteli. Hlavně pěšáci byli unaveni dlouhým pochodem a tětivy kuší byly navlhle deštěm. Francouzský král chtěl boj odložit až na druhý den, ale jeho rytíři nebyli k udržení a zaútočili ve zmatku. Přesto, že měli před sebou janovské oddíly s kušemi, pevnou anglickou pozicí nemohli otrást. Naopak anglické luky, které měly nad kušemi převahu jak v dostřelu, tak v rychlosti střelby, hromadně pobíjely francouzské útočníky. Rytíři na koních podnikli celkem patnáct útoků, poslední z nich až po soumraku, ale všechny byly odraženy. Nakonec byli nuceni ustoupit a jejich značné ztráty (přes 1 500 rytířů včetně českého krále Jana Lucemburského a tisíce pěších) mohly být ještě vyšší, kdyby je Angličané pronásledovali. Schéma bitvy je na obrázku 5.

Obrázek 5 – Schéma bitvy u Kresčaku

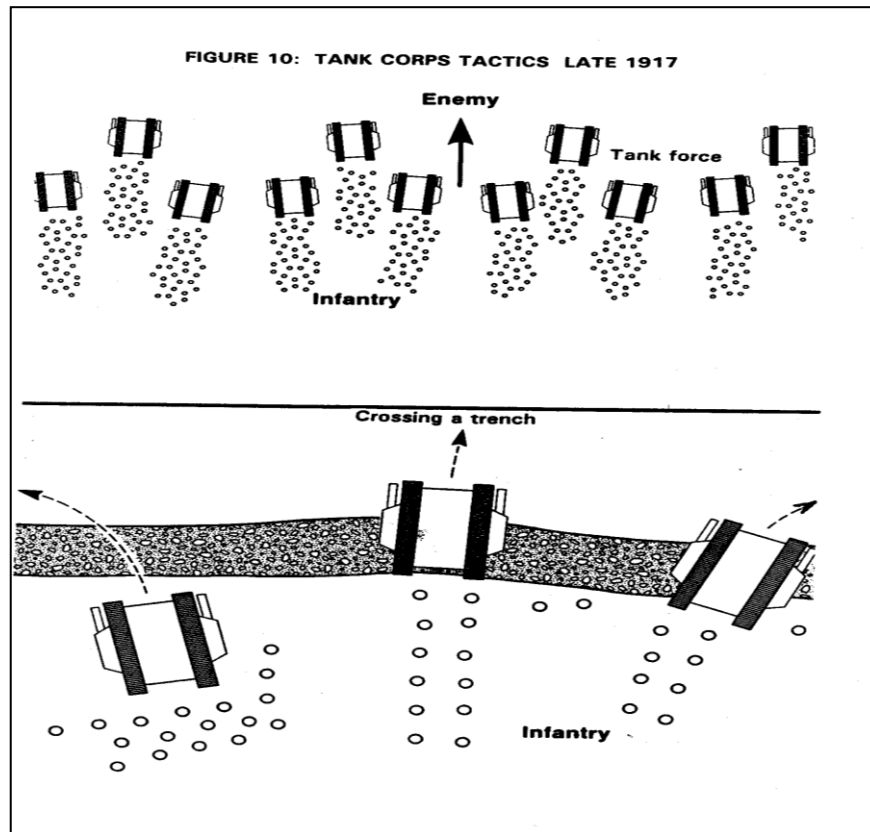
Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_Krescaku

Bitva u Kresčaku znamená v dějinném vývoji taktiky postupný ústup od brnění jako základu ochrany jednotlivce. Jeho poslední pozůstatky lze nalézt na korysech jízdy ještě v polovině 19. století.

1.3.5 Třetí neobrněné období

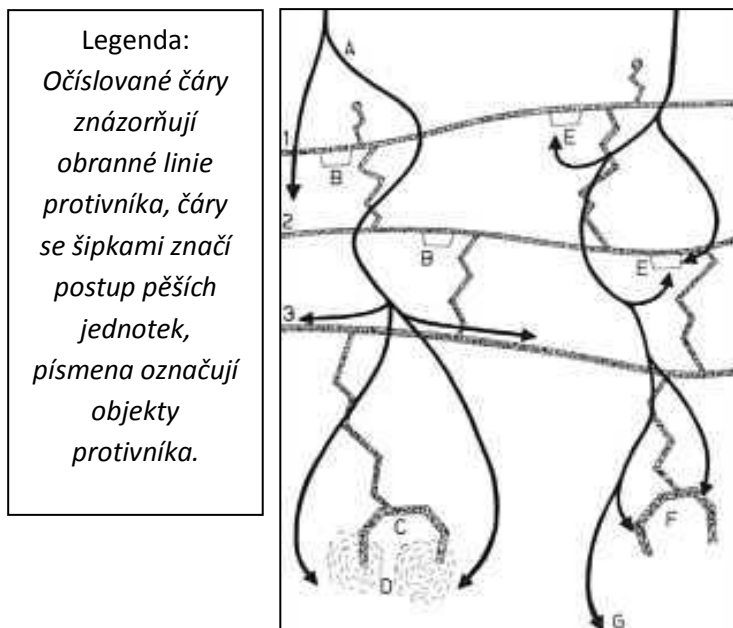
Třetí neobrněné období následuje logicky po předcházející etapě a zahrnuje v sobě vývoj taktiky spojený s masovým zaváděním palných zbraní. Vznikají pravidelné armády s jednotným výcvikem a výzbrojí. Boj je veden na stále větší vzdálenosti až za hranici přímé viditelnosti. Třetí neobrněné období lze také charakterizovat jako období, ve kterém lze provádět, díky rozvoji dopravní infrastruktury, strategické přesuny na velké vzdálenosti a na druhou stranu jako období, v němž se taktický pohyb na bojišti stává téměř nemožný díky obrovskému nárůstu palebné síly. Stále větší důraz je kladen na ochranu živé síly v polních opevněních. Na konci etapy se tak vývoj taktiky dostává do slepé uličky. Výchozí bodem a výrazným zlomem je tak rok 1917 kdy došlo k nasazení tanků jako nového

pohyblivého pancéřovaného palného prostředku a taktika německých jednotek pěchoty tzv. Strosstruppen tak jak je znázorněno na obrázcích 6 a 7. Dalším významným posunem v taktice bylo zavedení třetího rozměru do vedení boje, to znamená vznik a bojové použití letectva ať již jako prostředku přímé podpory pozemního vojka nebo jako prostředku umožňující bombardování na velké vzdálenosti. K pozemní a námořní taktice se tak přidává i taktika letecká.

Obrázek 6 – Ukázka taktiky tankového vojska za 1. světové války

Zdroj: DVOŘÁK, B. (2008)

Obrázek 7 – Taktika pěchoty „Stoßtruppen“

Zdroj: DVOŘÁK, B. (2008)

1.3.6 Současné období

Současné období lze popsat jako epochu, ve které dochází k zásadním inovacím a prudkému rozvoji taktiky především vzhledem k měnícím se způsobům vedení boje, tzv. asymetrické vedení boje, hybridní způsob vedení boje apod. Popis tohoto období není obsahem těchto skript.

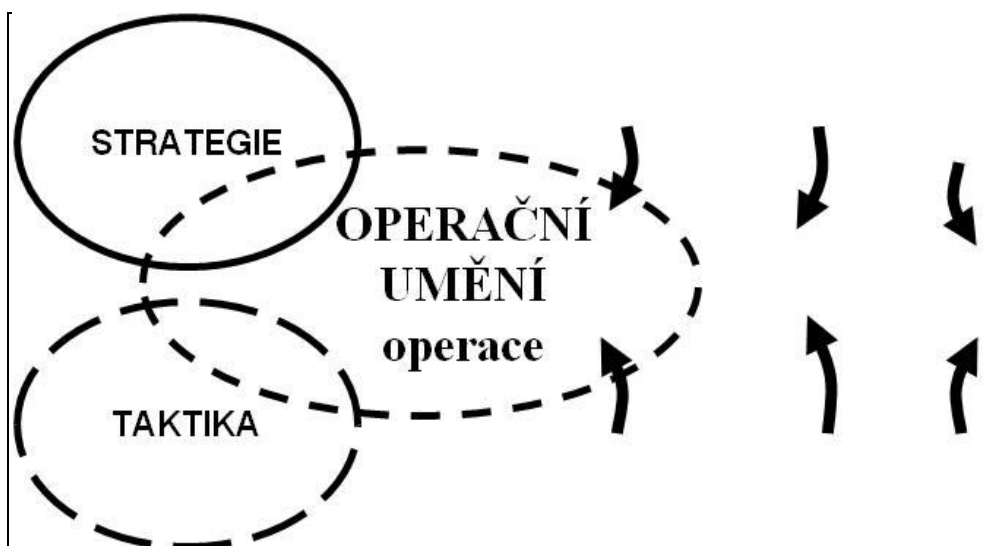
1.4 Operační umění a jeho vývoj

V historii vojenského umění se setkáváme s výrazem polní tažení, které je překladem anglického výrazu “campaign”, jehož ekvivalentem je německý pojem “Feldzug”. Polní tažení jsou určena k dosažení politických záměrů, a jako taková jsou nejvyšší úrovní vojenské účasti ve válce. Jejich plánování je uměním, tedy výrazem vojevůdcovského mistrovství, kdy velitelé uplatňují principy operačního umění pro specifické způsoby použití přidělených prostředků k dosažení strategických cílů. Základním problémem operačního umění je potom utváření prostoru operací, válčiště (theatre of operations) plánováním a vedením polního tažení⁴.

Operačním uměním je umění naplánovat a provést operaci v součinnosti s ostatními výkonnými prvky státu, případně s mezinárodními organizacemi a nevládními organizacemi, tak, aby byly taktickými činnostmi jednotlivých součástí vojenských sil naplněny strategické cíle a byl dosažen očekávaný výsledek. Přestože, byl koncept operačního umění teoreticky i prakticky rozvinut na střet dvou bipolárních systémů, tak je aplikovatelný na současné

⁴ <http://www.history.army.mil/books/OpArt/index.htm>

operace zaměřené na řešení bezpečnostních krizí, kdy celkové cíle operace nemusí bezpodmínečně spočívat na „vojenském úspěchu“. Operační umění zahrnuje schopnost velitele řešit komplexní, špatně strukturované rozhodovací problémy a představit dostatečně jasně a logicky zdůvodněné, někdy intuitivní, vize a rozhodnutí, na základě kterých probíhá plánování a jsou vydávány konkrétní vojenské rozkazy. Tato schopnost velitele spočívá na jeho dovednostech, zkušenostech a kvalitě štábního operačního procesu aplikovaném jeho podřízeným štábem. Operační umění je aplikované na všech úrovních velení a řízení – strategické, operační i taktické – viz obrázek 8.

Obrázek 8 – Součásti vojenského umění

Operační umění není jen o znalosti postupů konkrétních doktrín, vojenských předpisů a manuálů. Při plánování a řízení operace (polního tažení) je nezbytné respektovat určité principy, tzv. principy operačního umění, které nejsou ani souborem pravidel, ani dogmatem, podle něhož je nutno se otrocky řídit, nýbrž které vyžadují moudrost při jejich vhodné aplikaci. Operační umění je o schopnosti využití širších znalostí, o pochopení širších souvislostí, o rozpoznání a pochopení vlivu různých faktorů na plánování a vedení operací. Operační umění vyžaduje efektivní použití různých plánovacích nástrojů, které usnadňují plánování a využití sil, prostoru, času a informací. Za tímto účelem vytváří velitel se svým štábem záměr operace (operational design), který se stává rámcem pro myšlenkové pojetí a porozumění kritériím úspěchu operace, podmínkám jejího provedení a účelu a poslání jednotlivých prvků sil v operaci. Každá operace je kombinací úkolů plněných jednotlivými prvky sil, z nichž většina probíhá souběžně. Operace se mění v čase, a proto musí být plány průběžně měněny. Velitelé a štáby aplikují operační umění prostřednictvím operačního plánovacího procesu tím, že:

- formulují celkový záměr operace a predikují, jak se operace bude vyvíjet;
- určují vztah mezi taktickým použitím sil, operačními úkoly a strategickými cíli;
- určují hlavní linie operace a vydávají pokyny pro časovou souslednost a synchronizaci taktických činností;

- definují způsoby jak dosáhnout strategické cíle využitím dostupných sil a prostředků.

Bez operačního umění, které usměrňuje taktiku, by vedení války bylo řadou spolu nesouvisejících bitev bez společného účelu. Nepřiměřené síly by útočily na nedůležité objekty, a to s pouze místním vlivem, na fyzické zdroje protivníka. Bojová podpora a bojové zabezpečení by byly nekoordinované. Vývoj operačního umění je charakterizován významnými operačními koncepty použití vojenských sil. Tyto operační koncepty byly vždy základní filozofií, podle které se postupovalo při plánování a řízení operací.

O operačním umění hovoříme jako o nové disciplíně vojenského umění od přelomu 18. a 19. století. V historii byl termín operace použit poprvé na konci 17. století, tedy v době, kdy vznikají první plně profesionální armády, které slouží panovníkům k naplnění jejich strategických cílů.

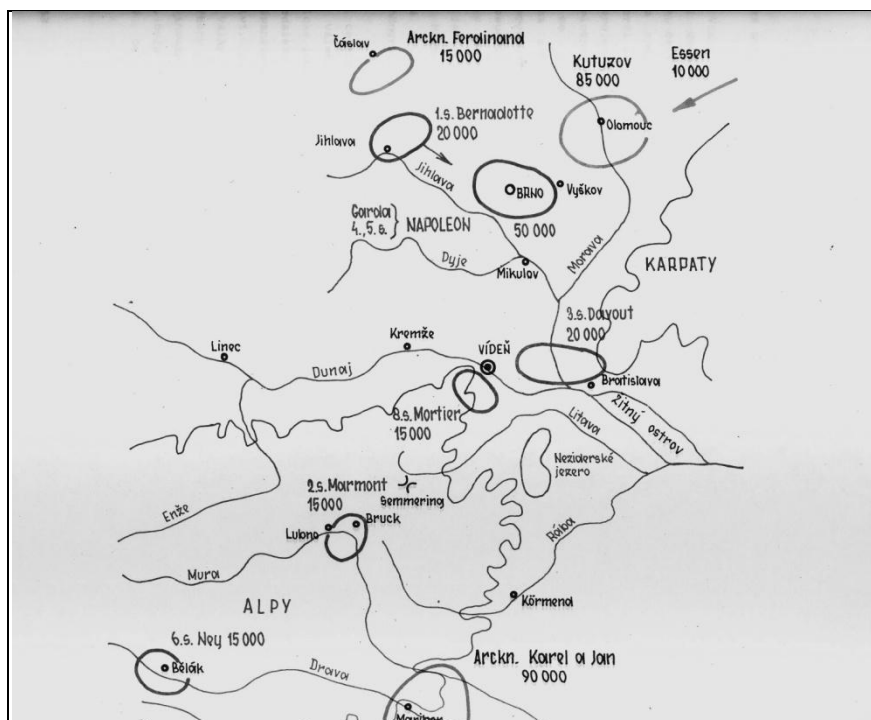
1.4.1 17. a 18. století

Napoleon přináší zásadní zlom do chápání operačního umění. V tomto období jej lze popsat jako „taktiku na stupni válčiště“(bojiště) a formulovat první principy:

- soustředění sil (udržení síly v celku nebo schopnost je v daném času a místě soustředit);
- bezpečnost operační linie (nemít slabá místa);
- útočit co nejrychleji na nejvýznamnější body;
- využívat morální činitele a politické prostředky;
- vest bojovou činnost metodicky.⁵

Jeho armáda řádově převyšovala počty vojsk jednotlivých panovníků v uplynulém období. Skládala se z armádních sborů, které ve válce plnily samostatné úkoly a jejichž činnost byla koordinována tak, aby směřovala k rozhodné bitvě, která vedla ke zničení protivníka a vítězství ve válce. Toto dokládá obr. 9, na kterém je znázorněna situace Napoleonových armádních sborů na konci listopadu 1805 v průběhu tzv. 3. koaliční války. Znal přesně situaci spojeneckých (Ruských a Rakouských) vojsk a dokázal na ni reagovat pohybem svých sborů tak, že na jedné straně znemožnil významné části protivnickových jednotek zasáhnout do bitvy u Slavkova, na druhou stranu dokázal soustředit tyto sbory do prostoru bojiště. Tím dokázal významným způsobem změnit poměry sil a postupným nárůstem svých jednotek bitvu proti početně silnějším protivníkovi vyhrát a získat tak jedno z nejskvělejších vítězství své kariéry. Rozhodujícími operacemi této fáze byly krytí postupu sboru arcivévody Fedrinanda od Prahy do prostoru Slavkova prvním Bernadotovým sborem a jeho následné stažení do druhého sledu Napoleonovy armády u Slavkova a pohyb 3. sboru maršála Davouta.

⁵ [12] *Základy operačního umění*, s. 14

Obrázek 9 – Situační schéma Napoleonových sborů na konci listopadu 1805

Zdroj: VÝBOH, A. RAMPULA, O. (1992)

1.4.2 19. století

Toto období s sebou přináší tak velké množství změn, že jejich pochopení a dopad trval teoretikům vojenského umění až do konce první světové války. Průmyslová a dopravní revoluce tohoto století spojená s masovou výrobou a prudkým rozvojem dopravy uvolnila pro potřeby armády obrovské lidské zdroje. Použití páry a elektřiny umožnilo mobilizovat své armády a přesunovat je na bojiště s nebyvalou rychlostí. Velikost těchto armád a jejich příprava na budoucí konflikty znamenala nutnost zavést nové metody plánování a řízení. Další z rozhodujících změn ve vojenství bylo zavedení drážkování v hlavni a nabíjení zezadu u palných zbraní, což společně s používáním bezdýmného prachu způsobilo větší úmrtnost na bojišti a několikanásobné zvětšení bojiště.

Tyto změny vedli postupně k zásadním změnám v chápání vojenského umění. Tento myšlenkový posun však byl mnohem pomalejší než materiální. V průběhu 19. století se stále projevovala snaha o vedení válek podle napoleonských zásad – tedy snaha o svedení jediné rozhodující bitvy. To vedlo ke smrtícím čelním konfrontacím. Aby se jim zabránilo a síla a rychlost armád byla lépe využitelná, dochází ke změně napoleonského „rozhodujícího bodu“. Je transformován do prodloužené osy, podél níž jsou vedeny jednotlivé činnosti. Ta se může otáčet, prohýbat ale musí držet svůj hlavní směr. Tato teorie byla poprvé využita v druhé fázi americké občanské války a vyvrcholila ve druhé světové válce.

1.4.3 První polovina 20. století

Změny, které s sebou přinesla tato epocha je možno považovat z hlediska vývoje vojenského umění a především operačního umění za rozhodující. Jedná se především o:

- značný nárůst počtů vojáků;
- zásadní růst požadavků na logistiku a přesuny;
- odklon od snahy rozhodnout válku v jedné bitvě;
- nárůst délky trvání válek;
- změny ve způsobu velení;
- vedení bojů na více válčističích;
- odklon od sezónnosti válčení;
- využití další dimenze do vedení válek;
- zásadní změny požadavků na rozsah a délku plánování.

Na tyto změny zareagovala jako první vojenská věda v Sovětském svazu na počátku 20. let 20. století. Její představitelé jako první pochopili vztah mezi třemi složkami vojenského umění a zaměřili se právě na rozpracování teorie operací všech druhů sil – pozemního vojska, letectva a námořnictva. Hlavní důraz byl kladen na útočnou operaci. Byla také rozpracována teorie postupných operací, která byla postavena na předpokladu, že porážky protivníka lze dosáhnout provedením řady dílčích operací, jako je obrana, útok, obklíčení, zničení. Tedy zásadní posun od dosud platných tendencí zničit protivníka jednou bitvou. Tato teorie odpovídala době, kdy byla vypracována – době, kdy se počítalo s nasazením masových armád vyzbrojených moderní technikou (odpovídající třicátým létům 20. století). Hlavním představitel Sovětské vojenské školy v tomto období byl M. N. Tuchačevský.

Západní Evropa, která nesla převážnou část tíhy 1. světové války, předpokládala, že další válka s takovým rozsahem již nebude. Proto zaměřila svoji pozornost na teorii budování a použití malých profesionálních silně pancéřovaných armád. Do počátku 80-tých let 20. století v USA, Francii, Velké Británii, Německu a dalších zemích západní Evropy operační umění jako pojem a součást vojenské vědy neexistovalo. Používaly se pojmy jako velká taktika, nebo malá strategie. I v tomto prostředí působila celá řada vojenských vědců, kteří se zabývali jednotlivými principy použití vojsk v operacích. Jsou to například:

- J. Fuller a H. Guderian – zakladatelé teorie použití tankového vojska;
- G. Dohet – teorie letecké války;
- Ch. de Gaulle – principy použití profesionální armády v operacích.

Všechny tyto teorie trpěly jednou chybou, byly příliš jednostranně zaměřeny na využití jednoho druhu sil nebo vojsk a nesledovaly nutnost komplexního přístupu k vedení operací v podmínkách meziválečného světa.

1.4.4 2. světová válka

Tak jako většina velkých konfliktů i 2. světová válka přinesla ve vývoji operačního umění kvalitativní skok. Válka především potvrdila pravdivost teorie hlubokých operací svazů při plnění strategických úkolů.

Německo

Rozvinulo teorii bleskové války, která byla postavena na principech operačního umění, jako jsou:

- překvapení;
- hromadné použití rychlých vojsk a letectva;
- součinnost mezi druhy ozbrojených sil;
- zničení hlavních sil protivníka.

Důraz byl kladen především na útok založený na prolomení obrany protivníka zpravidla dvěma uskupeními, jejichž údernou sílu tvořily tankové skupiny, které rychle překonaly obranu protivníka a rychlým postupem do jeho sestavy ničily jeho zálohy, logistiku a komunikace. Pěchota pak dokončovala obklíčení.

Sovětský svaz

V průběhu války mohl stavět na teoriích rozpracovaných v třicátých letech. Musel však řešit v oblasti operačního umění i nové úkoly jako byly:

- organizace a vedení široké obrany dostatečně odolné proti působení tankových sborů protivníka;
- vedení útočných operací na širokých frontách proti připravené a celistvé a opevněné obraně protivníka;
- organizace a vedení boje velkými uskupeními;
- vysoká pohyblivost a manévrovost jak v obraně, tak v útoku při přechodu jedné formy bojové činnosti v druhou;
- překonávání vodních toků zcela bez přípravy nebo s krátkou přípravou;
- obsazování velkých měst atd.

Západní spojenci

Ve vývoji operačního umění u armád Spojených států, Velké Británie a Francie lze vidět dvě cesty dané specifikou bojišť, na nichž byly boje vedeny. Prvním byla oblast Tichomoří, kde spojenci uplatňovali od poloviny roku 1942 kombinované výsadekové operace, kdy pozemní síly byly podporovány nejen letectvem ale i námořnictvem. Jednalo se o relativně malé operace, které na sebe navazovaly a umožnily tak postupně pronikat jednotlivými obrannými sektory Japonců až k mateřským ostrovům.

V Africe, Itálii a Francii se jednalo o rozsáhlé obojživelné výsadekové operace spojené s obrovskou koncentrací živé síly, materiálu a techniky. Při vlastním vedení pozemních operací v Itálii a Francii byl veden útok zpravidla s podporou výsadekových jednotek a pomocných výsadeků vedených do hloubky obrany protivníka. Všechny operace vedené spojenci předcházela fáze koncentrace materiálu a živé síly v dosud nebývalém rozsahu. Největším pozitivem a posunem byla postupně se zlepšující koordinace pozemních, námořních a vzdušných fází operace. Hlavní důraz byl kladen na dosažení materiální převahy. Při palebném ničení protivníka mělo hlavní roli dělostřelectvo.

1.4.5 Operační umění po druhé světové válce do roku 1990

V tomto období byly nositeli rozvoje operačního umění USA a Sovětský svaz, tedy dvě hlavní velmoci, kolem nichž se vytvořily politicko-vojenské bloky NATO a Varšavská smlouva. Obě mocnosti vycházejí v tomto období ze zkušeností druhé světové války. Obě staví na zastrahování protivníka a obě vycházejí z kombinovaného použití pozemních, vzdušných a námořních sil svých armád.

USA

Operační umění spojených států se řídí základní koncepcí vedení kombinovaného vzdušného a pozemního boje (AIR – LAND BATTLE). Při tom jsou jednotlivé složky ozbrojených sil USA připravovány k vedení bojové činnosti v kterékoli části světa proti jakémukoli protivníkovi. Důraz byl kladen na mobilitu. Základem této koncepce bylo získání a udržení iniciativy a její energické rozvíjení s cílem splnit úkol. Toho se mělo dosáhnout provedením mohutného počátečního úderu ze směru, který protivník nepředpokládá, rychlým postupem do hloubky jeho sestavy. Ničení sil protivníka se provádělo údery na jeho nejdůležitější uskupení vojsk a objekty, jejichž ztráta naruší plynulost jeho operací.⁶ Důraz byl kladen na plánování, které bylo zaměřené na koordinaci činnosti jednotlivých druhů vojsk a služeb. Při vedení operací se kalkulovalo s použitím jaderných zbraní (JZ).

Základní rozlišení operací:

- operace v dotyku se vedly pomocí manévru, bojem na předním okraji, palebnou podporou, logistickým zabezpečením;
- operace v hloubce, jejímiž součástmi bylo klamání, zjišťování cílů v hloubce, bránění přesunům, opatření proti velení vojskům protivníka;

⁶ [12] *Základy operačního umění*, s. 31

- operace v týlu obsahovaly činnosti ve vlastním týlovém prostoru a zahrnovaly soustředění sil, organizaci zabezpečení, zajištění prostoru činnosti vlastních vojsk.

Sovětský svaz

Jeho operační umění vycházelo ze zkušeností 2. světové války a stavělo na zkušenostech spojených s operacemi velkých svazků a svazů v hlubokých operacích 2. období války. Po hromadném zavedení JZ do výzbroje armády bylo rozpracováno nasazení svazků pozemního vojska, letectva a námořních sil s použitím JZ. Dalším přelomem bylo hromadné zavedení raket a postupný růst jejich dosahu. S využitím těchto prostředků se výrazně změnil pohled především na vedení útočné operace, která se v mnohém setkávala s vedením operace v hloubce (operačně manévrující skupiny – OMS). Na konci daného období se vojenská věda v oblasti operačního umění vrací k vedení operací bez použití JZ.

Zkušenosti z lokálních válek a to především z války ve Vietnamu a arabsko-izraelských konfliktů ukázaly, že pro průběh a výsledek války mohou být důležité následující předpoklady:

- překvapivý a agresivní útok lze očekávat nejen na počátku války, ale v průběhu války celé;
- způsob vedení operací o důležité prostory nebo centra je dán vojenskými a geografickými podmínkami;
- roste potřeba palebného působení vzdušných sil, nejen jako přímé podpory pozemního vojska, ale i jako prostředku k úplné eliminaci vzdušných sil protivníka před zahájením pozemních operací;
- roste význam průzkumu vedeného všemi prostředky a klamání na všech úrovních;
- razantně roste význam vrtulníků jako prostředku s velmi širokým použitím v operacích.

Všeobecně je možno konstatovat, že lokální konflikty umožnily prověřit schopnosti vojsk a nových druhů zbraní. Vedly k ověření stávajících a zavedení nových způsobů vedení operací.⁷

1.5 Vojenská strategie a její vývoj

V dějinném vývoji vojenské strategie lze nalézt celou řadu osobností a poměrně jasně vymezit několik etap, ve kterých docházelo k výrazně většímu rozvoji této disciplíny než v jiných. Tato pasáž se věnuje právě těmto osobnostem a etapám.

⁷ [12] *Základy operačního umění*, s. 36-37

Otcem strategie je nazýván kartaginský vojevůdce Hannibal. I když i Alexandr Veliký se řídil principy strategie. Jen skutečně málo vojevůdců následujícího období prokázalo srovnatelné chápání strategie. Velký důraz byl kladen především na vyplenění zdrojů protivníka. Hospodářský aspekt vedení válek byl dostatečně znám a pochopen. V důsledku toho lze konstatovat, že kromě válek Alexandra, Hannibala a Římanů v jejich republikánském období, byly regulérní bitvy poměrně málo časté. Vojevůdci se soustřeďovali především na ovládnutí zdrojů protivníka a současně blokovali města a pevnosti.

1.5.1 Řím

Vzhledem k neustálým dobovacím válkám vedených Římem po porážce Kartága, dochází k postupnému úpadku systému domobrany. Dochází k poklesu schopností velitelů, kteří neprošli školou legií. To vede k několika porážkám. Ty zpětně vyvolaly potřebu výstavby profesionálního vojska. Základním prvkem zůstává legie a to jak za přesunu, tak v boji. Typickým příkladem vojenského tažení této doby jsou Galské války v letech 58 – 51 před n. l. pod vedením Gaia Julia Césara (100-44 př. n. l.). Vedení těchto válek odráželo zásady vojenské strategie konečného období republiky a jejího přerodu na císařství. Války byly vedeny s neobyčejnou krutostí a výsledkem jednotlivých bitev nebyla jen porážka protivníka, ale následovalo vyvraždění celého odbojného kmene nebo národa.

Od prvopočátků byla moc Říma založena na vojenském systému, který se postupně vyvíjel a v podstatě přesně kopíroval politickou a hospodářskou strukturu Říma. Augustus zavedl některé zásady vojenské politiky. Jednou z nich bylo zajištění bezpečnosti říše ve vztahu se zdravou ekonomikou a vojenskou připraveností. Ozbrojených sil bylo potřeba jen k ochraně hranic a udržování vnitřního klidu v zemi. Augustus se snažil udržovat vojsko pokud možno malé, tak, aby nezatěžovalo ekonomickou strukturu říše. Augustus velmi dobře chápal aspekt úspory sil, který v současnosti nazýváme „efektivita nákladů“. Také jeho nástupci tuto zásadu, prakticky beze změny, dodržovali. Se silícím tlakem barbarů na hranice, však bylo nutné armádu posilovat. Přesto však zůstává armáda v poměru k velikosti říše malá. Celá armáda, mimo pretoriánů, byla rozmístěna podél hranic říše a díky dokonalé silniční síti neměla potřebu budovat zálohy. S rostoucí velikostí říše bylo nutné pozměnit Augustovu mobilní obrannou koncepci na koncepci pevné obrany hranic. Hadrian spojil přirozenou ochranu hranic (řeky, pohoří, moře) s umělými překážkami. Tak postupně vznikají díla jako Limes Romanum v Germánii a Hadriánův val v Británii. Postupný vnitřní rozklad říše a potřeba odvracet rostoucí četnost útoků na hranice, vedl ke změně koncepce zajištění obrany říše. Aby se získala mobilní záloha, bylo vojsko rozděleno na dvě části. Na pohraniční oddíly (limitanei) a mobilní polní vojska (palatini). Tato organizace armády byla platná, nebo podobná v mnoha zemích ještě v nedávné době.

1.5.2 Středověk

Výrazným státním útvarem tohoto období je Byzantská říše, která je pozoruhodná především délkou svého trvání, více než 1000 let. To bylo důsledkem toho, že její vojsko „bylo ve své době nejúčinnějším vojenským tělesem ve světě“. Byzantinci dosahovali a udržovali tyto kvality především důrazem na analýzu. Analýzu sebe sama, svých možností a schopností svých protivníků a to i potenciálních a geofyzikálních podmínek boje. Výsledky této analýzy jsou patrné v několika, v té době zásadních vojenských pojednáních. První a pro

nás nejdůležitější, se jmenuje „*Strategikon*“ od Maurikia napsaný kolem roku 580. Dalším je například „*Tactica*“ od Lva Moudrého z období okolo roku 900. Organizace a doktrína v nich obsažená, umožnila říši přežít a přizpůsobit svůj vojenský systém v prostředí bezprostřední hrozby islámu. Po většinu období mezi 6. a 14. stoletím, byl základní vojenskou učebnicí *Strategikon*. Příručka o všech stránkách válečnictví a vojenském vedení výcviku, taktických operacích, organizaci, logistice a především o hlavních vojenských problémech při operacích proti kterémukoli protivníkovi.

Byzantská vojenská strategie byla založena především na obraně. Obranně vynucené strachem z nepřátel, obavami o svůj vysoký životní standard, bohatství a životy. Byzantská strategie byla založena na důmyslné koncepci odstrašování s cílem vyhnout se válce. Pokud byla válka neodvratnou, pak byla vedena, pokud možno, s minimálními náklady, přepadáváním agresora, jeho vytlačení z vlastního území a následného zničení koordinovaným útokem. Lze ji nazvat pružnou, obranně útočnou. Další metodou bylo vyvolávání rozkolu mezi obtížnými sousedy a uzavírání účelových spojení. K uplatňování těchto pravidel a zásad napomáhala rozsáhlá síť zvědů a špehů z řad obchodníků a osob pohybujících se v klíčových postaveních sousedních států. Teoretici byzantské vojenské strategie věnovali pozornost vlastnímu vojsku, jeho schopnostem a organizaci. Především ale zkoumali charakteristiky protivníka podle způsobu života, podle charakteru země, v nichž žije, možnostmi v zásobování. Z těchto údajů dokázali stanovit období, kdy je nepřítel nejzranitelnější.

Byzantinci obdivovali a uznávali lest a podvod a používali je tam, kde to bylo možné. Podplácení a podvádění bylo běžné. Byli mistry ve vedení psychologických operací vedených s cílem způsobit rozkol v řadách nepřátelského vojska. Zcela běžná byla i propaganda, mnohdy zcela lživá, která sloužila k pozvednutí morálky vlastního vojska. Lze říci, že Byzantský vojenský systém byl sice založen na tradicích Římské říše, ale na druhou stranu nesl celou řadu prvků, charakteristických pro současnou strategii.

1.5.3 Novověk

Změny strategického myšlení nenastávají v žádném historickém období souběžně s historickým časovým zlomem, jako je přechod od středověku do novověku nebo přelomem století. 18. století bylo v evropských podmínkách (ale i v případě americké války za nezávislost) charakteristické uplatňováním defenzivní unavovací strategie s ojedinělými ofenzivními prvky. Toto období je charakteristické tzv. kordónovou strategií. Podstatou defenzivní (unavovací) strategie bylo manévrování armád podél frontových linií s cílem unavit protivníka a získat strategickou výhodu. Generální bitva byla spíše vynucenou okolností než cílem manévru. Armády se opíraly o vlastní operační a logistické základny. Protivník operující na cizím území tak musel alespoň některé z nich dobýt, což jej zdržovalo a vyčerpávalo.

V období těsně navazujícím na Francouzskou buržoazní revoluci se pokoušely uplatnit tuto strategii i státy protifrancouzské koalice. Francouzské revoluční armády, neschopné díky nedostatečnému výcviku složitého manévrování, vyhledávaly rozhodující střetnutí bez složitého manévrování. Vycházely tak koaličním vojskům vstříc i mimo vlastní území,

kde díky svému nadšení porážely profesionálně řízené, ale apatické armády nepřátel revoluce. Francouzi se tak postupně cílevědomě snaží přenášet a držet vojenská tažení mimo vlastní území.

1.5.4 Tvůrci moderní strategie

Na přelomu 18. a 19. století dochází i k zásadním změnám ve vojenské strategii a to díky snaze sladit vojenskou teorii s praxí vzhledem k rostoucí nutnosti vychovat novou, mnohem širší skupinu vojenských profesionálních velitelů. Mezi nejvýznamnější teoretiky tohoto období patří Jomini a Clausewitz, kteří v mnohém reagovali na praktické poznatky, které přinesl Napoleon Bonaparte.

Antoine Henri Jomini (1779-1869) – jeden z příslušníků Napoleonova štábu, který v roce 1813 přešel na stranu spojenců a dále sloužil jako generál Ruské armády. Ve svých dílech „*Pojednání o velkých vojenských taženích*“ a „*Přehled vojenského umění*“, dokázal poprvé formulovat v ucelené podobě pravidla válečnictví, která jsou dodnes platná.

Carl von Clausewitz (1780-1831) – bojoval v Pruské armádě proti Napoleonovi. V letech 1818 – 1830 byl ředitelem Berlínské vojenské akademie. Je autorem souboru studií a přednášek, které po jeho smrti vyšly v knižní podobě pod titulem „*O válce*“. Tato kniha je zřejmě nejcitovanější vojensko-teoretickou publikací. Clausewitz se domníval, že nalezl základní pravidla válečnictví, o nichž však tvrdil, že v praxi podléhají nekonečnému počtu obměn způsobených vnějšími vlivy. Za nejdůležitější považoval psychologické a morální kvality vojska. Obával se nekritického přijímání teoretických pravidel v boji. V současné době se na jeho dílo odkazují teoretici vojenské vědy a v mnohém ovlivňuje všechny současné armády.

Napoleon Bonaparte (1769-1821) – klasický produkt revoluce, který spojil svůj život s vojenskou a politickou kariérou. Člověk nesmírně houževnatý, pracovitý, cílevědomí a patřičně bezohledný, který stavěl na rozsáhlých znalostech historie, matematiky, vojenských odborností (byl dělostřelec) a politickém a vojenském nadání. Jako panovník a zároveň vojevůdce dokázal soustředit všechny zdroje pro válku, která právě probíhala nebo byla připravována. Celá armáda byla cvičena a organizována k vedení útočného boje. Do armády zavedl, mimo jiné, generální štáb a sborovou organizaci. Napoleonovým cílem bylo přenést válku na území nepřítele, využít jeho zdrojů a znemožnit mu využít je ve svůj prospěch. Dokázal sladit sílu armády s politikou a využívat sporů mezi svými potenciálními protivníky ve svůj prospěch. Jeho heslem bylo „válka musí žít válku“. Dokázal plně využít materiální zdroje spojenců i poražených. Podcenil však možnosti lidských zdrojů Francie.

1.5.5 Přelom 19. a 20. století

Parní energie a její aplikace v dopravě se stala důležitým bodem strategických plánů jednotlivých států. S potřebou fosilních paliv se změnily priority ve využívání a potřebě jejich zdrojů, které se stávají strategicky důležité. Zavedení parního pohonu do námořní dopravy vedlo ke stavbám Suezského a posléze Panamského průplavu. Rozvoj průmyslu a dopravy a s tím spojená potřeba zdrojů a hledání nových odbytišť výrazně ovlivnila vznik a průběh válek v 19. století. Ať již Americkou občanskou válku (1860-1865) nebo Pruská vojenská

výboje proti Rakousku a Francii. Nové technické prostředky pro vedení a podporu války znamenaly, že se válka stala celonárodní záležitostí. Národní hospodářství se plně zapojilo do vedení války. Americká občanská válka se stala z hlediska použitých prostředků, způsobu zapojení hospodářství a celonárodním charakterem první absolutní válkou.

Americká občanská válka 1861-1865 se stala učebnicovým příkladem strategie 19. století, využívající všech možností a zdrojů a na to navazujících činností. Strategie Severu byla pojata komplexně. Strategickým cílem Severu bylo obnovit hranice Spojených států v původní podobě, zamezit vzniku nového subjektu na kontinentě, který by mohl představovat možnou konkurenci a hlavně znovu připojit k bohatším a rozvinutějším státům severu na suroviny bohatší, ale zaostalejší Jih. Cíle, mělo být dosaženo vojenskými, ale i ekonomickými prostředky:

- Vojensky: Vyvíjením tlaku na armádu Jihu ve směru na Richmond (hlavní město Jihu) s cílem jej dobýt nebo přinutit k odchodu vládu a tím ztížit řízení operací armád Jihu. A druhý směr byl zaměřen na rozdělení Jihu podél velkých vodních toků. Tím oddělit od ostatních států zásobárnu surovin a vojáků Texas.
- Ekonomicky: Zabránit Jihu v dovozu surovin a výrobků nutných k vedení války. Námořnictvo vykonávalo nepřetržitou blokádu přístavů Jihu.

V Evropě přinesly největší změny do vývoje strategie války Pruska proti Rakousku (1866) a Francii (1870-1871). V nich došlo k aplikaci Napoleonského pojetí strategie do podmínek průmyslové revoluce. Byly to války o hegemonii v Evropě. Nejdříve uvnitř Německa (staré Římské říše vedené Rakouskem) a posléze v Evropě celé. V Evropě se tak stalo dominantním Prusko, které navazovalo na Bedřicha Velikého. V čele generálního štábu v období průmyslové revoluce stál Helmut von Moltke (1800-1891), který dokázal spojit vědecký výzkum s podrobným plánováním a především výukou vojenské logiky.

Prusko-rakouská válka byl střet útočné strategie Pruska, které usilovalo o dominanci ve střední Evropě a sjednocení Německa a vysloveně obrannou strategií Rakousko – Uherska, které bylo navíc vojensky vázáno v Itálii. Cílem Rakouska bylo udržet si postavení ve střední Evropě a zabránit konečnému sjednocení Itálii, které by ztrátu italských držav. Strategickým cílem Pruska bylo porazit Rakousko i Francii v rozhodující bitvě, která by znamenala fatální porážku a ochotu poražené strany jednat o mírových podmínkách. Hlavní strategickou zásadou bylo postupovat odděleně, bojovat společně. Ukázalo se, že defenziva proti odděleně postupujícím pruským armádám je nemožná a vyčkávání v jednom prostoru (Sadová) na příchod protivníka poskytl rozhodující výhodu útočícím a u Hradce Králové spojeným pruským vojskům. Jejich převaha a možnost napadnout rakouskou armádu ze tří směrů se ukázala jako rozhodující. Tato válka ukázala, že stará rakouská koncepce obrany území postavené na základě pevnostních operačních a logistických základů je překonaná. Útočící protivník je obešel a v konfliktu neměly praktický význam.

V průběhu 19. století se ofenzivní strategie stala rozhodující. Vycházela ze zkušeností napoleonských válek. Veškeré manévry a přesuny vojsk se děly s cílem připravit si co nejvýhodnější podmínky pro svedení rozhodující (generální) bitvy na území nepřítele.

Snahou evropských velmocí bylo plánovat války proti potenciálním nepřítelům s dlouhodobým výhledem. Vždy proti jednomu (snaha netříštit úsilí) nepříteli. Variantou byl postupný nástup proti více nepřátelským státům (po porážce jednoho přesunout úsilí proti druhému). Klasickým příkladem je Schlieffenův plán⁸ vedení války Německem proti Francii a Rusku. Jednotlivé státy v tomto období vytváří svými generálními štáby tzv. nástupové plány použití jejich armád k dosažení strategických cílů a tyto plány pravidelně inovují.

1.5.6 Rozvoj vojenské strategie mezi válkami

Z hlediska rozvoje vojenské strategie a vojenské vědy vůbec znamenalo meziválečné období etapu změn ve strategických koncepcích Sovětského svazu, Německa, Velké Británie a Spojených států. První světová válka přinesla do vedení bojové činnosti několik zásadních novinek, které ovlivnily vývoj vojenského umění a strategie v meziválečném období v jednotlivých státech. Jedná se především o délku vedení soustavné bojové činnosti. V minulých konfliktech, které byly časově delší (stoletá válka, třicetiletá válka, sedmiletá válka, napoleonské války ...) se vždy jednalo o jednotlivá tažení, mezi kterými byla kratší či delší období bez vedení bojové činnosti. Tato období byla nutná k obnově bojovosti armád, obnově zásobovacího systému a hospodářství vůbec. I. světová válka představovala více než 4 roky bojů na všech frontách bez patrných přestávek. Bojová činnost se vedla soustavně, i když s různou intenzitou. Jednotlivé bitvy pak trvaly i několik měsíců (Verdun). S tím byla spojena nutnost přechodu národních ekonomik na ekonomiky válečné.

Sovětský svaz

Sovětská vojenská škola, která se rozvíjela souběžně s výstavbou Rudé armády, přinesla do vojenské teorie nejvíce novinek a lze ji jednoznačně považovat za nejprogressivnější. Již v průběhu občanské války (1916 - 1921) byla Rudou armádou uplatňována hlavní strategická zásada: volba nejdůležitějšího protivníka v daném čase, vytvoření převahy sil a prostředků proti němu a následně jeho úplné rozdrčení a následně ovládnutí prostoru a zdrojů na něm. Na základě zkušeností carské armády z I. světové války, stavěla především na strategickém útoku jako hlavním druhu bojové činnosti. Sovětská vojenská strategie byla také založena na koaličním charakteru budoucí války. Vycházela z předpokladu, že válku může začít i bez jejího vypovězení. Cílem Sovětského svazu a jeho Rudé armády bylo zničit protivníka na jeho území. K tomuto cíli bylo možno dočasně vyklidit části vlastního území, při zachování bojovosti hlavních sil přejít do obrany a po vyčerpání protivníka přejít do strategického útoku.

Velká Británie a USA

Průběh bojů na západní frontě a množství ztrát na straně Francouzů, Britů a Američanů vedl západní velmoci k přesvědčení, že válka světového rozsahu ve zbytku 20. století nebude. Případné lokální konflikty se budou odehrávat mimo Evropu a vyřeší je malé profesionální síly maximálně do síly sboru. Ty budou naplněny technikou a zbraněmi tak, aby měly především technologickou převahu. Hlavním problémem bylo stanovit velikost dostatečné

⁸ [7] *Vojenské dějiny 1. a 2. díl, s. 1025*

síly umožňující vedení manévrové útočné i obranné činnosti s tím, že délka konfliktu se ani zdaleka nebude rovnat délce I. světové války. Strategické koncepce obou států navíc výrazně ovlivnila hospodářská krize na přelomu 20. a 30. let 20. století, která způsobila až 40% propad hrubých domácích produktů, což se následně odrazilo ve financování zbrojní výroby, výzkumu ale i délky vojenské služby jako takové.

Francie

Francie vycházela při stanovování své poválečné vojenské strategie z výsledků války předešlé. Jediným možným nepřítelem Francie na kontinentě bylo Německo, které se pokusí dříve nebo později o revanš. Vzhledem ke vzniku nových střeoevropských zemí (Československo, Spojené království Srbů, Chorvatů a Slovinců), nachází na východních hranicích svého tradičního protivníka nové spojence. Vývoj vojenské strategie ve Francii procházel několika fázemi. V první se spoléhá především na útok ze dvou směrů. Z Alsaska Lotrinska na východ a současně vedeným útokem Československé branné moci na západ směr Mnichov a na severozápad směr Berlín. Postupně však přešla na strategii založenou na obraně a buduje Maginotovu linii. Její výstavba prochází několika etapami v souvislosti s vývojem mezinárodní situace a především s vývojem v Německu. Linie kryla hranici nejprve s Německem a Itálií, postupně je prodlužována podél Belgických hranic až k pobřeží kanálu La Manche. Linie měla vést k vyčerpání protivníka. Pak měl následovat strategický útok spojený s překročením hranice a jeho zničením. Letectvo zajišťovalo vzdušnou převahu nutnou k vedení války. Zcela chyběly rozpracované zásady obrany na vlastním území v operační hloubce po případném prolomení Maginotovy linie. Země nebyla připravena na vedení dlouhodobé války.

Německo

Německá vojenská strategie vycházela z podobných předpokladů a zásad jako sovětská. Oba státy přišly po I. světové válce o podstatné části svých historických území (v případě Německa i kolonií) a tím o část svých průmyslových a zdrojových kapacit. Německo pochopilo, že vzhledem ke svým omezeným zdrojům není schopno vést dlouhodobou válku proti několika protivníkům. Na konci I. světové války se objevují první teoretické práce. Postupným vývojem prošla teorie bleskové války v průběhu 20. a na počátku 30. let ve všech evropských státech. Pouze Německo a Sovětský svaz ji však dokázaly aplikovat. Německo tedy postavilo svou strategii na strategickém útoku na dvou až třech směrech a následným obklíčením hlavních sil protivníka. Hloubku zajišťovaly vzdušně výsadkové síly a vzdušnou nadvládu mělo zajistit letectvo.

Z vývoje v 30. letech bylo jasné, že další válka je možná, bude koaliční a rozhodující vliv bude mít schopnost ekonomického zajištění příští války již v době míru. Schopnost restrukturalizovat průmysl a vytváření dostatečných zásob strategických surovin a zajištění jejich zdrojů. Významným strategickým prvkem se ukázala také morálka obyvatelstva a veřejné mínění.

1.5.7 Druhá světová válka

Teorie meziválečného období podrobila zkoušce pravdivosti II. světová válka, která trvala 6 let. Zúčastnilo se jí 61 států se 1,7 mld. obyvateli. Válečné operace probíhaly na ploše 22 mil km². Zmobilizováno bylo 110 milionů vojáků a zahynulo cca 50 mil lidí z toho 30 mil civilních obyvatel.

Vojenská strategie byla ovlivňována politickou strategií jednotlivých států a koalic a ta byla do značné míry závislá na ekonomických možnostech koncentrovaných do válečné produkce. O výsledku války tak rozhodovala především materiální převaha tří hlavních mocností nad Německem.

Už v té době byla známá teorie sedmi „pilířů“ národních hodnot, které determinují schopnost státu vést válku, tzv. National Elements of Value (NEV). Mezi ně patří, politické a vojenské vedení (Leadership), průmysl, ozbrojené síly, obyvatelstvo, doprava, komunikace a spojení s ostatními státy. Nejednalo se však o nic nového, tyto prvky se objevují již v dílech mistra Sun, Clausewitze, Jominiho, G. Douheta, generála Mitchella a z ní vychází i o mnoho let později teorie plukovníka J. Wardena „Enemy as a System“.

Každý z těchto elementů má svůj význam, není možné je zkoumat odděleně, ale v dynamických souvislostech pro určení jejich významu a možnosti jejich zasažení a ovlivnění. Přesná analýza významu NEV pro daný stát a zároveň zvážení vlastních možností jsou rozhodující pro efektivní použití vlastních sil a dosažení plánovaných cílů. Tento proces je základem pro úspěšný „targeting“. Už v průběhu II. světové války se používal na obou stranách rozvinutý systém „targetingu“ (procesu výběru cílů) se všemi prvky jak je známe dnes. Například strategické letectvo USA se zaměřilo na paralýzu německého průmyslu a komunikačních linií, oproti tomu Britové se z počátku soustředili na německé obyvatelstvo a jeho vůli podporovat válku. Paralýza německého průmyslu pak výrazně přispěla k porážce Německa. Strategie paralýzy používaná v dobách II. světové války je shodná se strategií, kterou používají Alianční vzdušné síly i dnes. Technický rozvoj letadel za II. světové války umožnil zasáhnout cíle v hlubokém týlu protivníka a ničit průmyslové objekty i působit na morálku civilního obyvatelstva.

Už ve II. světové válce je možné najít základy toho, čemu dnes říkáme Comprehensive Approach (CA). Souvislost mezi schopností státu vést válku a NEV sloužily při procesu „targetingu“. Využití těchto znalostí bylo limitováno hlavně technickými možnostmi zbraňových systémů, možnostmi zpravodajství a stupněm poznání v oblasti politologie a sociologie. Pochopení příčin a následků sociálních a politických procesů ve společnosti je klíčem k úspěšnému ovlivnění postoje obyvatelstva k válce a tím i cestě k vítězství ve válce i konfliktu⁹.

⁹ [9] *Vojenská strategie*, s. 61-74

1.5.8 vojenská strategie po II. světové válce

Toto období je jednoznačně charakterizováno jako období studené války. Proti sobě stály dva vojensko-politické bloky vedené hegemony protifašistické koalice Spojenými státy a Sovětským svazem. Tyto bloky vytváří a postupně modifikují tzv. vojensko-strategické koncepce, které mají vést k naplnění jejich cílů – tedy úplné porážky nepřátelského bloku.

Vojenskostrategické koncepce USA a NATO

Ratifikace Severoatlantické (nebo také Washingtonské) smlouvy a vytvoření řídicích institucí vedly ke vzniku alianční strategie. Ta obsahovala, tři hlavní strategické zásady NATO:

- USA provedou hlavní strategicky palebný úder;
- USA zabezpečí většinu operací na moři, včetně ochrany námořní dopravy;
- evropské státy aliance zabezpečí hlavní jádro pozemního vojska.

Strategie hromadné odvety byla založena na myšlence odstrašení – potenciální agresor měl mít jistotu, že jeho akce nezůstane bez odvety a že tato odvěta pro něho bude mít ty nejstrašnější následky. Tato strategie závisela na vojenských a technických parametrech vůči případnému protivníkovi a musela být účinná. Buď tedy nesměl být protivník schopen tuto strategii vlastními obrannými prostředky eliminovat, nebo nesměl mít takové prostředky, jimiž by její realizaci zabránil. Problémem této strategické koncepce byla její malá flexibilita a tím schopnost reagovat na různě velká ohrožení. Logicky tak rostl požadavek na pružnost.

Strategie pružné reakce. Nová strategická koncepce byla deklarována 16. ledna 1968. Dokument reagoval na všechny proměny vojenství v poválečném období a přesně stanovil způsoby reakce na vnější vojenské či politické podněty. Předpokládal pro NATO schopnost vést různé druhy konfliktů, od omezeného konvenčního až po globální jaderný. Aliance si ponechala

v rukou možnost případné eskalace konfliktu do vyšší sféry, pokud její síly nebudou v nižší sféře schopny úspěšně reagovat na agresivní akce protivníka.

Modifikovaná strategie pružné reakce Jednalo se o aplikaci nové strategické koncepce USA – *strategii přímé konfrontace*. Ozbrojené síly USA se podle této koncepce měly zaměřit na tzv. prodloužené odstrašování, které by snížilo riziko užití jaderných zbraní na všech úrovních vojenské eskalace. Pro vedení bojové činnosti pak došlo k rozpracování zásad tzv. *kombinovaného vzdušného a pozemního boje* (Air-Land Battle).

Strategie SSSR a Varšavské smlouvy

Politika Sovětského svazu na prahu studené války byla mnohem méně koncepční a díky systému jednoho diktátora také v jistém ohledu i pružnější než politika USA. Sovětský svaz

usiloval o upevnění postavení SSSR a svého zázemí. Šlo mu o zkoušku sil protivníka a využití jeho případné slabosti, přičemž se chtěl vyhýbat příliš riskantním konfrontacím.

Podstata sovětské doktríny pružné konfrontace. Druhá světová válka prověřila reálnost sovětské předválečné vojenské doktríny (tento pojem se běžně používal a lze ho zjednodušeně přijmout jako synonymum k pojmu vojenská strategie). Jak předválečná, tak i poválečná vojenská doktrína obsahovaly dvě části – sociálně-politickou (politickou) a vojensko-technickou (vojenskou). Vojenská stránka doktríny zahrnovala principy určující strategicky charakter budoucí možné války a v souladu s politickými cíli stanovovala prostředky, formy a metody vedení války, směry výstavby ozbrojených sil, jejich přípravy a přípravy cele země na možnou válku. Ve vojenské oblasti se Sovětský svaz snažil doslova za každou cenu co nejdříve dostihnout USA a vyrobit jadernou pumu. Hlavním strategickým manévrem měl být strategicky útok a vítězství mělo být dosaženo úsilím všech složek armády, přičemž rozhodující roli měly hrát masivní pozemní síly.

Strategie pružné konfrontace a Varšavská smlouva. Svazek členských států Varšavské smlouvy vznikl 14. května 1955 podpisem dokumentu Albánií, Bulharskem, Československem, Maďarskem, Německou demokratickou republikou, Polskem, Rumunskem a SSSR ve Varšavě. Byl deklarován jako koordinace politiky a vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě, respektive spolupráce ve vojenské oblasti při společné obraně socialismu, suverenity a nezávislosti. Ve skutečnosti však byla především mocenským nástrojem SSSR, zajišťujícím jeho hegemonii ve východoevropském prostoru.

Oproti strategii hromadné odvety NATO zde byla sovětská strategie pružné konfrontace se zapojením států východního bloku a jejich ozbrojených sil. Rozhodující úlohu zde sehrávalo sovětské strategické letectvo a raketové vojsko, které postupně početně zvyšovalo svůj jaderný potenciál do nepředstavitelných rozměrů. K závodům ve zbrojení došlo i v konvenčních silách. Dislokace vojsk byla plně podřízena záměrům jejich strategického použití v příští možné válce. Souběžně s nahuštěním vojsk NATO na území západního Německa, docházelo k obdobnému dislokačnímu zhuštění na území Československa a NDR s cílem zadržet agresora co nejdříve a tak chránit vlastní území před válečným ničením.

Závody v jaderném a konvenčním zbrojení mezi státy NATO a státy Varšavské smlouvy dosáhly na počátku sedmdesátých let minulého století takové úrovně, že se svět ocitl na pokraji světové katastrofy. Neustálé zbrojení nejen ubíralo zemím zdroje. Ke konci sedmdesátých let byl nastartován odzbrojovací proces četnými vzájemně přijatými smlouvami, které se postupně týkaly jaderných a později i konvenčních zbraní.

Doktrína odvrácení války

V roce 1987 byl státy Varšavské smlouvy přijat dokument, ve kterém členské země prohlásily, že nikdy a za žádných okolností nezačnou vojenské akce proti žádnému státu nebo svazku států, nestanou-li se sami objektem ozbrojeného útoku. Dále prohlásily, že nikdy nepoužijí jaderné zbraně jako první. V doktríně se dále uvádělo, že za rozhodující faktor odvrácení války se považuje vojenskostrategická parita. V doktríně se deklarovala vůle pro úplný a všeobecný zákaz jaderných zkušek. Státy Varšavské smlouvy navrhovaly zemím NATO vytvoření zón bez jaderných a chemických zbraní. Vojenská část doktríny

zdůrazňovala připravenost a odhodlaní států Varšavské smlouvy k obraně „socialistických vymožeností“ před případným agresorem¹⁰.

Tato doktrína byla předzvěstí konce Varšavské smlouvy, jako vojenského paktu zemí východní Evropy a úzce souvisela s nástupem nového myšlenkového směru v Sovětském svazu představovaného generálním tajemníkem Michailem Gorbačovem. Doktrína odvrácení války naznačovala vyčerpání ekonomik socialistických zemí. Předznamenala pád celého „východního bloku“ a rozpad Sovětského svazu a tím i zrušení Varšavské smlouvy.

¹⁰ [9] *Vojenská strategie*, s. 92-122

2 OZBROJENÉ SÍLY A PROSTŘEDÍ JEJICH POUŽITÍ

2.1 Co jsou ozbrojené síly?

Ozbrojené síly jsou termín, označující obvykle soubor všech státních nebo státem podporovaných organizací, jejichž součástí jsou ozbrojené jednotky, které mají za úkol podílet se na obraně státu a zajišťovat dodržování zákonů na jeho výsostném území. Patří sem: pozemní vojsko, vzdušné síly, válečné námořnictvo, domobrana a policie.

Pozemní vojsko, vzdušné síly a válečné námořnictvo lze shrnout pod celkový pojem armáda nebo vojsko mající většinou jednotné velení. U států, kde loďstvo hraje významnou úlohu, může být válečné námořnictvo organizováno zcela odděleně od pozemních vojsk. U vzdušných sil tomu nebývá zvykem.

Domobrana je obvykle organizace dobrovolníků. Její status je v různých zemích různý (existuj-li v nich vůbec). Někde je brána jako součást armády s určitou mírou autonomie a jakási záloha, někde jako zcela samostatná organizace s vlastní strukturou a velením. Často je koncipována jako lokální obranná síla, směřovaná a cvičená k obraně především rodného kraje (města) apod.

Policie (z latinského slova *politia* = „veřejná správa“, které je odvozené od řeckého πόλις *polis* = město) je represivní složka státu, určená k udržování pořádku uvnitř státu a jeho vnitřní bezpečnosti (na rozdíl od armády, která chrání před vnějším protivníkem), k ochraně práv, majetku a bezpečnosti občanů a ke stíhání pachatelů trestné činnosti. Příslušník policejního sboru se nazývá policista.

V podmínkách České republiky (ČR) se pod pojmem ozbrojené síly (podle zákona 219/1999 Sb. ze dne 14. září 1999) označují síly k zajištění bezpečnosti země a zahrnují Armádu České republiky (AČR), Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Není zde zahrnuta policie, tedy v podmínkách ČR Policie České republiky, ani domobrana (v současnosti v ČR neexistuje taková složka, pouze v AČR existují „dobrovolné zálohy“). Běžně se v posledních letech používá pojem ozbrojené síly jako synonymum k pojmu armáda.

Základním úkolem ozbrojených sil (tedy i AČR) je:¹¹

- připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu napadení;
- podílet se na činnostech mezinárodních organizací ve prospěch míru účastí na mírových operacích, záchranných a humanitárních akcích.

Kromě základních úkolů lze AČR použít:

- ke střežení objektů důležitých pro obranu státu (ODOS);

¹¹ [3] § 9 a 14 Zákona č. 219/199 Sb.

- k plnění úkolů Policie České republiky (k jejímu posílení při ochraně státních hranic a k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti);
- k záchranným pracím při pohromách nebo jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty, nebo životní prostředí (k posílení Integrovaného záchranného systému ČR).

2.2 Soudobá Armáda České republiky

AČR je, jak již bylo výše uvedeno, hlavní složkou ozbrojených sil České republiky. Vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky je podle Ústavy České republiky prezident republiky. Hlavním posláním ozbrojených sil České republiky je a vždy bude co nejefektivnější a nejlepší zabezpečení obrany území České republiky s využitím zásad kolektivní obrany dle článku 5 Washingtonské úmluvy. AČR je zapojena do integrované vojenské struktury NATO, do systému obranného, operačního a civilního nouzového plánování, do procedurálních a organizačních aspektů jaderných konzultací a do společných cvičení a operací.

Strukturu tvoří Generální štáb, Společné síly a Síly podpory. Generální štáb (GŠ) AČR je součástí Ministerstva obrany (MO) České republiky a zabezpečuje velení armádě. V jeho čele je náčelník Generálního štábu (NGŠ) AČR. V České republice je ta zvláštnost, že mimo AČR je v podřízenosti MO ještě Vojenské zpravodajství a Vojenská policie.¹²

Vojenské zpravodajství má zákonem o zpravodajských službách ČR vymezenou působnost – zabezpečování informací o záměrech a činnostech představujících vojenskou ohrožení ČR; o zpravodajských službách cizí moci v oblasti obrany; o záměrech a činnostech namířených proti zabezpečování obrany ČR a o činnostech ohrožujících ochranu utajovaných skutečností v oblasti obrany ČR. V čele Vojenského zpravodajství je ředitel Vojenského zpravodajství, který je přímo podřízen ministru obrany ČR.

Vojenská policie v rozsahu vymezeném zákonem plní úkoly policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž hospodaří MO ČR. V čele Vojenské policie je náčelník Vojenské policie, který je přímo podřízen ministru obrany ČR.

Generální štáb AČR je strategickým stupněm velení AČR. Kromě velení AČR je jeho činnost zaměřena především na plánování a na koncepční práci ve prospěch tvorby mezinárodních a národních vládních a resortních politických, politicko-vojenských dokumentů a na tvorbu strategických vojenských dokumentů pro potřeby resortu obrany a AČR. V oblasti operačního plánování se zabývá zpracováním a aktualizací stálých a předběžných operačních plánů AČR.

Společné síly AČR jsou určeny k zajištění vytváření, přípravy, rotace a rozpouštění úkolových uskupení určených pro řešení taktických nebo operačně taktických úkolů na území České

¹² Platné k 1. 1. 2011

republiky i mimo něj a k plnění dalších, zákony stanovených úkolů na teritoriu ČR. Zahrnuje **velitelství**, kterému jsou podřízeny **pozemní síly**, **vzdušné síly**, **podpůrný komplet** a **Velitelství výcviku – Vojenská akademie**.

Pozemní síly jsou určeny k vedení obranné a útočné bojové činnosti, ochraně komunikací, objektů a prostorů mimo oblast přímé bojové činnosti, monitorování situace v přiděleném prostoru, udržování klidu a pořádku a ochraně civilního obyvatelstva při mírových a jiných nestandardních operacích mimo území státu, posílení ochrany státní hranice, střežení důležitých objektů na území ČR a plnění úkolů ve prospěch Policie ČR. Dále jsou určeny pro plnění úkolů prevence a reakce na krizové situace v národním a aliančním rozsahu. Jejich organizace umožňuje vytváření potřebných úkolových uskupení pro řešení taktických úkolů a operací částí nebo všemi silami pozemních sil, samostatně nebo v sestavě aliančního uskupení na území ČR i mimo něj. Do pozemních sil patří dvě mechanizované brigády, dělostřelecká brigáda a průzkumný prapor. Mezi hlavní bojovou techniku pozemních sil patří:

Tabulka 3 – Hlavní bojová technika pozemních sil

	Bojové průzkumné vozidlo (BPzV) je obojživelný průzkumný prostředek na podvozku BVP – 1 určený k vedení samostatné průzkumné nebo bojové činnosti zpravidla v týlu protivníka.
© MO ČR	Bojové vozidlo pěchoty 2 je další modifikací z řady BVP. Jedná se rovněž o lehké bojové obojživelné pásové vozidlo s vysokou pohyblivostí a pancéřovou ochranou. Průchodnost terénem je zkvalitněna použitím jiného typu kolejových pásů a úpravou tlumičů podvozku. Je určeno k ničení různých pancéřovaných cílů, včetně tanků a bojových vrtulníků a živé síly protivníka.

© MO ČR WWW.ARMY.CZ	Pandur II 8x8. Jedná se o nástupce vozidla Pandur I, vozidla dlouhodobě prověřeného mnoha armádami a mnoha nasazeními. K přepravě družstva protiletadlových střelců, vyzbrojeného přenosným protiletadlovým kompletem, je u většiny jednotek určen obrněný transportér OT-90. V některých případech je nahrazen terénním automobilem Land-Rover.
© MO ČR WWW.ARMY.CZ	Modernizovaný bojový střední tank T-72M4 CZ je bojové, pancéřované, pásové obrněné vozidlo s vysokou palebnou silou a manévrovací schopností v terénu.

Zdroj: <http://www.army.cz>

Vzdušné síly jsou určeny v době krize a války podle článku 5 Washingtonské smlouvy k vedení vzdušných operací. Vzdušné operace na teritoriu států NATO by vedly v operační podřízenosti velitele společných sil NATO ve společném operačním prostoru především na teritoriu severního regionu NATO.

K základním vzdušným operacím, ke kterým jsou vzdušné síly připravovány a v době krize a války by byly vyčleněny jsou:

- útočné a obranné protivzdušné operace;
- vzdušné operace se strategickým účinkem;
- vzdušné operace proti povrchovým silám (pozemním a námořním);
- podpůrné vzdušné operace (letecká přeprava, vzdušný průzkum, elektronický boj, pátrání a záchrana v boji atd.).

V době míru jsou určeny k ochraně vzdušného prostoru ČR, který zajišťují v rámci integrovaného systému protivzdušné obrany NATO (NATO Integrated Air Defence System – NATINADS) a v případě potřeby prostředky národního posilového systému (NaPoSy) protivzdušné obrany ČR, k plnění úkolů podle zákona o obraně ČR a podle rozhodnutí parlamentu a vlády České republiky k vedení operací mimo článek 5 Washingtonské smlouvy.

Vzdušné síly Armády České republiky se skládají ze čtyř základen letectva, protiletadlové raketové brigády a brigády velení, řízení a průzkumu.

Mezi hlavní používanou techniku patří:

Tabulka 4 – Hlavní bojová technika vzdušných sil

© MO ČR WWW.ARMY.CZ	Letoun Airbus A-319 je dopravní letoun se středním doletem. Je určen ke strategické letecké přepravě osob a materiálu (omezeně) a k přepravě ústavních činitelů.
	An-26 (kódové označení NATO Curl) byl donedávna dopravní letoun se středním a krátkým doletem. Byl určen pro taktickou přepravu osob a materiálu na krátké a střední vzdálenosti a vysazování osob a materiálu za letu. V dubnu 2011 byl z výzbroje AČR vyřazen.
	Střední transportní letoun CASA C 295M způsobilý operovat z nebezpečných přistávacích ploch a je certifikovaný pro přepravu nákladu, osob, padákový shoz nákladů z velkých, středních i malých výšek, včetně shozu nákladu LAPES.
	Víceúčelový letoun JAS-39A Gripen je jednomístný, bojový letoun. Je určen k vedení útočných a obranných protivzdušných operací proti vzdušným cílům. V omezené míře (v podmínkách AČR) může plnit úkoly proti pozemním a námořním cílům a vzdušný průzkum.

L-159 je lehký víceúčelový bojový letoun. Je určen především k plnění úkolů proti pozemním cílům v rámci protivzdušných a protipovrchových operací (blízká vzdušná podpora a vzdušná izolace). V omezené míře může plnit úkoly proti vzdušným cílům a vzdušný průzkum.

Střední víceúčelový dvoumotorový turbohřídelový vrtulník Mi-17 je klasického uspořádání s pětistým nosným a třílistým vyrovnávacím rotorem, určený zejména k přepravě osob a materiálu v rámci taktické letecké přepravy.

Mil Mi-24 je dvoumotorový úderný vrtulník. Je určený pro blízkou vzdušnou podporu pozemních jednotek a v omezené míře může plnit úkoly přepravy osob a materiálu při aeromobilních operacích a vzdušný průzkum.

Mi-8 je střední dopravní dvoumotorový vrtulník (kódové označení NATO HIP). Je určen k přepravě osob a materiálu a (v podmínkách AČR) k přepravě ústavních činitelů. Jedním z nejrozšířenějších vrtulníků na celém světě (spolu s Mi-17 je dodnes používán ve 49 zemích).

	Samohybný protiletadlový raketový komplex 2K12-KUB (v kódu NATO označení SA-6 GAINFUL), byl poprvé zaveden do výzbroje v šedesátých letech minulého století v základní verzi 2K12.
	Protiletadlový raketový komplet (PLRK) 9K35M STRELA – 10M (S – 10M) je určen k vedení boje se vzdušným protivníkem ve všech druzích vedení bojové činnosti bráněných vojsk (v kódu NATO se označuje SA – 13 GOPHER). Bojové prostředky kompletu tvoří bojová vozidla 9A34, 9A35 a protiletadlové rakety 9M37. Technické prostředky kompletu tvoří zkušební stanice, technická ošetřovna, trenažér operátora, hmotnostní ekvivalent rakety, učebně výcviková raketa a kontrolní přístroj operátora.

Zdroj: <http://www.army.cz>

V současné době vzdušné síly AČR disponují bitevními vrtulníky Mi-24 (včetně Mi-35) a dopravními vrtulníky typů Mi-8, Mi-17 (včetně Mi-171Š) a W-3A Sokol.

Podpůrný komplet je určen k podpoře a zabezpečení činnosti zejména pozemních a vzdušných sil v operacích, ve kterých budou působit. Zahrnuje ženijní brigádu, brigádu logistické podpory, brigádu radiační, chemické a biologické ochrany, brigádu pasivních systémů a elektronického boje, spojovací prapor a zabezpečovací prapor.

Velitelství výcviku – Vojenská akademie je vzdělávacím a výcvikovým zařízením (resortní školou) Ministerstva obrany ČR. Zajišťuje rozvoj doktrinní soustavy v AČR, organizaci a provádění základní, odborné a speciální přípravy, kariérové vojenské vzdělávání a výcvik.

Síly podpory AČR jsou výkonným prvkem resortu obrany v oblasti logistické, zdravotnické a veterinární podpory v operacích na území České republiky i mimo něj a při zabezpečení aliančních sil na území České republiky v rámci plnění úkolů podpory hostitelskou zemí. Jsou orgánem pro řízení zabezpečení ozbrojených sil ČR věcnými a lidskými zdroji k překonání krizových stavů v míru, za stavu ohrožení státu nebo ve válečném stavu a příprav zajištění jejich činnosti při rozvíjení na válečnou organizační strukturu a ve válečné operaci. V oblasti vojenské dopravy jsou síly podpory jedinečným prvkem k plánování, řízení

a koordinaci vojenské dopravy (vojenských přeprav a přesunů) ozbrojených sil ČR na i mimo území ČR a přeprav ozbrojených sil jiných států na území našem. Zahrnují velitelství pět základen materiálu a služeb, nemocniční základnu, veterinární základnu, čtrnáct krajských vojenských velitelství a některé další zařízení, útvary, ústavy a úřady.

Soudobá AČR disponuje následujícími počty osob a hlavní druhů bojové techniky (stav k 1. lednu 2011):

- bojové tanky (všechny verze typu T-72) – 166 ks;
- bojová obrněná vozidla – 494 ks;
- dělostřelecké systémy ráže 100 mm a více – 244 ks;
- všechny verze typů letadel JAS-39 a L-159 – 38 ks;
- všechny verze vrtulníku typu Mi-24 (i exportní Mi-35) – 25 ks.

Ozbrojené síly se používají k uplatnění **vojenské síly**. Při nasazení do operace působí v určitém prostoru, který je svým způsobem charakteristický. Prostředí, ve kterém ozbrojené síly operují (vedou operace) je operační prostředí, které je však součástí bezpečnostního prostředí, což je pojem širšího významu.

2.3 Bezpečnostní prostředí

Bezpečnostní prostředí je v současnosti a v blízké budoucnosti bude charakterizováno vysokou dynamikou probíhajících změn, rostoucí komplexností, a vzájemnou provázaností různých faktorů. Jeho pozitivní i negativní projevy ve formě příležitostí a ohrožení pro zajišťování bezpečnosti a obrany jsou pro každý stát v dlouhodobé perspektivě obtížně předvídatelné. Lze identifikovat následující **vývojové trendy bezpečnostního prostředí**.

V mezinárodních vztazích se bude nejen ve vztazích mezi státy, ale i mezi koalicemi stále více prohlubovat **provázanost a vzájemná závislost**. Možnost vojenské konfrontace mezi mocnostmi bude i přes odlišnost řady jejich zájmů vzhledem ke stupni jejich vzájemné provázanosti a závislosti nízká. Směr a tempo evropské integrace prakticky vyloučí vznik rozsáhlého konvenčního vojenského konfliktu v Evropě. Česká republika, jako nedílná součást euro – atlantických bezpečnostních struktur, nebude tedy s největší pravděpodobností konfrontována se státem, který by usiloval o přímé vojenské ohrožení její suverenity a integrity. Vznik rozsáhlého konvenčního útoku proti území NATO nebo EU je v předvídatelném horizontu i nadále málo pravděpodobný; případnou hrozbu tohoto typu bude možné identifikovat s dostatečným časovým předstihem.

Vzroste počet i význam nestátních aktérů v mezinárodním systému, a to jak v podobě národních či mezinárodních nevládních organizací poskytujících humanitární a rozvojovou pomoc, monitorujících dodržování lidských práv nebo poskytujících odborné zázemí státům i mezinárodním organizacím, tak i v podobě posilování role soukromých subjektů v bezpečnostní oblasti. Značný vliv na bezpečnost České republiky a jejich spojenců budou mít aktivity aktérů **mezinárodního terorismu**, kteří budou využívat k prosazení svých cílů

i prostředky a metody doposud dostupné jen ozbrojeným složkám států. Předcházení a eliminace těchto jevů bude možná pouze na základě komplexního přístupu mezinárodního společenství, kdy použití vojenských prostředků bude součástí komplexního řešení krizových situací.

Dojde k dalšímu prostupu globalizace a to nezávisle na politické vůli představitelů států a koalic. Vedle pozitivního působení na světovou ekonomiku bude prohlubovat rozdíly mezi bohatými a chudými státy. Informační technologie a média budou intenzivněji přispívat ke změně vnímání celosvětových událostí z hlediska času a prostoru, což může vést k rychlému šíření nestability. Rostoucí mobilita spojená s vysokou koncentrací obyvatelstva usnadní rychlé šíření nakažlivých chorob, které mohou vést až k pandemiím.

Bude pokračovat nerovnoměrný demografický vývoj. Největší přírůstky obyvatelstva budou v rozvojových zemích, naopak obyvatelstvo ve vyspělých zemích bude stárnout. V zemích s populační explozí se mohou zhoršovat životní podmínky vedoucí k rozpadu politického, ekonomického a sociálního systému a k následné masové migraci, která může vyvolat řadu bezpečnostních problémů spojených s ekonomickou a sociální integrací přistěhovalců do přijímající společnosti.

Životní prostředí se bude dále devastovat, což může v dlouhodobém horizontu vést v některých oblastech ve světě ke katastrofálnímu úbytku zdrojů obživy, společenskému rozvratu a migračním tlakům. Podobné dopady může mít i změna klimatu. Lze předvídat změnu intenzity a četnosti přírodních katastrof jak ve světovém, tak regionálním měřítku.

Existence slabých či zcela zhroutených států bude představovat rozhodující zdroj nestability v mezinárodních vztazích a živnou půdu pro vznik vnitrostátních a regionálních konfliktů s celosvětovými důsledky. Potenciál vzniku konfliktu bude umocňován působením politických a náboženských extremistů.

Poroste **poptávka po strategických surovinách**, zejména po naftě a plynu. Nelze vyloučit dočasné omezení nebo výpadky jejich dodávek na světový trh selektivního nebo plošného charakteru, ať již budou jejich příčiny přírodní, technické, ekonomické či politické. Snaha o zajištění bezpečného přístupu ke strategickým surovinám, včetně vody, nebo odmítnutí jejich sdílení či poskytování se může stát vážnou příčinou pro vznik mezistátních konfliktů.

Bude se zvyšovat dostupnost **vyspělých technologií** využitelných ve vojenské oblasti, což bude představovat nové příležitosti i pro potenciální protivníky, ať už státní aktéry, nebo aktéry mezinárodního terorismu či organizovaného zločinu.

Pokračující rostoucí závislost společnosti na **informačních technologiích** bude mít rozhodující význam při udržení funkčnosti státu, včetně ozbrojených sil, které budou vysoce závislé na informatizaci a fungování síťového prostředí. V této oblasti bude zvýšena zranitelnost státních orgánů, což bude vyžadovat účinnou obranu kybernetických/informačních systémů.

Vážnou hrozbou bude pokračující **šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, zejména balistických raket.** Nelze rovněž vyloučit možnost, že se tyto prostředky dostanou do rukou

nestátních aktérů, vůči nimž by bylo obtížně uplatnit tradiční diplomatické nástroje či strategii odstrašení. Především se může jednat o použití chemických, biologických či radiologických látek netradičním, méně sofistikovaným způsobem, který je ale prakticky realizovatelnější.

Charakter budoucího bezpečnostního prostředí bude vyžadovat **komplexní přístup** mezinárodního společenství **při řešení krizových situací a koordinované využívání všech dostupných nástrojů, včetně vojenské síly**. Vojenská síla zůstane důležitým a nezbytným faktorem při řešení krizových situací. Poroste ale **význam civilních aktérů** při zajišťování bezpečnosti a řešení krizových situací a spolu s tím bude vzrůstat důležitost vzájemné spolupráce a koordinace mezi všemi zainteresovanými subjekty.

2.4 Operační prostředí

Operační prostředí¹³ je součástí bezpečnostního prostředí a je vymezeno prostorem činnosti ozbrojených sil a jeho okolím. Je dáno vlastnostmi a charakteristikami jednotlivých domén, ve kterých budou ozbrojené síly operovat, a zájmy subjektů, se kterými budou vstupovat do interakcí při plnění úkolů.

Operační prostředí (Operational Environment)¹⁴ je tvořeno podmínkami, událostmi a vlivy, které mají dopad na použití sil Aliance a mají dopad na rozhodování velitele. Současné krize jsou charakterizované komplexními vazbami a souvislostmi. Kořeny konfliktů prorůstají historií, politikou, vojenstvím, sociálním vývoje, kulturními tradicemi i ekonomickým vývojem. Tyto vlivy jsou vzájemně podmíněné a proto je nutné je řešit s využitím různých nástrojů. Alianční doktríny rozeznávají v současnosti 6 domén, ze kterých je operační prostředí tvořeno.

Politická doména je tvořena uskupeními civilních aktérů, organizací a institucí, formálních i neformálních, které vykonávají moc ve specifickém geografickém prostředí. Tuto moc vykonávají různými formami politické moci a vlivu. Patří sem i politický systém, politické strany apod. Identita společnosti a politického uspořádání je dána různými kulturními, historickými, demografickými a někdy také náboženskými faktory.

Vojenská doména je představována především ozbrojenými silami, podpůrnou infrastrukturou, systémem výcviku, výstavby a udržování sil za účelem ochrany národních bezpečnostních zájmů. Patří sem i systém vnitřní bezpečnosti země.

Ekonomická doména se skládá z celého souboru kapacit produkce, distribuce a spotřeby všeho zboží a služeb v rámci státního útvaru nebo společenství. Zahrnuje nejen ekonomický rozvoj, ale také distribuci bohatství v rámci společnosti.

¹³ Podrobněji [11] *Vojenské rozhledy*, 2007, č. 2, s. 51-65

¹⁴ Je používán také termín „prostor angažování“ (*Engagement Space*)

Infrastruktura, která zajišťuje základní služby pro fungování společností, státu nebo organizace. Patří sem i systém logistiky, dopravní síť, školy, nemocnice, vodní zdroje, energetický systém, odpadní systém, terénní dominanty atd.

Informační doména zahrnuje celou infrastrukturu, organizaci, personál a další prvky zajišťující sběr, zpracování, ukládání, přenos, zpřístupnění a šíření informací. Patří sem i hromadné sdělovací prostředky.

Současné a budoucí operační prostředí má komplexní charakter. Vedle jeho tradičního trojrozměrného chápání bude mnohem intenzivněji využívána jeho nehmotná informační dimenze. V současných operacích je obtížné odlišit frontu od zázemí a protivníka od civilního obyvatelstva. Zvyšuje se význam iniciativy nižších velitelů. Masovost použití sil a prostředků je nahrazována zvyšující se pohyblivostí menších skupin, rostoucím dosahem a zvyšující se přesností jejich působení. S růstem efektivity zbraňových systémů postupně zaniká linearita bojiště, která byla v minulosti potřebná pro vytvoření potřebných účinků palby. Vzdušná nadvláda a vzdušná podpora vytváří předpoklad agilní bojové podpory. Dynamicky se mění charakter plněných úkolů a prováděných činností v rámci operace, střídání bojové činnosti se stabilizačním a rekonstrukčním úsilím. Energie, pitná voda, potraviny a další logistické služby jsou stále častěji zabezpečovány s využitím civilního dodavatelů. Roste závislost na využití vnějších zdrojů. Cílem vedení operací není výhradně vlastní fyzické zničení protivníka, ale pozornost se stále častěji zaměřuje na zničení jeho vnitřní morální síly, zbavení podpory veřejného mínění, informační a psychologické operace. Činnost vojsk často probíhá v zastavěném prostoru s civilním obyvatelstvem. Omezení pro použití sil a prostředků jsou dány rovněž ekologickými aspekty vedení operací a nutností ochrany kulturního dědictví a minimalizací vedlejších škod. Pro úspěch v operacích je důležitá podpora a důvěra místního obyvatelstva. Znovuobnovení míru a stabilizace státu nebo regionu závisí jak na navedení fyzické bezpečnosti, tak i na obnovení politických, ekonomických a sociálních funkcí místní správy.

Protivník byl v minulosti jednoznačně identifikovatelný v souladu s mezinárodním právem válečným. V současnosti je však jeho identifikace velmi obtížná. Jeho technologická a doktrinální úroveň je nižší, než schopnosti spojenců. Tato skutečnost vede k vedení asymetrických operací. Asymetrický protivník neusiluje o vítězství v přímé konvenční konfrontaci, ale o prosazení vlastních pravidel hry. Snaží se vyhnout celkové porážce, a proto prodlužuje trvání konfliktu nad dobu přijatelnou pro sebe sama a pro vyčerpání sil nepřítele. Usiluje o přímé ohrožení našeho vlastního území s cílem maximalizovat škody na lidských životech nebo jeho infrastruktuře. Asymetrický protivník neusiluje o získání vzdušné převahy. Vyhýbá se otevřené konfrontaci ve volném terénu a přesunuje svoji činnost do horských oblastí a městských aglomerací, kde jsou minimalizovány důsledky technologické asymetrie. Orientuje se na útoky proti civilnímu obyvatelstvu, na ničení prvků civilní i vojenské infrastruktury. Může použít zbraně hromadného ničení. Vedle existence asymetrického protivníka je nutné, s malou mírou pravděpodobnosti, počítat i s možností působení proti protivníkovi s obdobnou organizací, technologickými a vojenskými schopnostmi a způsobem použití vojsk, tedy regulérním ozbrojeným silám jednoho nebo i více států.

Technologická a informační doména hraje a bude hrát stále větší úlohu. Úroveň vybavení ozbrojených sil moderní výzbrojí a ostatním materiálem a schopnost je účinně využívat je hlavním předpokladem k dosažení úspěchu v operaci. Budoucí technologie budou podporovat procesy spojené se zvládnutím informací, jejich včasné a přesné získávání, zpracování, předávání a ochranu v reálném čase. Ozbrojené síly jsou vybavovány rovněž neletálními zbraněmi. Používána je samonaváděcí vysoce přesná munice. Zbraně a zbraňové systémy jsou multifunkční, odolné proti působení prostředků protivníka. Dochází k nárůstu bojové síly na nižším stupni. Malé jednotky jsou schopny dosáhnout i strategických cílů. Voják se stává samostatným bojovým systémem. Stále větší spektrum činností je postupně automatizováno a robotizováno, čímž dochází k minimalizaci lidského faktoru. Vzhledem k přenositelnosti informací komunikačními a informačními systémy v reálném čase jsou operace plánovány a řízeny na velké vzdálenosti. Velitel nemusí mít fyzický vizuální kontakt s nasazenými jednotkami. Velení je možné realizovat z jakéhokoli místa v prostoru nasazení. Sběr informací z různých zdrojů umožňuje účinně lokalizovat, pozorovat, rozlišovat a sledovat objekty a cíle v reálném čase.

Využití klimatických podmínek a vlastností terénu pro dosažení úspěchu v operacích představovalo v historii vojenství vždy výhodu nad protivníkem. Pro současné a budoucí prostředí (komplexní terén, vysoká vlhkost a teploty, vysoká nadmořská výška, vysoká prašnost či nízké teploty vzduchu) je potřebné přizpůsobit přípravu (vzdělávání a výcvik), vybavení a výzbroj ozbrojených sil.

Pro vlastní ozbrojené síly je dnes a bude i nadále typické společné působení se spojenci v rámci koalic pod mezinárodním velením. Rozhodující význam pro efektivní plnění úkolů je dán schopností společného působení mnohonárodních sil – tedy interoperabilitou. Při svém působení musí být zajištěn přístup ke společně vytvářeným a sdíleným schopnostem. Organizačně jsou vytvářeny modulární taktické prvky, z nichž se tvoří společná mnohonárodní úkolová uskupení. Jejich kvalitativní i kvantitativní parametry odpovídají charakteru plněných úkolů. Úspěch v operacích je dán schopností naplnit komplexně stanovené cíle využitím politického, ekonomického a vojenského potenciálu spojenců.

Velký význam má efektivní využití dostupného času. Je vyžadována rychlá reakce použitím vojenské síly v krizové oblasti a naopak následná stabilizace regionu či země v rámci řešení politických cílů operace vyžaduje velmi dlouhé časové úseky a schopnost dlouhodobého udržení stabilizačních sil. Schopnosti ozbrojených sil je vždy odrazem změn v operačním prostředí

Ozbrojené síly musí své schopnosti adekvátně udržovat a rozvíjet podle soudobých, ale hlavně předpokládaných změn v operačním prostředí. Složitost je v tom, že je obtížné predikovat, kam jeho vývoj směřuje. Proto se musí schopnosti rozvíjet podle identifikovaných trendů ve vývoji operačního prostředí v jednotě s citlivou a průběžnou korekcí směru jejich rozvoje.

Literatura ke studiu:

Bílá kniha o obraně. 1. vydání. Praha : Ministerstvo obrany ČR - OKP, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7278-564-3. Prostudovat strany 34-43.

Vojenská strategie České republiky [online]. Praha : [s.n.], 2008 [cit. 2011-09-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=5195>>. Prostudovat celý dokument.

3 CHARAKTER SOUDOBÝCH OPERACÍ, PRINCIPY, FUNKCE, KATEGORIZACE OPERACÍ A HLAVNÍ ZÁSADY POUŽITÍ VOJENSKÝCH SIL V OPERACÍCH

3.1 Charakter soudobých operací

Soudobé operace je obtížné charakterizovat nebo vymezovat, jelikož každá operace je v podstatě neopakovatelná, vzhledem k jejímu uskutečnění v historicky konkrétním čase a prostoru, má své rysy a vychází z obecných a specifických principů.

Vojenské operace jsou ovlivněny charakterem možných konfliktů, potencionálním protivníkem a dynamickým rozvojem operačního umění a vojenských technologií. Současné vojenské operace mají řadu nových rysů a tendencí, které lze z minulých operačních zkušeností převzít jen po kritickém přehodnocení. Změny bezpečnostního a operačního prostředí naznačují, že charakter vojenských operací se mění.

Co můžeme rozumět pod pojmem operace? Operaci lze definovat jako vojenskou činnost nebo provedení vojenského strategického, taktického, výcvikového, administrativního úkolu nebo poskytnutí pomoci, proces vedení boje, včetně přesunů, zásobování, útoku, obrany a manévru, které jsou nezbytné pro dosažení cílů jakékoli bitvy nebo tažení. Pojem vojenská operace je vyjádřena jako základní způsob koncentrovaného a koordinovaného použití ozbrojených sil v daném prostoru a čase ke splnění operačního (bojového) úkolu a k dosažení vytýčených cílů (politických, vojensko-strategických, operačních, taktických nebo jiných).¹⁵

Určení charakteru operací se jeví jako záležitost prognostická a patří k nejsložitějším úkolům rozvoje teorie operačního umění. Charakter operací lze určit z poznatků o minulých operacích, z možností zbraní, bojové techniky a materiálu použitelného ve válce a ze společenských vlivů. Soudobé operace, bez ohledu na jejich druh, jsou charakterizovány:

- nepřetržitostí a rozhodností k dosažení cílů operace;
- různorodostí, řada operací bude vedena společně s ostatními druhy vojsk;
- přechodem z válečných k neválečným operacím a zpět současně při předávání vojenských prvků řízení na civilní správu;
- utajením a nezbytným dodržováním zásad ochrany utajovaných informací;

¹⁵ [20] AAP-6 - Souhrn vojenských opatření, plánovaných a prováděných za účelem dosažení strategického cíle v daném čase a na daném území, která obvykle zahrnují námořní, pozemní a vzdušné síly

- širokým spektrem činností vedených v prostoru, čase, na zemi, na moři i ve vzduchu s různou úrovní intenzity;
- úsilím o včasné získání informací, které jsou důležité pro rychlé rozhodování;
- úsilím o ekonomičnost a efektivitu použití sil a prostředků;
- úsilím o využití technologické převahy;
- všestrannou logistickou podporou;
- vedením informačních a psychologických operací.

Charakter soudobých operací, v současné obecné podobě, představuje celé spektrum činností charakterizované cílem, množstvím sil a prostředků, formou činnosti vojsk, prostorem a časem. Soudobé operace nebude možné jako doposud přesně spojovat s konkrétním organizačním stupněm vojsk. Činnost v soudobých operacích na straně jedné bude zasahovat do oblasti taktiky na straně druhé do vojenské strategie. Bude zahrnovat činnosti charakterizované bojem, činnosti na jeho podporu a zabezpečení, v některých případech i činnosti, pro něž nebude charakteristický boj. V závislosti na konkrétní situaci operace nabývá konkrétní podoby což je vyjádřeno i jejím názvem. Úspěch vojenských operací je v současné době výsledkem kombinace správného uplatnění obecných a zvláštních principů přípravy a vedení operací.

Mnohonárodní společné operace (Multinational) jsou operace za použití sil a prostředků nejméně dvou států (Combined). AČR bude působit zpravidla ve společném (mnohonárodním) uskupení se silami ostatních členských zemí NATO nebo se silami zemí zapojených do Partnerství pro mír (Partnership for Peace – PfP) anebo se silami tzv. třetích zemí v rámci operace OSN, NATO, EU, případně i v rámci jiné ad hoc koalice širšího mezinárodního společenství. Mnohonárodní zapojení do operace posiluje legitimitu účasti sil daného státu, svým větším zdrojovým rámcem umožňuje dlouhodobé trvání operace a posiluje solidaritu mezi zúčastněnými státy (umožňuje sdílení zodpovědnosti, rizik a nákladů). Mnohonárodní operace NATO jsou vedeny za řízení určeného společného velitelství sil (JFC), jež může mít ve své podřízenosti složky druhů sil: pozemní složku (Land Component), vzdušnou složku (Air Component), námořní složku (Maritime Component) nebo další vytvořenou složku (speciální síly, logistika, PSYOPS). AČR se bude na základě politických rozhodnutí zpravidla účastnit společných vojenských operací v rámci pozemní a vzdušné složky mnohonárodních společných sil. Tato operační uskupení jsou prostředkem k realizaci cílů bezpečnostní politiky členských zemí NATO, EU nebo vyplývají z rezolucí Rady bezpečnosti OSN.

Účinnost mnohonárodních společných operací je omezena faktory, jejichž eliminace musí být středem pozornosti v době přípravy i vedení operací, mezi něž především patří:

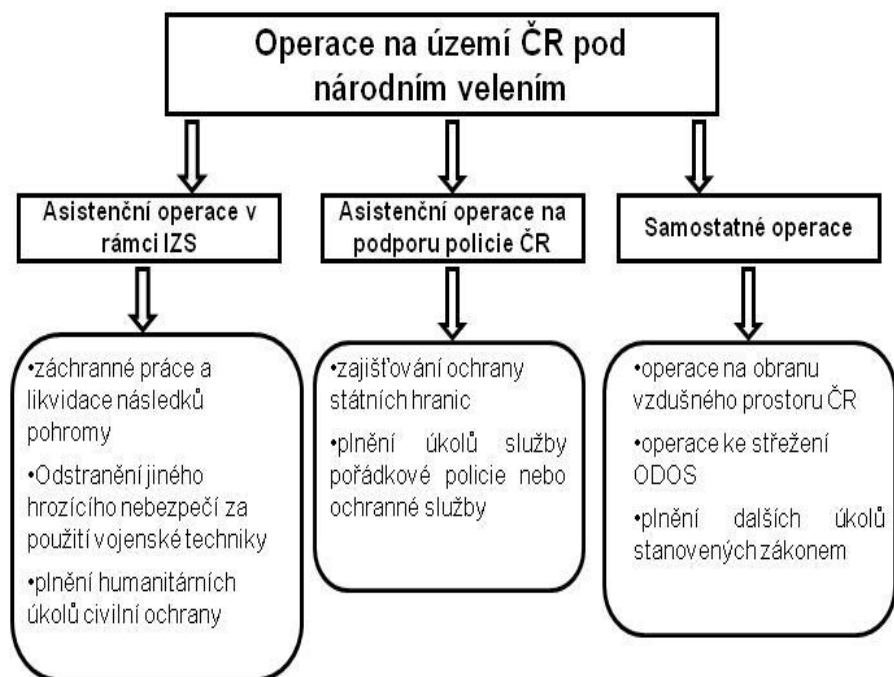
- znalost anglického jazyka a odlišnost národní interpretace společné terminologie;
- odlišnosti v řízení zbraňových systémů, působících společně v rámci operačních a taktických uskupení;

- neslučitelnost informačních systémů, a to jak z technického, tak i z procedurálního a obsahového hlediska;
- využívání společných mnohonárodních logistických kapacit;
- právní omezení činnosti národních kontingentů, vyplývající z národních zvláštností právních systémů;
- místní podmínky ovlivňující operace (terén, klimatické podmínky, místní obyvatelstvo, ekonomika,...);
- podpora hostitelské země (Host Nations Support – HNS);
- spolupráce s ostatními aktéry v operaci;
- kulturní rozdíly, vycházející z odlišných kulturních tradic a náboženských zvyklostí, ovlivňující chování příslušníků jednotlivých národních kontingentů.

Národní operace na území ČR. Národní operace jsou operace vedené jediným státem. V podmínkách AČR se jedná zpravidla o operace v rámci opatření krizového řízení ČR a plnění úkolů v národním posilovém systému PVO ČR. V rámci samostatných operací provádí AČR zejména obranu vzdušného prostoru a střežení objektů důležitých pro obranu státu. AČR může být na základě rozhodnutí vlády ČR použita k plnění asistenčních úkolů na podporu Policie České republiky (PČR). V rámci integrovaného záchranného systému (IZS) jsou vyčleněné síly a prostředky AČR zařazeny do ostatních složek IZS. V rámci tohoto systému mohou být použity k záchranným pracím při živelných pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí či k likvidaci následků pohrom (havárie na jaderných elektrárnách nebo jiné průmyslové havárie s rozsáhlými radiačními, chemickými, biologickými a ekologickými následky) a nebo na povodňové záchranné práce (obrázek 10).

Operace AČR na území ČR pod národním velením jsou charakterizovány:

- probíhají vždy pod národním velením;
- jsou vedeny na území ČR;
- jejich charakter je ovlivňován bezpečnostní situací v prostoru nasazení;
- předpokládané počty a dobu nasazení vymezují mezirezortní dohody a konkrétní nařízení vlády ČR;
- AČR působí v těchto operacích zpravidla na vyžádání;
- pro vedení operací jsou předurčeny stálé hotovostní síly a disponibilní síly.

Obrázek 10 – Členění operací na území ČR pod národním velením

3.2 Typologie vojenských operací

Úspěch vojenských operací ve velké míře závisí na pochopení principů vojenského umění a jejich dovedném uplatňování při použití vojenské síly. Karl von Clausewitz ve svém díle „O válce“ řekl, že „pokud chceme vést válku, musíme nejdříve pochopit, jakou válku chceme vést“.

Základní dělení vojenských operací je na bojové a nebojové. Bojové operace se dále dělí na operace útočné a operace obranné. Protože ČR je součástí mezinárodních politicko-bezpečnostních struktur, ozbrojené síly ČR mohou být nasazeny do operací kolektivní obrany, které se dělí, dle aliančních smluv, na operace kolektivní obrany podle článku 5 Washingtonské smlouvy a operace mimo článek 5 Washingtonské smlouvy.

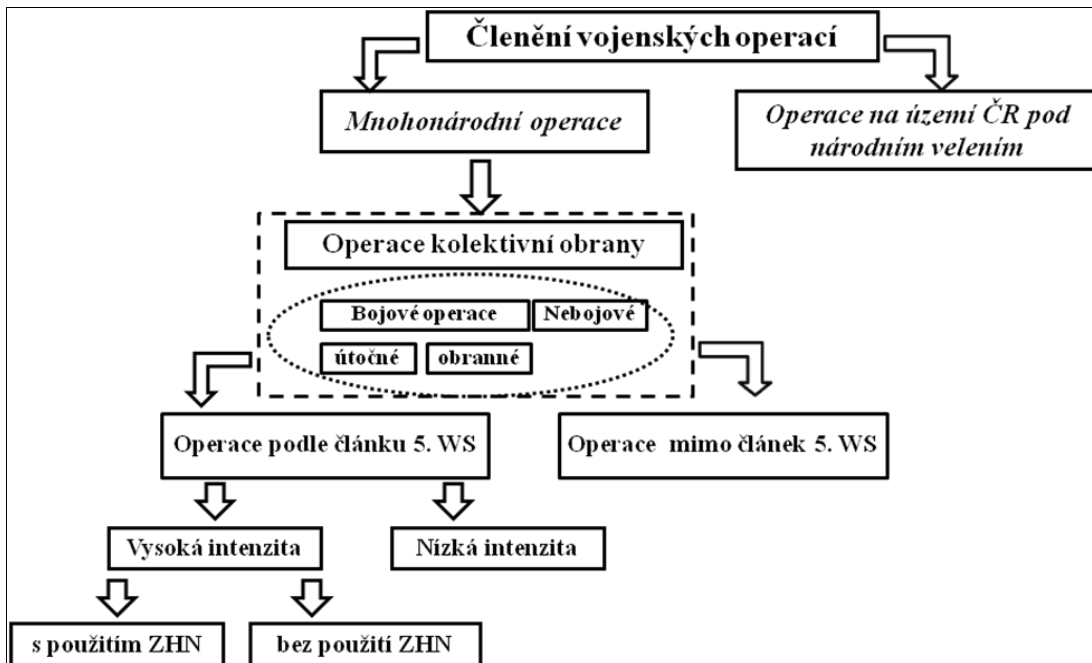
V současnosti lze rozlišovat čtyři druhy operací:

- operace vojenského mírového nasazení (Peacetime Military Engagement – PME);
- operace na podporu míru (Peace support – PS);
- protipovstalecké operace (Counter Insurgency – COIN);
- hlavní bojové operace (válka).

3.2.1 Operace kolektivní obrany podle čl. 5 WS

Operace kolektivní obrany podle čl. 5 WS jsou společné operace, vedené v souladu s tímto článkem na obranu společného prostoru členských zemí Aliance. Cíle operací kolektivní obrany mohou být dosaženy operacemi vysoké nebo nízké intenzity.

Operace kolektivní obrany vysoké intenzity jsou vedeny s nasazením všech sil a prostředků ozbrojených sil zúčastněných zemí v rámci Aliance nebo jiné koalice. Jsou zpravidla spojeny s rozsáhlými dopady na civilní obyvatelstvo jak na válčišti, tak i v zúčastněných zemích, jejichž teritorium nebude prostorem operace. Mohou být vedeny s použitím nebo bez použití některých speciálních druhů zbraní, zejména zbraní hromadného ničení.

Obrázek 11 – Členění vojenských operací

Operace kolektivní obrany nízké intenzity mohou být vedeny s cílem zničit nebo neutralizovat síly protivníka, které nejsou co do počtu, výzbroje, vycvičenosti nebo způsobu vedení bojové činnosti srovnatelné se spojeneckými (koaličními) silami nebo mají nižší intenzitu nepřátelských aktivit ze strany protivníka. Na obrázku 11 je znázorněno základní členění vojenských operací.

Podle charakteru činností v obou druzích operací kolektivní obrany, jak podle čl. 5 WS tak mimo čl. 5 WS, může být AČR zapojena do útočné, obranné, mír podporující (stabilizační) a podpůrné operace. Při členění operací kolektivní obrany je nutné zahrnout do těchto operací také operace bojové a nebojové.

Útočné operace jsou základní formou bojové operace. Jejich cílem je zneškodnit protivníka použitím soustředěné síly a prosazení vlastní vůle.

Obranné operace mají za cíl odrazit ozbrojený útok proti územní celistvosti, politické nezávislosti a bezpečnosti státu. Hlavním cílem obranné operace je zastavit útok protivníka, vyčerpat jeho útočné možnosti, udržet životně důležité prostory a vytvořit podmínky pro následnou útočnou operaci (činnost) nebo ukončení konfliktu.

Podle rozsahu použití a množství do operace nasazených sil a prostředků mohou mít mnohonárodní vojenské operace charakter operace vysoké nebo nízké intenzity a podle druhu použitých prostředků je lze rozlišovat na operace vedené bez použití nebo s použitím

zbraní hromadného ničení. Podle prostoru provedení lze rozlišovat operace na území vlastního státu a operace mimo území vlastního státu. **Druhy vojenských aktivit¹⁶**, které je nutné zvažovat při plánování a vedení operací, se dělí na:

- ofenzivní aktivity;
- defenzivní aktivity;
- stabilizační aktivity;
- ostatní podpůrné aktivity¹⁷.

Rozsah vojenských aktivit musí být kombinací současného (souběžného) plnění úkolů, a to ze dvou důvodů, jednak aby si velitelé na všech stupních mohli představit a zvážit rozdělení zdrojů, přidělených na každý druh aktivit a dále proto, aby zvážili, jaký dopad budou mít aktivity jednoho typu na ostatní aktivity v budoucnu. Všechny druhy vojenských aktivit mohou probíhat souběžně, i když některé z nich vyžadují jistou posloupnost nebo mohou probíhat souběžně v různém prostoru v rámci jedné operace. Podrobnější popis vojenských aktivit je znázorněn v tabulce 5.

Tabulka 5 – Vojenské aktivity

Ofenzivní aktivity	Defenzivní aktivity	Stabilizační aktivity
- útok - výpad - dobývání (rozvíjení úspěchu) - pronásledování - klamání - demonstrace - léčka - průlom - střetný boj	- obrana - boj na zdrženou	- zajištění bezpečnosti a kontroly - podpora reformy bezpečnostního sektoru - počáteční obnova branné moci - zabezpečení plnění úkolů prozatímní vlády
Ostatní podpůrné aktivity		
- průzkum - zajištění - navázání kontaktu - splynutí/setkání vlastních sil	- uvolnění obklíčených sil - střídání jednotek v boji - stahování/vyjítí z boje - odchod bez tlaku protivníka	- odpočinek - přesun - překonávání překážek

¹⁶ Všechny společné operace zahrnují jednu nebo více ze čtyř všeobecných kategorií vojenských aktivit: boj (Combat); bezpečnost (Security); zapojení (Engagement); obnova a rekonstrukce (Relief and Reconstruction)

¹⁷ Podrobnější popis je ve spojenecké publikaci AJP-3.2.1 Allied Land Tactics

3.2.2 Operace mimo článek 5 Washingtonské smlouvy

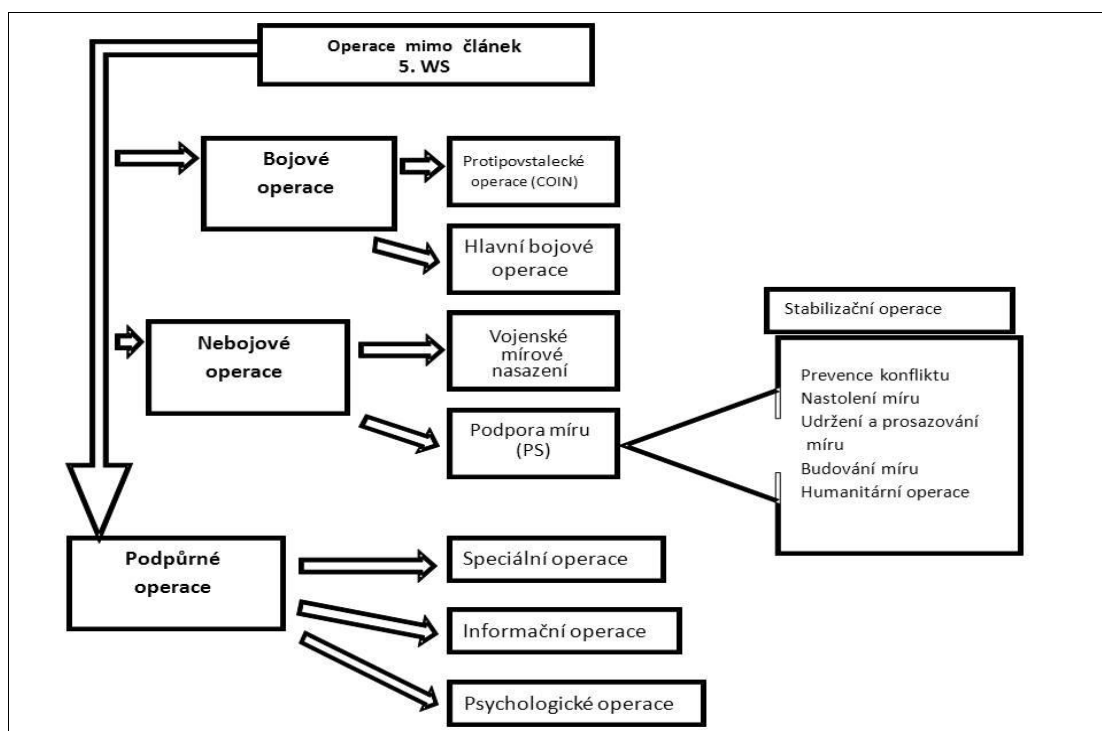
Operace mimo článek 5 Washingtonské smlouvy k řešení krizových situací má za cíl zabránit nebo ukončit konflikt nebo vyřešit krizový stav a dosáhnout mezinárodně dohodnutých cílů. Operace k řešení krizových situací může zahrnovat jen podporu civilních organizací nebo může jít o operace na podporu míru nebo o bojovou operaci prováděnou koalicí států. Může jít také o podporu evakuace, zmírňování nebo odstraňování následků katastrof, humanitární operace, pátrací a záchranné operace či evakuace nekombatantů.

Operace k řešení krizových situací obvykle zahrnují větší počet vojenských, politických, diplomatických, civilních a jiných aktérů. Aby byla operace k řešení krizových situací úspěšná, musí mít rovněž podporu veřejnosti a to jak v prostoru operace, tak i v zemích, vysílajících své vojáky do operace.

Vzhledem k povaze těchto operací se politické řízení dotýká nejenom strategické, ale také operační až taktické úrovně velení a řízení. Obrázek 12 znázorňuje členění operací mimo článek 5. WS.

Jak už bylo zmíněno výše, mohou se tyto operace členit na bojové, nebojové a podpůrné. Bojové operace se dělí na hlavní bojové operace a protipovstalecké operace.

Hlavní bojové operace jsou charakterizované jako válka. Státy nebo mnohonárodní síly zahájí válku, protože jsou ohroženy jejich důležité zájmy. Válka představuje nejnáročnější a nejintenzivnější vojenské operace. Válka je charakterizována převahou boje a rozhodujících společných operací na vysoké úrovni velení, s vysokým tempem, vysokou náročností na zdroje

Obrázek 12 – Členění operací mimo článek 5. WS

a možnými vysokými ztrátami. Nebezpečí, strach a stres jsou na vysoké úrovni. Vyžaduje vysokou úroveň kolektivní výkonnosti a výcviku. Válka je proto aktivitou, na jejíž přípravu by měly ozbrojené síly věnovat nejvíce času a prostředků.

Protipovstalecké operace (Contra Insurgency – COIN). Povstání je definováno jako organizované hnutí s cílem svrhnout legální vládu převratem a ozbrojeným konfliktem. Cíle povstání se mohou lišit, od uchopení moci revolucí k pokusům vytvořit autonomní odtržené státy, založené na etnických nebo náboženských základech, nebo k omezeným snahám o získání politických ústupků, kterých nelze dosáhnout bez použití násilí. Obecně se povstalci snaží dosáhnout politických změn kombinací podvratné činnosti, propagandy a násilí. Tím se snaží přesvědčit nebo zastrašit masy lidí k podpoře nebo uznání těchto změn. Protipovstalecké operace jsou prováděny po politickém souhlasu a na základě mandátu OSN. Prioritou v operaci COIN je zajištění bezpečnosti pro místní obyvatele, výstavba kapacit místních bezpečnostních sil, budování místních vládních struktur a zajištění základů ekonomické prosperity.

Nebojové operace se dělí na vojenské mírové nasazení a operace na podporu míru.

Vojenské mírové nasazení (Peacetime Military Engagement – PME) mají za cíl posílit mírové vztahy a zároveň odstrašit potenciální účastníky možného vznikajícího konfliktu a připravit se na jeho případné řešení. Vojenské mírové nasazení zahrnuje i všechny vojenské aktivity určené k vytváření bezpečného prostředí v době míru prováděné jedním státem nebo v rámci mnohonárodních uskupení. Zahrnuje programy a cvičení, které členské státy a aliance jako celek provádí ke zlepšení vzájemného porozumění s jinými zeměmi a ke zlepšení interoperability se smluvními partnery nebo potencionálními partnery koalice. Činnosti při PME jsou určeny k zabezpečení stability. Měřítkem jejich účinnosti je stupeň reformy bezpečnostního sektoru a vojenského zabezpečení při rekonstrukci a humanitární pomoc. Vedení boje se nepředpokládá, i když vždy existuje možnost teroristických akcí proti nasazeným silám. Vojenské mírové nasazení se obvykle řídí národními předpisy a směrnici. Při vedení operace typu PME se její rozsah a směrnice, vydávané státy účastnicími se operace mohou lišit natolik, že není možná jejich shoda. Proto jsou nejčastěji vedeny na základě dvoustranných smluv, které mohou zahrnovat i alianční a koaliční partnery.

Operace na podporu míru (Peace support – PS) jsou vedeny na podporu mezinárodních organizací jakými jsou OSN, EU nebo OBSE a zahrnují jak použití vojenských sil, tak i činnost politickou a činnost humanitárních organizací. Operace má být vedena nestranně, bez nadřizování nebo předpojatosti vůči jakékoliv straně konfliktu. Klíčem k udržení spravedlivého (neustranného) přístupu je efektivní komunikace se všemi stranami a naprostá transparentnost operací. Operace na podporu míru jsou vedeny zpravidla se souhlasem států, na jejichž území se na základě rozhodnutí OSN nebo jiných mezinárodních orgánů realizují. Od válečných operací se odlišují **neustranným přístupem sil** na podporu míru. Posláním PS je vytvořit bezpečné prostředí, ve kterém civilní organizace budou moci obnovit infrastrukturu potřebnou pro trvalý mír. Vojenský cíl PS má být odvozen od mandátu pro operaci a definován co možná nejjasněji a ve vztahu k dalším úkolům tak, aby mohl být

převáděn do souhrnného plánu mise. Orgán, který uděluje mandát, by měl stanovit každý úkol a mít přítom na paměti konkrétní politický konečný stav.

Mandát OSN představuje základ pro:

- legitimnost operace;
- stanovení povahy operace;
- vymezení volnosti jednání nebo jeho omezení a rezervy;
- stanovení strategických cílů (strategických úkolů);
- stanovení požadovaného konečného stavu;
- stanovení organizace pro mnohonárodní operaci, zahrnující vedoucího mise.

Úkolem AČR v PS může být úsilí o vytvoření bezpečného prostředí v krizové oblasti a v případě potřeby poskytnutí pomoci, která umožní domácím vládním institucím vypořádat se se základními příčinami konfliktu.

Operace na podporu míru (dnes známy také jako stabilizační operace) jsou rozděleny na **prevenci konfliktu, nastolení míru, udržení a prosazení míru, budování míru a humanitární operace**. V rámci stabilizačních operací pod mandátem OSN může AČR plnit různorodé úkoly.

- **Prevence konfliktu** – operace využívající vzájemně se doplňující diplomatické, civilní, a v případě nutnosti také vojenské prostředky pro sledování a odhalování příčin konfliktu a pro přijetí včasných opatření k předejití vzniku, stupňování nebo obnovení nepřátelství. Opatřeními jsou zpravidla: včasné varování, průzkum, preventivní rozvinutí sil, dialog, spolupráce, aktivity vedoucí k udržení míru (včetně dohod o odzbrojení) a sociálně – kulturní aktivity. Vojenské síly působí svou podporou ve prospěch civilních orgánů.
- **Nastolení míru (Peacemaking)** – operace vedená po vzniku konfliktu s cílem dosáhnout příměří nebo mírového urovnání, k čemuž je používáno zejména diplomatických aktivit, které mohou být v případě nutnosti podpořeny přímým nebo nepřímým použitím vojenských prostředků. Vojenské jednotky podporují diplomatické aktivity udržováním kontaktů mezi silami zneprátelených stran, účastí na společných cvičeních a výcviku, nasazením vlastních sil v prostoru konfliktu, podporou bezpečnostních orgánů, nasazením vojenských pozorovatelů a účastí na vynucování sankcí.
- **Budování míru (Peacebuilding)** – operace vedená s cílem řešit základní příčiny konfliktu a dlouhodobě zabezpečit potřeby obyvatelstva. Tato operace je zpravidla prováděna civilními organizacemi, které jsou v případě nutnosti podporovány vojenskou silou ve formě civilně – vojenské spolupráce (Civil-Military Cooperation – CIMIC). Jde o činnosti na uchování nestabilního míru po ukončení konfliktu. Cílem je

udržení míru a svrchovanosti státu jeho vlastními silami i po odchodu mírových jednotek. Při budování míru mohou být činnosti vojenských sil zaměřeny na:

- ochranu výstavby infrastruktury a ekonomických aktivit;
- podporu demokratické formy vlády;
- pomoc při vytvoření a reorganizaci bezpečnostního systému (policie a armády);
- návratu uprchlíků;
- zajištění ochrany pozorovatelů voleb;
- dodržování lidských práv;
- podporu při plnění nařízení vládních úřadů ke stabilizaci situace;
- zajištění ochrany úřadů, škol, nemocnic;
- další činnosti vedoucí k obnovení normálních životních podmínek.

Udržování míru (Peacekeeping) – operace, která následuje po uzavření mírové dohody nebo po dohodě o zastavení palby, čímž bylo nastoleno příznivé prostředí s vysokou mírou shody a porozumění s nízkou mírou hrozby narušení tohoto stavu mezi zneprátenými stranami a účastníky operace. Působení mírových sil musí mít souhlas zúčastněných stran. Operace na udržování míru se zpravidla provádí podle kapitoly VI Charty OSN. Vojenské mírové jednotky svou přítomností odstrašují válečné strany od dalšího násilí, kontrolují uskladnění a zničení zbraní a munice, provádějí zprostředkování jednání, vyšetřují porušení mírové dohody, kontrolují odzbrojení a demobilizaci sil, sbírají informace, poskytují podporu volbám a fungování vládních orgánů a nevládních organizací. Použití síly příslušníky mírových jednotek se zpravidla omezuje na vlastní obranu v souladu s ROE, ale mohou ji rovněž použít, pokud jedna ze stran poruší ustanovení mírové dohody.

Prosazování míru (Peaceenforcement) – operace vedená s cílem zajistit zastavení palby nebo dodržování mírové dohody v těch případech, kdy není zaručen soulad a porozumění zúčastněných stran a je značná hrozba nedodržení dohody. Příslušníci mírových sil musí být schopni použít přiměřené donucovací prostředky a musí nestranně prosazovat zastavení palby nebo ustanovení mírové dohody. Svou podstatou tento typ operace obsahuje agresivní útočné činnosti a jde o vojenské aktivity, jejichž charakter je blízký válce. Obvykle je vedena s mandátem RB OSN v souladu s kapitolou VII Charty OSN. Je tedy možné provedení i bojových operací k dosažení požadovaných cílů. Obvykle hlavním cílem vynucení míru je donucení válčících stran zahájit mírová jednání a odradit od dalšího pokračování konfliktu. Operace na prosazení míru obvykle není vedena OSN, ale je „svěřena“ jiné bezpečnostní organizaci (např. NATO) nebo ad hoc koalici států.

Humanitární operace – v jejím průběhu jde o nasazení těch orgánů, sil a prostředků (včetně vojenských jednotek), jejichž záměrem je zmírnit utrpení obyvatelstva, obzvláště v případech, kdy místní správa nebo civilní organizace nejsou schopny nebo nechtějí

poskytnout přiměřenou pomoc obyvatelstvu. Humanitární operace jsou prováděny zpravidla na základě žádosti postižené země. V základní formě jde o distribuci potravin a vody, poskytnutí zdravotnické péče a náhradních prostředků k ubytování včetně provádění jiných aktivit vedoucích k navrácení alespoň do stavu před humanitární krizí. Cílem humanitární operace je pomoc zahrnující níže uvedené činnosti a poskytnutí prostředků potřebných k bezprostřednímu zmírnění lidského utrpení. V rámci této pomoci se mohou vojenské síly podílet zejména na:

- evakuaci;
- dekontaminaci a obdobných ochranných opatření;
- poskytování nouzového ubytování a zásobování;
- okamžité opravě některých nezbytných veřejných zařízení;
- ochraně prostředků nezbytných k přežití;
- likvidaci požárů velkého rozsahu;
- zjišťování a označování nebezpečných oblastí;
- řešení humanitárních katastrof, které jsou následkem ozbrojených konfliktů nebo kolapsu státních útvarů;
- doplňujících činnostech nezbytných k plnění výše uvedených úkolů, jako je zabezpečení vzdušné přepravy raněných a nemocných, zabezpečení přepravy zdravotnické, humanitární nebo jiné pomoci nebo poskytnutí specialistů potřebných k provádění záchranných prací, zřizování náhradních přemostění, úpravy komunikací, vytyčování a zřizování objížděk apod.;
- zdravotnické humanitární pomoci.

3.3 Hlavní zásady použití vojenských sil v operacích

Pro zapojení AČR do operace se zohledňují možnosti a schopnosti AČR, jakožto i zahraničně politické priority ČR. Při přípravě operace se zpravidla stanovuje složení sil vysílané jednotky nebo úkolového uskupení AČR, jeho velikost a délka působení v operaci a případná zákonná omezení činnosti (National Caveats – NC). Vyčleněné síly se řídí mandátem politicko – strategických orgánů ČR, pravidly použití síly (Rules of Engagement – ROE), operačním plánem a operačními postupy a standardy AČR, NATO, EU nebo jiných organizací řídících danou operaci. Na vojenských operacích se, kromě ozbrojených sil, v rostoucí míře podílejí i další nevojenští aktéři, působící v prostoru operace (vládní, nevládní a mezinárodní organizace). Zapojení AČR do operací může pokračovat i po ukončení bojových akcí. Jednotky AČR mohou být dále použity k celkové stabilizaci a rekonstrukci v daném prostoru. Podmínkou úspěchu celé operace bude komplexní přístup (Comprehensive Approach) zahrnující společné působení politických, vojenských, civilních a ekonomických činitelů. V jeho kontextu bude prioritním úkolem sil AČR nasazených v operaci, tak bude především pomoc k získání strategické převahy, stabilizace situace a zajištění bezpečného prostředí pro působení nevojenských účastníků řešení krize při současné minimalizaci vedlejších lidských a materiálních škod.

Armáda České republiky může působit v různých druzích operací, jejichž rozsah, obsah i naléhavost je a bude velmi rozdílná. Tomuto širokému spektru použití je přizpůsobována organizační struktura nasazovaných jednotek AČR, počty osob, vybavení zbraňovými a technickými systémy a materiálem. Pro plnění úkolů budou vytvářena úkolová uskupení, která budou mít schopnost samostatného působení a budou složena z modulů menších jednotek. Modularita je základem pro tvorbu organizačních struktur vyčleňovaných úkolových uskupení vyššího stupně.

Vojenské operace na rozdíl od politického způsobu řešení konfliktu používají sílu nebo hrozí jejím použitím. Právním základem pro vedení vojenských operací AČR jsou zákony ČR, závazky ČR vyplývající z mezinárodního práva (ve vztahu k vojenským operacím jde zejména o závazky vyplývající z mezinárodního humanitárního práva), pravidla použití sil (ROE) a rozkazy, vojenské řády a předpisy a politicko-strategické pokyny.

AČR se řídí mezinárodním humanitárním právem, které vymezuje základní principy vedení boje – nezbytnost, přiměřenost, lidskost, oprávněnost a rozlišování:

- **nezbytnost** znamená, že síly může být použito výhradně tehdy, je-li to nezbytně nutné k poražení protivníka;
- **přiměřenost** znamená, že síla a míra ničení musí být omezeny na absolutní minimum nutné k přemožení protivníka. Důsledkem přiměřenosti je úplné zamezení nebo omezení civilních škod a ztrát na životech na nezbytně nutnou míru, která nepřevyšuje dosažení požadovaného vojenského cíle při konkrétním užití síly;
- **lidskost** znamená, že nelze používat takové bojové prostředky či způsoby vedení boje, které způsobují nadměrná zranění či zbytečné útrapy;

- **oprávněnost** znamená, že lze používat jen takové bojové prostředky, které nejsou zakázány mezinárodním právem;
- **rozlišování** znamená, že je třeba za všech okolností činit rozdíl mezi vojenskými cíli a civilními osobami a objekty.

Velitelé ve všech druzích vojenských operací musí ve svých rozhodnutích dbát pravidel národního a mezinárodního práva a zároveň musí vycházet z pravidel použití síly (ROE) platných pro danou vojenskou operaci. Velitelé musí při plánování a vedení operace respektovat i případná specifická národní omezení, definující způsob použití sil jednotlivých národních kontingentů.

Pravidla použití sil (ROE) jsou (určující, omezující) pravidla, zpracovaná v rámci operačního plánování a schvalovaná příslušným politickým (vojenským) orgánem (např. NAC), vymezující okolnosti a omezení a určující míru a způsob použití sil nasazených v operaci. ROE poskytují veliteli informace o míře jeho samostatnosti v rozhodování o použití síly při plnění stanovených úkolů. Tvoří základ pro provedení vojenské operace a používají se ve všech fázích operace nebo ozbrojeného konfliktu, a to jak podle čl. 5, tak i mimo čl. 5 Washingtonské smlouvy. Stanovená pravidla použití síly musí dodržovat každý příslušník AČR ve vojenské operaci bez ohledu na hodnost a funkci. Příslušný orgán může v průběhu operace rozhodnout o změně ROE na základě návrhů velitelů sil účastnících se operace.

Vedení vojenských operací je obecně stále více ovlivňováno vývojem práva ve vztahu k použití síly v boji. Vyrůstá kritika používání nepřesných zbraní, přísněji je posuzována legalita některých zbraňových systémů (protipěchotní miny; chemické a biologické zbraně; zvláštní nesmrtící zbraně; zbraně využívající směrovou energii apod.). AČR nepoužívá při svých operacích protipěchotní miny a chemické a biologické zbraně. Stále více pozornosti je věnováno post – konfliktním důsledkům použití zbraní, včetně jejich dopadů na životní prostředí. Zesiluje se rovněž trend systematictěji postihovat a trestat jednotlivce zodpovědné za válečné zločiny.

3.4 Budoucí charakter vojenských operací

Změny strategického a operačního prostředí naznačují, že charakter vojenských operací se bude významným způsobem měnit. Mezi hlavní rysy a tendence budoucích operací patří změny od operací vysoké intenzity ke stabilizačním a mírovým operacím. Vojenské aktivity budou probíhat současně na mnoha místech, širokém spektru a ve vyšším tempu současně. Z toho vyplývá i úloha ozbrojených sil, které se budou více zapojovat do nevojenských aktivit, které budou následovat po ukončení vojenských operací s cílem dosažení stabilizace a rekonstrukce v příslušném prostoru.

Další vývoj operačního použití AČR bude záviset na množství faktorů, které lze jen obtížně předvídat. Současná operační praxe přináší řadu poznatků, ze kterých lze vyvodit některé tendence, které budou determinovat budoucí vývoj organizačních struktur, výbroje, požadavků na vycvičenost sil, doktríny, zabezpečení i infrastrukturu. Základním a určujícím činitelem je předpokládaný vývoj operačního prostředí, ve kterém mohou síly a prostředky AČR, ale i spojenců a koaličních partnerů působit.

Znovuobnovení míru a stabilizace státu nebo regionu závisí na zajištění stabilního bezpečnostního prostředí a na obnovení politických, ekonomických a sociálních funkcí státních a místních autorit, což vyžaduje schopnost AČR podílet se na těchto stabilizačních aktivitách. Spolupráce s civilním obyvatelstvem je stěžejní a vyžaduje důkladnou a flexibilní přípravu personálu AČR.

Literatura ke studiu:

Doktrína Armády České republiky. 2. vydání. Praha : PIC MO, 2010. 108 s. Prostudovat strany 29–61.

Bílá kniha o obraně. 1. vydání. Praha : Ministerstvo obrany ČR - OKP, 2011. 167 s. Prostudovat strany 44–51.

4 OPERAČNÍ UMĚNÍ V ROZHODUJÍCÍCH OZBROJENÝCH KONFLIKTECH NOVODOBÉ HISTORIE

Lokální války a ozbrojené konflikty měly ve své historii 20. století převážně protikoloniální charakter. V dalších letech (po druhé světové válce) se v nich však začínají projevovat zejména zájmy dvou supervelmocí tříděně rozděleného světa (USA a SSSR), především při úsilí o udržení svého velmocenského vlivu při vnitropolitických bojích o moc. Rychle se zvětšující zbrojní dodávky stále modernějších zbraní do rozvojového světa, podpořené nebývalými finančními možnostmi zemí vyvážejících ropu nebo uskutečňované za cenu obrovské zadluženosti, vedly k vytváření velkých zbrojních arzenálů v různých oblastech světa, v posledních letech umocněných i vlastní zbrojní produkcí.

Zatímco pravděpodobnost rozsáhlého světového (globálního) konfliktu je od počátku 90. let zmenšována díky uvolňování napětí mezi USA a bývalým SSSR a státy Evropy, rozšiřování (nárůst) regionálních a lokálních konfliktů ve strategicky důležitých oblastech země představuje nejvážnější ohrožení bezpečnosti na celém světě. Nárůst konfliktů je vyvoláván především územními, národnostními, etnickými, náboženskými, politickými a ekonomickými rozpory jak uvnitř některých zemí, tak mezi jednotlivými státy. Tyto regionální a lokální konflikty mohou vést, a v řadě případů již vedly, ke vzniku **ozbrojených konfliktů a lokálních válek**, které měly bezprostřední vliv na vývoj mezinárodní situace. Tyto války a ozbrojené konflikty, především v 80. letech a následně i v letech 90., přes svůj poměrně omezený rozsah, prudce zvýšily celkové napětí ve světě. Rychle přerostly rámec sporu zúčastněných stran a měly podstatný vliv na vztahy mezi hlavními světovými velmocemi.

V ozbrojených konfliktech, výše uvedeného období, byly zasazeny síly a prostředky téměř všech druhů ozbrojených sil. Bojující strany použily různorodé prostředky ničení a řízení, včetně nejmodernějších. Projevily se určité zvláštnosti v operačním umění a taktice odražející všeobecné tendence vývoje vojenství, které jsou pro nás nepochybně zajímavé.

Závěry, které lze vyvodit z každého ozbrojeného konfliktu a lokální války však nemohou být dogmaticky uplatňovány v jiném prostoru, například v prostoru středoevropského válčiště. Je proto třeba je vždy posuzovat v určitých souvislostech a uplatňovat tvůrčí přístup k jejich aplikaci v našich podmínkách.

Podrobné zkoumání bojových zkušeností umožňuje odhalit obecné i dílčí zákonitosti rozvoje způsobů a trendů vedení bojové činnosti, což je důležité pro hlubší pochopení podstaty současného vojenského umění i možných cest jeho dalšího rozvoje v nových podmínkách a na nové vědeckotechnické úrovni. Ke zdokumentování vývoje v tomto období jsou popsány pouze konflikty nebo operace v nich, které znamenaly největší posun ve vývoji operačního umění.

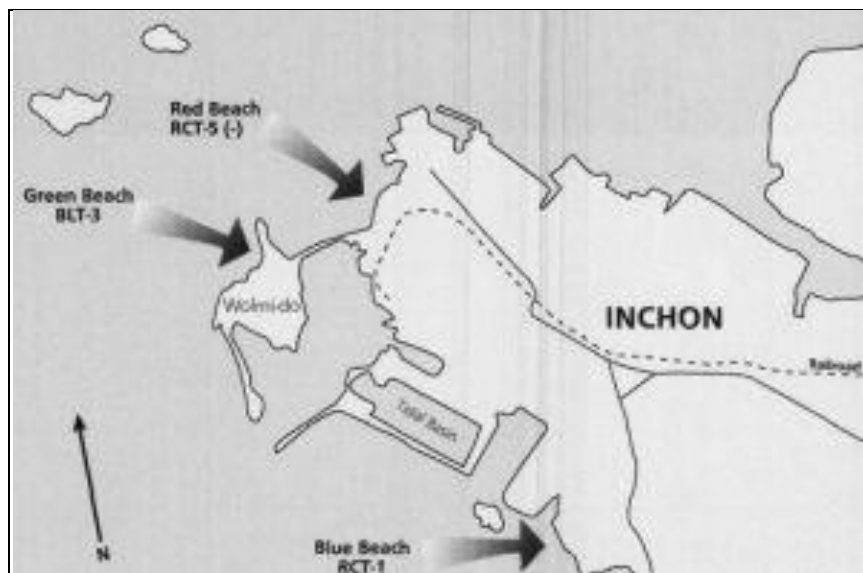
4.1 Korejská válka (1950-1953)

Korejská válka byla prvním střetem dvou bloků v období studené války. V mnohém byla „pokračovatelkou“ II. světové války, v mnoha ohledech však znamenala výrazný posun v rozvoji vojenského umění v popisované éře. Není možno vzhledem k rozsahu skript a poměrně dlouhého a boji nabitého období popsat jednotlivé epizody více do hloubky. Příkladem jedné z bitev je Inčchonská výsadková operace, která se odehrála v prvním období Korejské války v době, kdy vojska Severní Koreje obsadila téměř celý poloostrov a zbytek sil Jižní Koreje a vojsk OSN se bránil v jihovýchodním cípu poloostrova tzv. Pusanském výběžku.

4.1.1 Inčchonská výsadková operace

OPLAN – 100 B, Operation CHROMITE je oficiálním označením akce běžně nazývané Inčchonská výsadková operace. Tato operace je v mnohém zvláštní a výjimečná. Ať už je to fakt jejího stoprocentního úspěchu s přihlédnutím k nedostatku času při jejím plánování, nebo skutečnost, že při jejím průběhu bylo popřeno základní a nejdůležitější pravidlo všech obojživelných operací – dostat na břeh maximum jednotek v minimálním možném čase.

Práce na plánu této výsadkové operace byly v Mac Arthurově štábu zahájeny 4. července 1950. Vrchní velitel vytvořil skupinu tří vysokých důstojníků, z nichž každý byl pověřen naplánováním a provedením jedné etapy. Viceadmirál Struble měl na starosti soustředění jednotek, jejich nalodění a přepravu do oblasti Inčchonu, kontraadmirál Doyle odpovídal za průběh samotného vylodění a generál Námořní pěchoty Smith dostal přiděleny útočné operace vedoucí z předmostí ve směru Kimpo – Soul. Na obrázku č. 13 je schéma směru vylodění v prostoru města Pusan.

Obrázek 13 - Schéma Pusanské operace

Zdroj: TOFFLER, A., TOFFLEROVÁ, H. (2002).

Velitel vojsk OSN na Korejském poloostrově MacArthur hledal možnost jak odlehčit svým vojskům od tlaku severokorejských divizí. Jeho cílem bylo vylodit celý armádní sbor v hlubokém týlu protivníka, v prostoru vzdáleném několik set kilometrů od stávající frontové

linie. Při obsazení nejdůležitějšího komunikačního uzlu Soulu zde zároveň byla obrovská šance, že se tlak protivníka na Pusan otupí a zhroutí. Ovšem prosadit tento záměr bylo velmi obtížné.

Námořníkům vadilo hlavně to, že Inčchon je s volným mořem spojen dlouhým kanálem, jímž za odlivu proplují jen malé čluny (hloubka necelé 4 metry). Dále poukazovali na krátký, ale téměř 10 m vysoký příliv a fakt, že při odlivu je mezi nábřežím a vodní hladinou několikakilometrový pás bahna. Vysoký příliv byl navíc příčinou silných přílivových a odlivových proudů, s nimiž by měly vylodňovací čluny a obojživelné transportéry vážné problémy.

MacArthur tyto námitky odmítal a naopak poukazoval na fakt, že podle průzkumu má protivník v oblasti Inčchonu a Soulu jen podřadné druhosledové jednotky. Ve skutečnosti bylo pobřeží bráněno úplně novou 18. pěší divizí a samostatnou námořní brigádou. Tato dvě nezkušená bojová uskupení však měla na starosti přes 100 km pobřeží a na samotný Inčchon připadalo pouhých 1000 Severokorejců vyzbrojených dvanácti polními děly ráže do 76 mm a desítkou malorážních protiletadlových děl. Dalších asi 2000 obránců mělo vybudovaná postavení v okolí města, na přístupech k letišti Kimpo a k Soulu a na ostrovech v přístavu. Hlavní plusem vylodění však byla šance proniknout do operační hloubky severokorejských jednotek a přerušit jejich zásobovacích linií.

Pro operaci byl určen nově aktivovaný 10. armádní sbor složený z 1. divize námořní pěchoty a 7. pěší divize. Vyvstal však vážný problém kvůli nedostatku výsadkových lodí a člunů. I když v průběhu II. světové války postavily USA přes 80000 výsadkových plavidel všech tříd a typů. Protože se všeobecně předpokládalo, že další válka bude jaderná, nebyly potřeba a Američané je ihned po válce začali po stovkách rušit a rozprodávat. Celkově je možno říci, že v době počátku Korejské války měla US Navy a US Marines necelou desetinu stavu výsadkových lodí proti počtům z podzimu 1945 (navíc ještě většinou ve stavu rezervní flotily). Část těchto plavidel však zachránil samotný MacArthur tím, že je předal Japonsku, které fakticky jako vrchní velitel spojeneckých okupačních sil sám kontroloval.

Od 5. září docházelo kvůli zmatení protivníka k napadání mnoha přístavů jak na západním, tak i na východním pobřeží Koreje. Přístavy Wonsan, Nampho, Samchok a několik dalších byly postupně lodními děly a letectvem srovnávány se zemí. 12. 9. se například v Kunsanu vylodilo asi 250 příslušníků britských speciálních jednotek a po provedení průzkumu se nechali od protivníka „odrazit a zahnat zpět na lodě“. Podobná operace proběhla v noci ze 14. na 15. 9. u Pohangu a i zde komunistické jednotky dosáhly „slavného vítězství“.

Samotné vylodění bylo rozděleno na dvě fáze. První předpokládala obsazení ostrova Wolmi-do, který ovládal přístupy do Inčchonského přístavu. Úkol neutralizovat jeho obránce připadl 3. praporu 5. pluku Marines. Kvůli omezení nebezpečí při vylodění byl ostrůvek počínaje 10. zářím vystaven pětidennímu bombardování a ostřelování.

Dne 13.9. se k letectvu připojily hladinové jednotky a svaz čtyř křižníků a šesti torpédoborců začal bombardovat ostrov svými děly. Na přístupech se však musely lodě vypořádat s minovým polem protivníka (celkem bylo v okolí Inčchonu položeno 26 min). Těsně po poledni se plavidla přiblížila k Wolmi-do až na 300 metrů a zahájila palbu. O necelou hodinu

později jim ze břehu začalo odpovídat pět polních děl ráže 76 mm. Čtyři torpédoborce byly poškozeny, z toho jeden poměrně vážně a proto kontraadmirál Higgins své lodě ve 13.47 po zničení jednoho děla protivníka stáhl mimo jejich dostřel. Dalších 80 minut tak vedly palbu jen křižníky svazu. Poté opět nastoupilo letectvo. Další den křižníky ostřelovaly Inčchon a Wolmi-do. Odpoledne byla zahájena odminovací akce, kterou však přerušila severokorejská děla. Jejich palba umkla až ve 14.55 v důsledku nedostatku munice. V přepočtu na plochu ostrova dopadly na každý jeho čtvereční metr čtyři bomby nebo dělostřelecké granáty. Přesto ještě v okamžiku vylodění tvořilo jeho posádku 100 mužů a dvě děla s malým množstvím munice.

V noci 14. 9. se k ostrovu přiblížily transportní lodě s výsadkovými prostředky a podpůrnými plavidly vybavenými neřízenými raketami. Svaz zakotvil asi 2 km od severozápadního pobřeží Wolmi-do a vojáci začali nastupovat do obrněných transportérů LVT a vylodovacích člunů. Po závěrečném 45 minut trvajícím náletu a mohutné raketové salvě po půl sedmé začalo vylodování. Odpor vojáků Severní Koreje byl sporadický. O deset minut později se k útočnickům přidala tanková rota s šesti stroji M-26. Za necelou hodinu obsadili Američané polovinu ostrova a vyháněli severokorejce z jednoho postavení za druhým. V několika případech tanky okopy zahrnuly i s jejich obránci. Kolem pobřeží zatím křižovaly výsadkové lodě typu LSM a palbou na vyžádání podporovaly z velkorážních kulometů a lehkých děl námořní pěchotu.

V 8.00 byl celý ostrov v rukou Američanů. Jedna rota eliminovala odpor na malém ostrůvku, který byl s Wolmi-do spojen hrází a zbytek mezitím budoval postavení na severním okraji ostrova, odkud vedla další hráz se silnicí do samotného Inčchonu. Americké ztráty zatím činily jen 14 lehce zraněných. Velitel vyloděných jednotek, podplukovník Taplett navrhoval výpad všemi tanky krytými pěchotou do města. Plán byl však odmítnut a tak vojáci hráz zaminovali.

Druhou fází vylodění byl výsadek v samotném Inčchonu na jeho severním a jižním okraji. K jeho provedení byl určen 1. pluk a zbývající jednotky 5. pluku 1. divize USMC. Vylodovací plavidla dosáhla inčchonského přístavu kolem 14.00. Konečný útok zahájilo námořnictvo ve 14.30. Křižníky, torpédoborce a letouny dvě hodiny nepřetržitě bombardovaly přístav a na závěr vypálily všechny lodě salvu více než 6000 raket.

První jednotky se na břehu severního sektoru objevily v 17.33. Pomocí žebříků se vojáci dostali na vysoký vlnolam a ocitli se před střílnami několika nepoškozených bunkrů. Zároveň byli napadeni minometnou palbou ze severovýchodu. Obě čtyř prvních vlny byly přibity k zemi a měly první mrtvé. V nouzi jim pomohla až druhá vlna o několik minut později. Jedné čtveř se podařilo obejít několik obytných bloků a zničit zaskočenou severokorejskou minometnou rotu.

Další jednotky se postupně vylodovaly na dvou místech v severní a jižní části Inčchonu. Na severní „červené“ pláži byl veškerý odpor potlačen i za podpory tanků z Wolmi-do v 17.55. Vojáci začali pronikat do samotného města a podařilo se jim obsadit a opevnit několik návrší, z nichž bylo možno celou oblast kontrolovat. Pět kilometrů jižněji, na "blankytné" pláži zatím vládl chaos. Protivník při samotném vylodění nekladl odpor,

v důsledku bombardování ale došlo k zavalení východů z pláže a tak veškerá technika uvízla na pobřeží. Několik set příslušníků námořní pěchoty muselo v prvních chvílích útočit bez obrněné podpory. Problémy zpočátku dělaly i jednotlivá postavení kulometů obránců na břehu. I přesto zde vylodění nebylo tak hladké jako na severu. Svůj podíl na tom měl i fakt, že útok byl veden proti členitému nákladnímu přístavu a průmyslové čtvrti města. Posádky vylodovacích člunů přistávaly kvůli ztrátě orientace v jiných sektorech, než měly a došlo k promíchání jednotek. Celou situaci se však podařilo zvládnout hlavně díky tomu, že většina vojáků a velitelů prošla Tichomořskou kampaní a měla nějaké to vylodění již za sebou. Také pomohl i fakt, že odpor protivníka byl minimální. Před příchodem noci se z jižního sektoru podařilo zablokovat silnici do Soulu. Na břehu byla značná část divizního dělostřelectva, velké množství zásob a 13000 vojáků. Ženistům se na obsazeném nádraží podařilo zprovoznit lokomotivu a několik vagónů a s jejich pomocí probíhalo vykládání poměrně rychle.

Ráno se spojily jednotky ze severního a jižního sektoru a obklíčily město. Letadlům přímé podpory se podařilo zlikvidovat skupinu několik tanků T-34. Zbylé byly zničeny v boji s M 26. Čelní jednotky se mezitím během dalších 24 hodin dostaly až 20 km do hloubky pevniny a obsadily oblast letiště Soulu, Kimpo. Brzy ráno 17. 9. byl podpůrný námořní svaz napaden severokorejským letectvem.

18. 9. ráno se podařilo vyčistit a opravit dráhy letiště a v 10.00 na něm přistála první skupina Corsairů. Mezitím převzal velení generál Smith a celá vylodovací operace skončila. Jednotky postupně upevňovaly obrannou linii obsazeného území, prováděly vyčišťovací akce v dobytém Inčchonu a prvosledové jednotky se přeskupovaly k úderu na Soul. Ve stejné době zahájil protiútok i 8. armádní sbor obklíčený u Pusanu a rychle postupoval na sever. Ztráty 1. divize námořní pěchoty se zastavily na čísle 28 mrtvých a 196 raněných. Jednotky bránící Inčchon však byly většinou úplně zničeny, počet mrtvých Severokorejců se odhaduje na 2500-2800 mužů.

Podobné operace byly plánovány a prováděny již v období II. světové války. Tato však měla několik zvláštností a přinesla řadu novinek.

- byla jednoznačně úspěšná a způsobila zásadní změnu v poměru sil a způsobu vedení boje v Korejské válce;
- rychlost jejího naplánování, přípravy a provedení byla neobvyklá, což vedlo ke značnému překvapení u Severní Koreje;
- proběhla v době, kdy vojska Jižní Koreje a OSN trpěla nedostatkem sil a prostředků v obranném perimetru u Pusanu;
- stala se „vzorem“ pro další podobné operace ve válkách popisovaného období.

4.2 Arabsko-izraelské války

Arabsko-izraelské války představují soubor několika ozbrojených konfliktů mezi Izraelem a jeho arabskými sousedy. V některých materiálech se může mluvit o čtyřech konfliktech

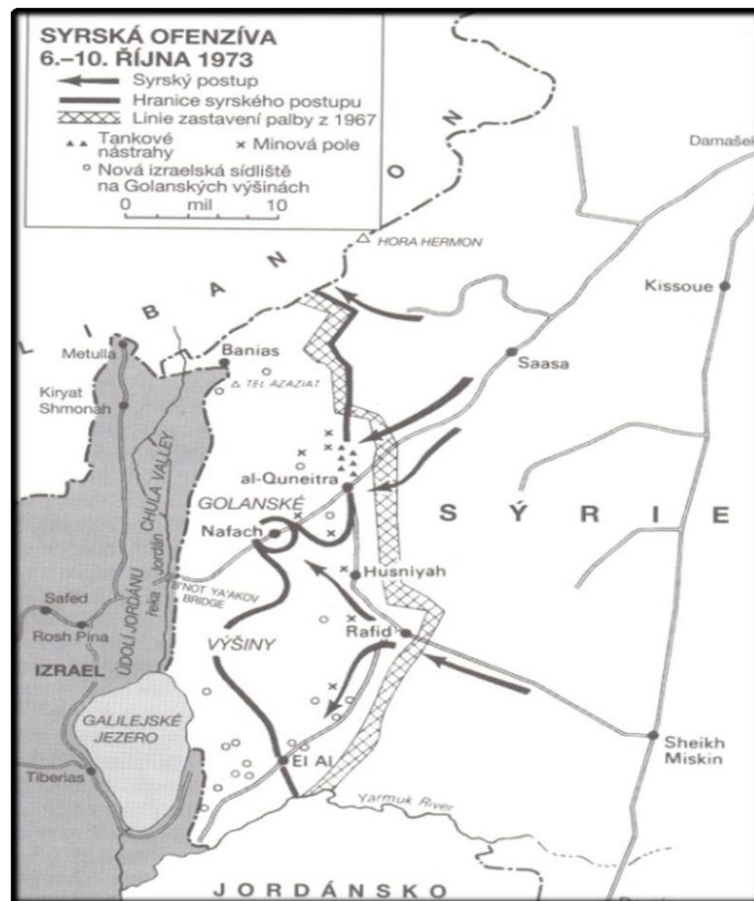
(vynechávají tzv. Opotřebovací válku) anebo o sedmi, když navíc přidávají jako šestý konflikt První libanonskou válku a sedmý konflikt Druhou libanonskou válku¹⁸. Pro potřeby těchto skript je zajímavá válka Jom Kippur a První libanonská válka.

4.2.1 Pátá arabsko-izraelská válka (Jomkippurská válka či Válka Jom Kippur)

Izrael v průběhu své existence vybudoval rozsáhlou síť zpravodajských služeb, na jejichž práci se mohl spolehnout až do 5. 10. 1973, kdy izraelská rozvědka sice měla všechny potřebné informace o přípravách arabských zemí k zahájení války, ale nedokázala je správně a včas vyhodnotit. Válka začala koordinovaným útokem podél celé linie příměří.

Válku lze rozdělit do tří fází. V první fázi, ve dnech 6. -7. 10., proběhl útok arabských sil, který byl ve srovnání s předchozími akcemi výborně naplánován a jednotky skvěle vycvičeny. Izraelské letectvo bylo z podstatné části eliminováno sovětskými raketovými protiletadlovými systémy. Bar Levova linie na pobřeží Suezského průplavu byla prolomena a posléze zničena během obojživelné operace, kterou vojenští odborníci označují za nejlépe naplánovanou a provedenou od vylodění v Normandii. Arabský útok přivedl Izrael na hranici katastrofy. Jeho vojska utrpěla rozsáhlé lidské i materiální ztráty, první protiútoky izraelské armády skončily debaklem a Izrael téměř ztratil Golanské výšiny. To vedlo k zásadnímu přehodnocení priorit a zálohy určené k zásahu na Sinaji byly převeleny proti syrským jednotkám na Golanských výšinách a umožnily přechod do protiútoků. Ten umožnil obnovení linie na Golanech a porážku Syrské armády, která byla završena v poslední fázi války postupem izraelských jednotek hluboko do syrského území. Na obrázku 14 je mapa znázorňující linii nejzazšího postupu syrských jednotek 8. 10. na Golanských výšinách po neúspěšných dílčích protiútocích izraelské 7. tankové brigády. V té době nasazovala Sýrie poslední možné zálohy do prohloubení průlomu ve směru na Nafach a El Al.

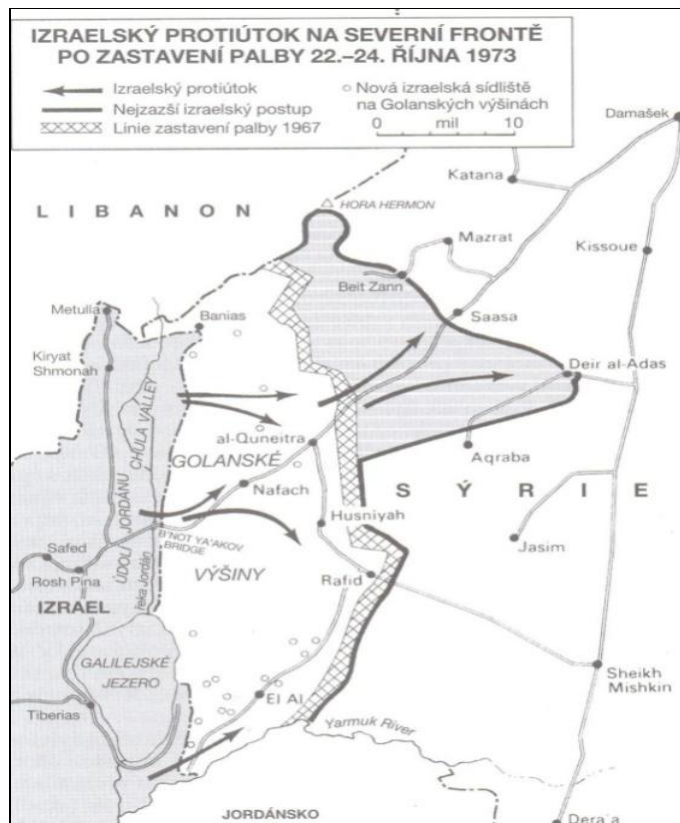
¹⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/Arabsko-izraelský_konflikt

Obrázek 14 – Linie postupu syrských vojsk

Zdroj: SACHAR.H.M.(1998)

Na obrázku 15 je mapa bojů, ukazující nasazení záloh a postup izraelských jednotek v dalších fázích války. Toto nasazení bylo na rozdíl od vžitých schémat zaměřeno na přetnutí zásobovacích komunikací syrských jednotek v prostoru Rafid a ve směru na Saasa. Nikoli tedy na posílení obrany na nejhroženějších místech, jak předpokládalo syrské vedení. To způsobilo zásadní obrat v bojích na severu a praktickou likvidaci syrské armády přes její posílení jednotkami Iráku a Jordánska. Izraelské síly postoupily do 18. 10. do vzdálenosti 30 km od Damašku. V dalších bojích pak bylo vyčištěno pásmo Golanských výšin od zbytků syrských jednotek.

Obrázek 15 – Protiútok izraelských jednotek

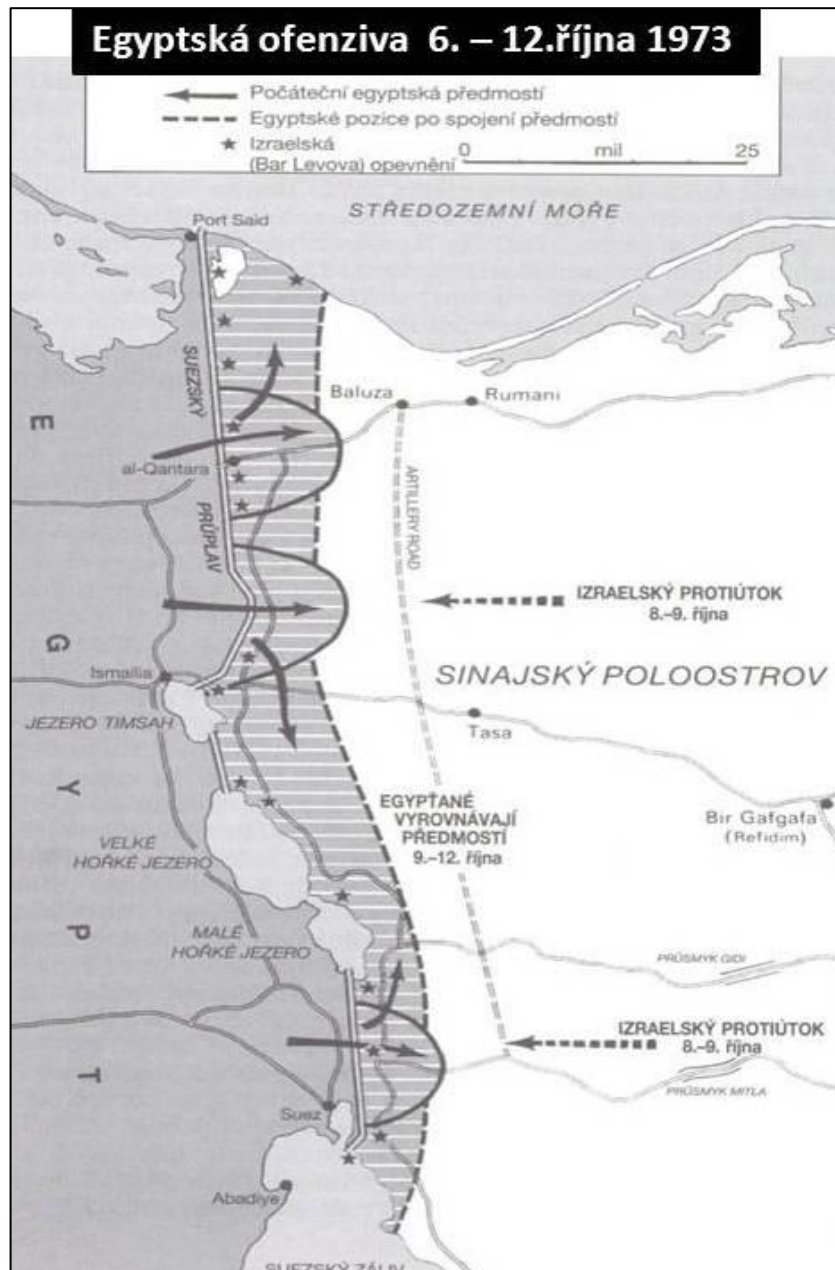
Zdroj: SACHAR, H.M. (1998).

Na egyptsko-izraelské frontě podél Suezského průplavu bylo soustředěno v 8 divizích a 22 brigádách celkem 600 000 mužů, 2000 tanků, 230 děl a 550 bojových letadel na straně Egypta. Proti nim stálo 436 izraelských vojáků v řadě bunkrů podél východního břehu průplavu posílených 3 tanky a 7 bateriemi dělostřelectva. Velitelství jižních obrněných sil mělo k dispozici 177 tanků umístěných asi 8 km za linií a dále ve vnitrozemí Sinajského poloostrova byla rozmístěna úplná izraelská obrněná divize s úkolem střežit průsmyky Mitla a Gidi.

Útok na Sinajský poloostrov byl zahájen 5. října ve 14,00 hodin bombardováním Izraelských pozic a radarů. Následný protiútok izraelského letectva ztroskotal na protiletadlových raketách egyptské armády, která jich sestřelila několik desítek. Suezský průplav byl okamžitě po zahájení bombardování překročen egyptskou pěchotou vyzbrojenou ručními protitankovými zbraněmi. Protiútoky obrněných jednotek jižního velitelství a obrněné divize byly neúspěšné a přinesly velké ztráty především na obrněné technice, která byla ničena ručními protitankovými zbraněmi. Egypt vytvořil nepřerušovanou frontu na východním břehu průplavu v hloubce asi 10 km. Izraelská obrana se soustředila na zajištění průsmyků. Tato situace je znázorněna na obrázku 16.

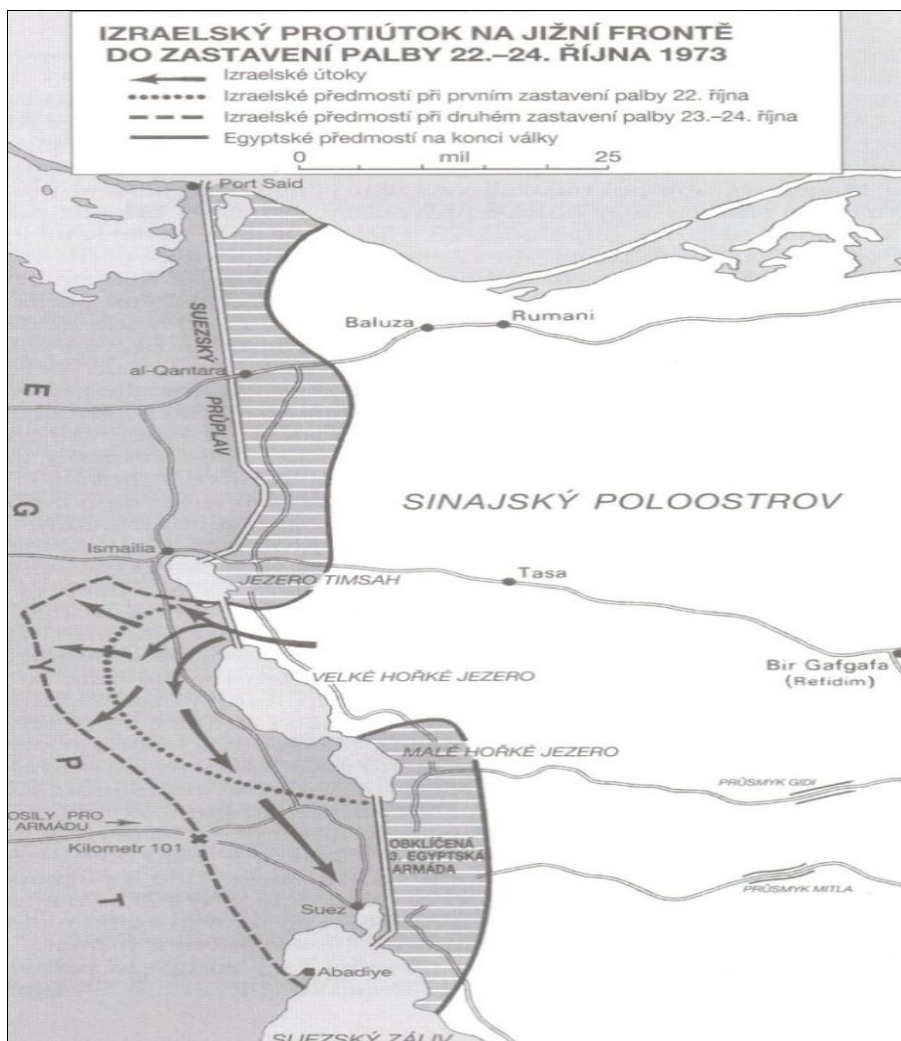
Po úspěšném nasazení záloh na severním směru na Golanských výšinách byla pozornost izraelského velení přesunuta společně se zálohami a posilami především tanků na sinajskou frontu. Tam mezitím pokračoval útok Egypta vedený tankovými svazky (500 tanků), které se

tím vzdalovaly od svého raketového krytí z egyptského území. Dne 14. října došlo k bitvě o průsmyk Gidi, ve kterém byly egyptské útočící jednotky odraženy a téměř zničeny. Téhož dne večer byly vyslány jednotky výsadkářů a speciálních sil k překročení průplavu a vybudování předmostí. Tím bylo dosaženo kulminačního bodu celé války. Egyptské jednotky tak byly postupně rozděleny a odříznuty od zásobovacích tras z vlastního vnitrozemí a obklíčeny na jihu a severu Sinajského poloostrova izraelskými vojsky. Boje pokračovaly na této frontě do 24. 10. Kdy byly definitivně zastaveny. Situaci ukazuje mapa na obrázcích 16 a 17.

Obrázek 16 – Sinajská fronta do 12.10.

Zdroj: SACHAR, H. M. (1998)

Obrázek 17 – Sinajská fronta do 24.10

Zdroj: SACHAR, H. M. (1998).

Výrazný vliv na průběh války měly dodávky materiálu bojujícím stranám velmocemi. Izraelské síly byly podpořeny americkými dodávkami materiálu, označovanými jako „Operace Nickel Grass“. Jednalo se téměř o 28 000 tun vojenského materiálu, což bylo 1,7 krát více, než kolik dodali Sověti druhé straně¹⁹.

Boje byly definitivně ukončeny 25. 10., kdy další pokračování konfliktu hrozilo celosvětovou eskalací. Sovětský svaz pohrozil intervencí a zahájil částečnou mobilizaci výsadkových, leteckých a námořních sil a jejich přesun do oblasti. USA vzápětí nato udělaly totéž a upozornily SSSR, že jsou připraveny Izraeli pomoci, souběžně tlačíce na Izrael, aby příměří začal respektovat. Od večera 22. 10., kdy se Izraelský stát veřejně zavázal respektovat rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 338 o zastavení palby a zahájení rozhovorů o spravedlivém míru, bylo z jeho strany příměří v následujících třech dnech opakovaně

¹⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jomkippurska_valka

porušováno za účelem dosažení lepších frontových pozic a tím i silnějšího postavení v následném vyjednávání s Egyptany a Syřany.

Válka přinesla celou řadu „poučení“, která byla využita ve všech moderních armádách světa. Svým způsobem se jedná o revoluční válku z hlediska dalšího způsobu vedení vojenských operací. Izrael v této válce čelil silám, které v součtu byly větší než síly NATO v Evropě v té době. Díky obrovské početní a materiální převaze arabských států nemohl počítat s vítězstvím, pokud by vedl klasický střetný boj. Proto soustředil své úsilí (pokud možno) do směrů, kde se vyhýbal přímým střetům a útočil především na zásobovací linie, druhé sledy a tím dosahoval svých cílů. Závěry Jomkippurské války lze shrnout do několika bodů.

- pro vítězství nad silnějším protivníkem je výhodnější útočit na jeho nejslabší články;
- pozemní síly nemohou fungovat jako celek pokud se budeme dále spoléhat jen na letectvo a tanky;
- protivník se naučil využívat protitankové a protiletadlové řízené střely;
- pozemní boj musí být kombinací všech druhů bojové činnosti;
- pro vedení boje výsadkáři a speciálními jednotkami jsou nezbytné prostředky pro noční vidění;
- ve velení musí být kompetentní lidé a obměny velení nelze provádět nárazově, ale průběžně.

4.2.2 První libanonská válka (6. 6. 1982-13. 6. 1982)

Po první Izraelko – arabské válce v roce 1948 se Libanon stal domovem pro více jak 11 000 palestinských uprchlíků z Izraele. V letech 1970-1971 se jejich organizace OOP pokoušela svrhnout monarchii v Jordánsku, díky čemuž byli do Libanonu z Jordánska vyhnáni další Palestinci. V roce 1975 počet palestinských uprchlíků v Libanonu dosáhl více jak 30 000 a na území jižního Libanonu vznikl neformální palestinský stát. OOP se stala silnou organizací a hrála důležitou roli v libanonské občanské válce²⁰. K prvním konfliktům, které válce předcházely, došlo na jaře roku 1981. Koncem dubna byly v Libanonu nad horou Senin izraelskými vzdušnými silami sestřeleny dva syrské zásobovací vrtulníky jako odvěta za syrské bombardování křesťanskými falangisty obsazené město. 10. července 1981 izraelské letectvo opět bombardovalo palestinské cíle v jižním Libanonu (zabito přes 100 lidí), na což již Palestinci odpověděli dělostřeleckým a raketovým ostřelováním měst Kirjat Šmona a Naharija. 24. července vyjednal velvyslanec USA Philip Habib zastavení palby, ale incidenty pokračovaly dál.

Palestinské ozbrojené síly v Libanonu byly tvořeny asi 15000 příslušníky trvalého vojenského personálu. Ozbrojeni byli 60 zastaralými tanky (z nichž mnoho nebylo pojízdných) a 100- 200 děly.

²⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvni_libanonska_valka

Plán izraelské invaze (Operace mír pro Galileu²¹) počítal se čtyřmi trasami směrem na sever:

- západní trasa (vedená brig. gen. Jicchokem Mordechajem) směřovala podél pobřeží kolem měst Tyr a Sidon a směrem na Bejrút. Byla zajišťována obojživelnými silami, která přistávaly mezi Sidonem a Damourem;
- první střední trasa (vedená brig. gen. Avigdorem Kahalanim) směřovala přes Nabatiji podél pobřežní silnice k Sidonu a druhá střední trasa (vedená brig. gen. Menahemem Einanem) zpočátku postupovala společně s první střední trasou, později se stočila přes hory Šouf směrem k dálnici Bejrút – Damašek;
- východní trasa (vedená generálmaj. Avigdorem Ben Galem) směřovala na osady Hašbaja a Rašaja al Fuchar a do východní části údolí Beka'a (proti syrským pozicím);
- námořní trasa (vedená brig. gen. Amosem Jaronem) směřovala přes moře a počítala s vyložením námořní jednotky v ústí řeky Auali.

První den operace byl nejdůležitějším cílem starý křižácký hrad Beaufort, který sloužil palestinským silám jako základna a stanoviště řízení palby. Byl dobyt kombinovaným útokem vrtulníků a speciálních sil. Se silným palestinským odporem se izraelské jednotky setkaly v oblasti Tyr a Sidonu i v samotném Sidonu, díky čemuž se oproti plánu zdržely o 72 hodin. Sýrie přesunula do Libanonu dalších 16 000 vojáků (celkem 50000). To vedlo k neodvratnému střetu syrských a izraelských jednotek na začátku údolí Bikaa.

Syrské jednotky byly vybaveny bateriemi PLRS SAM-6, které měly eliminovat izraelskou převahu ve vzduchu. Ty se podařilo díky chybám syrských obsluh eliminovat odrušením jejich řídicích radarů a následně zničit. Izraelská převaha ve vzduchu byla zdrcující – 96 zničených syrských MIG-25 bez izraelské ztráty. Operace nabývala nový rozměr, který se výrazně míjel s původně plánovaným, deklarovaným cílem, zničit dělostřelectvo OOP.

Syrské jednotky kladly odpor i na dalších směrech vedoucích k hlavnímu městu Bejrútu. Jejich obrana se soustředila na jednotlivá rozcestí a byla postupně překonávána s větším úsilím, než Izrael ve svých plánech kalkuloval. Původní plán operace byl na 2-3 dny. Plánovaného cíle – tedy Bejrútu bylo dosaženo až 13. 6. 1982, tedy 7 dní po zahájení bojů. Na obrázku 18 je mapa plánu a provedení operace „Mír pro Galileu“ ve dnech 6. -13. 6. 1982. Tento plán byl součástí širšího záměru, který byl nazván operace „Velké cedry“, jehož výsledkem bylo likvidace OOP jako politické síly, oslabení vlivu jejího předáka Jásira Arafata a vytvoření samostatného Libanonského státu s vládou, jejíž zájem by bylo mírové soužití s Izraelem.

²¹ [16] *Dějiny státu Izrael*, s. 678

Obrázek 18 – Plán a provedení operace „Mír pro Galileu“

Zdroj: SACHAR, H.M. (1998).

Izraelem veřejně prezentovaným cílem invaze bylo zatlačit bojovníky OOP 40 km na sever od izraelské hranice. Tento úkol IOS brzy splnila, ale byla odhodlaná vytlačit OOP z jižního Libanonu natrvalo.

Během pozemních útoků byly ničeny syrské protiletadlové baterie v Libanonu. Proti syrským obrněným jednotkám použilo izraelské letectvo bojové vrtulníky AH-1 Cobra. Byly zničeny tucty syrských bojových vozidel, včetně několika moderních tanků T-72 sovětské výroby. Na izraelské straně došlo k intenzivnímu využívání bezpilotních letadel pro sběr zpravodajských informací.

Důsledky války

OOP byla vytlačena z jižního Libanonu a její infrastruktura byla zničena, zároveň se podařilo dostatečně odstrašit další arabské protiizraelské organizace. Syrská armáda byla díky bojovým ztrátám oslabena (největší ztráty zaznamenalo syrské letectvo).

Invaze do Libanonu byla významným katalyzátorem, který urychlil vznik Hizballahu podporovaného Íránem a Sýrií. Hizballah byl do roku 1991 jediná ozbrojená milice v Libanonu, která nebyla podporována a kontrolována Izraelem a do roku 2000 úplně nahradil OOP v jižním Libanonu.

Usáma bin Ládín na zveřejněné videonahrávce z roku 2004 řekl, že k útoku na mrakodrapy v USA byl inspirován izraelskou invazí do Libanonu, když při obléhání Bejrútu byly ničeny výškové budovy.

Přínos války pro rozvoj vojenského umění:

- Významný podíl využití bezpilotních letadel, jako významného zdroje zpravodajských informací;
- Kombinace čelních útoků na opěrné body obrany protivníka v kombinaci s výsádkovými silami (jak vzdušné, tak námořní výsadky);
- Boj izraelských divizí proti gerilovým bojovníkům OOP a pravidelným syrským jednotkám vedl k výraznému nárůstu úkolů pro speciální síly;
- Hromadné používání prostředků radioelektronického boje při eliminaci PLŘS;
- Spolupráce izraelských sdělovacích prostředků s armádou – účelové informování veřejnosti.

4.2.3 Sovětsko-afghánský ozbrojený konflikt (24. 12. 1979-15. 5. 1988)

Dne 27. dubna 1978, v jedné z nejzaostalejších zemí Asie, Afghánistánu, byla nastolena komunistická moc krvavým vojenským převratem. Nový prezident Nur M. Taraki vyhlásil rozsáhlé programy (rozdělení půdy, emancipace žen, likvidace staré afghánské sociální struktury aj.). Nová vláda měla malou podporu lidu, především kmenové šlechty, velké části duchovenstva a stoupenců návratu monarchie. Odpor vnitřní opozice brzy nabyl charakter ozbrojeného zápasu s novou vládou a Afghánistán byl zatažen do dlouhé a krvavé občanské války.

Afghánští vojáci, jednotky a celé brigády přebíhají ke hnutí odporu a na konci roku 1978 se armáda, z původního početního stavu 90 000 vojáků zmenšila na 40 000 osob. V září 1979 předseda vlády Hafizulah Amin uchopil moc a nechal popravít Tarakiho. Aminova vláda však nebyla lepší a Sovětský svaz viděl, že se tento nový prosovětský stát vymyká jeho kontrole. Sovětský svaz se rozhodl stabilizovat situaci v zemi vojenským zásahem.

Invaze do Afghánistánu byla zahájena na štědrý den, tedy v době, kdy nebyly západní vlády připraveny jednat. Sovětští vojenští poradci, působící v Afghánistánu, s pomocí afghánské armády zablokovali sklady zbraní a jiná důležitá vojenská zařízení a bránili tak koordinovaným vojenským protiútokům ze strany protivládních sil. Sovětské vzdušně výsádkové síly a síly speciálního určení se zmocnily tunelu Salang, klíčových letišť, klíčových vládních a spojovacích objektů v Kábulu a sesadily samozvaného prezidenta Amina. Představitelem Revolučního výboru, premiérem a generálním tajemníkem ÚV-LDSA (Lidová demokratická strana Afghánistánu) se stal Babrak Karmal. Sovětské pozemní invazní síly vnikly do země, potlačily několik málo ohnisek afghánské vojenské odporu a obsadily důležitá města. Sověti předpokládali, že odpor zde končí, avšak on teprve začal.

Obrázek 19 – Politická mapa Afghánistánu z r. 1983

Zdroj: <http://www.lib.utexas.edu/maps/afghanistan.html>

Nejprve na území Pákistánu a poté i v dalších zemích Středního a Blízkého východu (Írán, Saudská Arábie, Egypt) byly s pomocí vojenských specialistů z USA a výše uvedených států vytvořeny základny pro přípravu, vyzbrojení, výcvik a vysílání protivládních skupin na území Afghánistánu. Komunikační síť a lokalizace nejdůležitějších sídlišť je na mapě z r. 1983 na obrázku 19.

4.2.4 Předpokládané úkoly Sovětských vojsk v Afghánistánu

Sověti předpokládali plnit následující úkoly:

- stabilizovat zemi vojenským obsazením hlavních silnic, velkých měst, leteckých základen a týlových objektů;
- uvolnit afghánské vládní síly a vyslat je na venkov k boji proti hnutí odporu;
- trvale poskytovat logistickou, leteckou a dělostřeleckou podporu afghánským silám, včetně zpravodajské činnosti;
- zabezpečit, aby styky sovětských okupačních sil s místním obyvatelstvem byly minimální;

- přijmout nevelké sovětské ztráty;
- posilovat afghánské síly tak, aby byly schopny potlačit odpor a sovětská vojska mohla odejít.

Silné protivládní jednotky byly rozdrčeny v oblastech Fajzabádu, Tálíkánu, Tacharu, Baghlánu a dalších městech. Při střetnutí s mohutnou reálnou sovětskou silou velitelé afghánské opozice rychle dospěli k závěru, že jestliže si budou i nadále uchovávat v nezměněném plánu svá silná uskupení, budou brzy poraženi. Zřekli se tedy taktiky bojové činnosti silnými oddíly a své formace rozdělili na skupiny v síle 20 až 100 osob a přešli k partyzánskému způsobu vedení boje. Afghánští bojovníci byli ochotni dočasně odejít z prostorů sovětských úderů avrátit se zpět za několik hodin, dnů i týdnů a udeřit na protivníka tam, kde byl nejzranitelnější (přechod na vedení tzv. guerillové války). Počet sovětských vojsk v Afghánistánu se pohyboval mezi 90 000 až 120 000 vojáků. Sovětské čtyři divize, pět samostatných brigád, tři samostatné pluky a menší zabezpečovací jednotky 40. armády se snažily zajistit bezpečnost pro 29 provinčních středisek s průmyslovými a ekonomickými objekty, pro tisíce vesnic, stovky kilometrů komunikací a pro klíčová místa v terénu. Sověti byli nuceni nalézat nové vojenské postupy, jak působit proti afghánským guerillovým bojovníkům, včetně formování koncepce pro vedení války na nelineárním válčišti.

4.2.5 Změny v použití sovětských vojsk

Sovětská armáda, zatížená operačními a taktickými zásadami bojové činnosti, vhodnými především pro evropské válčiště, byla nucena zavést takové vojenské postupy, které v podmínkách nového válčiště (vysokohorský a polopouštní terén) vyžadovaly upuštění od tradičních koncepcí, jako např. uspořádání bojových sestav do hluboce členěných sledů a reorganizaci jednotek pro zvýšení jejich samostatnosti, pružnosti a odolnosti v boji. Sověti zkoušeli následující „novinky“:

- zavedli méně hluboké členění bojové sestavy do sledů na všech stupních;
- přistoupili k vedení boje zblízka sesednutou pěchotou a k vedení tzv. "vyčišťovacích akcí", především v zastavěných a nepřehledných prostorech;
- rozvinuli koncepci leteckého sledu;
- prováděli celou řadu změn v organizačních strukturách vojsk, například přechodem na strukturu brigádní a praporeční úkolové uskupení;
- zkoušeli pružnější koncepci logistického zabezpečení;
- přijali inovované taktické metody, například tvorbou tzv. obrněných skupin (brněgrappa);
- přistoupili, alespoň částečně, k decentralizaci hlavních palebných a podpurných prostředků, především vojskového letectva, hlavňového a reaktivního dělostřelectva;

- jednotky speciálního určení a vzdušné výsadkové síly začaly používat metodu útoku ze vzduchu.

Sovětské pozemní síly svou novou koncepcí obrněné skupiny (broněgruppy) sledovaly především efektivnější využití palebné síly bojových vozidel, jako nezávislé zálohy, jakmile vojáci sesedli. Koncepce obrněné skupiny však poskytovala velitelům mohutnou a pohyblivou zálohu, která mohla samostatně útočit do boků a týlu, přehrazovat směry odchodu protivníka, sloužit jako mobilní palebná záloha pro podporu jednotek v dotyku, vykonávat hlídkovou službu, plnit úlohu "šetření sil" jak v útočném, tak i v obranném boji, plnit úkoly ozbrojeného doprovodu a celou řadu zajišťovacích úkolů. Sověti v Afghánistánu často používali obkličovacích skupin. Jednotky v síle roty až praporu (praporního skupení) byly často vysílány na samostatných směrech, tzn. odděleně od hlavních sil s následujícími úkoly:

- útočit do boku nebo týlu afghánských bojovníků;
- podporovat a urychlovat tempo postupu hlavních sil;
- plnit úkoly na samostatných směrech;
- plnit úkoly souběžného pronásledování ustupujících sil afghánských bojovníků, jejich předstížení a následné přehrazování směrů ústupu;
- provádět současné útoky (zpravidla sbíhavé) z několika neočekávaných směrů. V situacích, kdy obkličující skupina působila bez vozidel, byla zpravidla vždy složena ze vzdušně výsadkových, úderných, průzkumných nebo speciálních jednotek (odřadů). Obkličujícími skupinami, používajícími vozidla, byly často i obrněné skupiny.

Taktika použití letectva se po celou dobu války neustále zdokonalovala. Sověti však nikdy neměli dostatek vrtulníků (především bitevních) pro plnění všech nezbytných úkolů. Například vrtulníkový doprovod měl být součástí každého přesunu pozemních sil k ochraně pochodových proudů, avšak vždy tomu tak nebylo. Dominantní terén podél pochodových os měl být vždy obsazen a střežen vzdušnými výsadkovými jednotkami, ale opět tomu tak bylo jen zřídka (důvodem byl nedostatek dopravních vrtulníků). Koordinace letectva s pozemními jednotkami a nezbytná součinnost s dělostřelectvem byla na velmi nízké úrovni. Nejvíce účinná koordinace a nejvynalézavější taktika s využitím podpory vojskového letectva a dělostřelectva byla patrna u výsadkových, úderných, průzkumných a speciálních jednotek. Významná byla přeprava jednotek pomocí vrtulníků do bojových zón. Příkladem je přeprava 1280 mužů z letiště v Bagramu do prostoru Pizgoranské průrvy 24 vrtulníky Mi-8 jištěné bitevními letouny SU-25 a vrtulníky Mi-24 během jediného dne²².

Velká palebná síla, mobilita a počáteční nezranitelnost prostředků vojskového letectva přinutily guerillové bojovníky k defenzivnímu vedení boje. Avšak stejně jako všechny válečné inovace, netrvala tato výhoda dlouho. Guerilloví bojovníci se adaptovali pro vedení nočního

²² [17] *Afgánský syndrom*, s. 120

boje, tedy v době, kdy byl vrtulník nejméně účinný. Díky nepřetržitému vedení průzkumu, který včas odhaloval průletové koridory, mohli afghánští bojovníci zřizovat protivrtulníkové léčky. Situace se radikálně změnila v době, kdy protipovstalecké síly získaly účinnější zbraně proti vzdušným cílům. Jednalo se především o přenosné PLRS STINGER americké výroby.

4.2.6 Závěry z konfliktu

Existují některé zarážející podobnosti mezi sovětskou úlohou v Afghánistánu a úlohou Spojených států ve Vietnamu. Sověti, obdobně jako Američané, museli změnit organizaci a přecvičit svá vojska za pobytu v bojovém pásmu. Sovětské vojenské školy a výcviková střediska začaly do svých výcvikových programů zařazovat afghánské bojové zkušenosti a připravovat personál pro službu v Afghánistánu.

Sověti byli nepružní v zavádění nové taktiky, odpovídající drsnému terénu a krutému protivníkovi. Až po určitém čase konečně pochopili význam sesednutí klasických motostřeleckých jednotek pro vedení boje zblízka a vyčišťovací akce, avšak bylo již pozdě. Jednotky a jejich velitelé váhali opouštět relativní bezpečí svých obrněných transportérů a dávali přednost spoléhání se na dělostřelecké a letecké údery. Ztráceli vůli bojovat proti houževnatému protivníkovi.

Afghánští bojovníci se nepřizpůsobili běžné taktice sovětské armády ve vedení konvenční války. Odmítali se zakopávat po vzoru sovětských vojáků a vyčkávat na činnost sovětského dělostřelectva a letectva. Sověti zjistili, že hromadné použití dělostřelectva a letectva má jen malý účinek na pohyblivé guerillové síly.

Mechanizované jednotky pravidelných armád byly vždy v nebezpečí, pokud byly zasazeny do boje proti guerille, za občanské války, v těžko dostupném terénu a v zastavěných oblastech, pokud nedokázaly uplatňovat taktiku sesednuté pěchoty. Mechanizované síly obvykle účinně bojovaly až po sesednutí a při používání svých vozidel především k přímé podpoře

Bezpečná logistika a bezpečné komunikace byly důležité pro guerillové bojovníky i pro protiguerillové síly. Zajišťovací (ochranné) úkoly však poutaly značné síly. Logistika určovala rozmach akcí a množství sil, které mohla každá ze stran zasadit.

Zbraňové systémy, polní vybavení, spojovací prostředky a doprava, mohly často pracovat méně účinně nebo úplně selhaly v drsném klimatickém prostředí a terénu.

Taktika konvenční války byla proti guerillovým bojovníkům neúčinná. Nejúčinnějším druhem vojsk, za výše uvedených podmínek, byla lehká (horská) pěchota a úderné výsadkové jednotky.

Tanky měly pro vedení boje s guerillovými silami omezenou užitečnost (využití), avšak mohly sloužit jako účinná záloha ve vhodném terénu. Bojová vozidla pěchoty, OT a vrtulníky sehrávaly důležitou úlohu z hlediska mobility a palebné podpory.

Nadvláda ve vzduchu nebyla důležitá, pokud nebylo možno letectvu přesně udávat cíle. Zmocnění se terénu mohlo být výhodné, ale obvykle mělo pouze dočasný význam. Ovládnutí

měst mohlo být výhodné, avšak vyplývaly z toho značné povinnosti v podobě trvalé přítomnosti velkého počtu sil a prostředků. Podpora ze strany obyvatelstva byla velmi důležitá.

Média sehrávala v průběhu guerillové války důležitou úlohu. Věc bojující strany mohla získat účinnou podporu, jestliže se za ni postavila značná část světového tisku a veřejného mínění.²³

4.3 Válka v Perském zálivu

Irácko-iránská válka, která skončila v roce 1988 Saddáma Husajna a jeho režim finančně zruinovala. Dlužil 17 miliard dolarů Kuvajtu a zhruba 25 miliard Saúdské Arábii a ostatním věřitelům. Další půjčky mu byly zamítnuty. Jedinou záchranou ze spirály dluhů a úroků byla domácí ropná produkce. Jenže ve stejném roce konce Irácko-iránské války společenství OPEC schválilo limity produkce svých členských států, což stavělo Saddáma Hussajna do ještě svízelnější situace. Navíc, Kuvajt v této době přesáhl v těžbě ropy svůj limit o 20 % a nepřímo přispěl k tomu, že cena této suroviny vlivem převisu nabídky poklesla, což výnosy z irácké ropné produkce (která tvořila značnou část ekonomiky celé této země) znehodnotilo. Na hranicích Kuvajtu a Iráku se nachází ropná pole Rumaila, která byla využívána oběma státy. Husajn se tedy vydal cestou nátlaku na Kuvajt. Tvrdil, že Iráku náleží ušlý zisk ve výši 22,4 mld. dolarů z ukradené ropy těžené Kuvajtem a navíc deklaroval, že Kuvajt je historicky (tedy i po roce 1928, kdy byl od něj oddělen) 19. provincií Iráku, apod.

Americká zahraniční politika se již řadu let zabývala islámskou revolucí v Íránu, která začala svržením šáha. Irák se tehdy jevil jako vhodná protiváha fundamentalistů. Když začala irácko-iránská válka, USA (ale i mnoho dalších států včetně Francie a Ruska) Saddáma fakticky podporovalo dodávkami zbraní, včetně informací CIA o pohybech iránské armády. Po nejasných vyjádřeních západních diplomatů (jednou z nich bylo i vyjádření USA, že v případě vojenského zákroku nebude reagovat) se Saddám Husajn odhodlal k vojenské akci.

Ze strany Spojených států byla válka v Perském zálivu připravována od roku 1974 – od vyhlášení ropného embarga státy OPEC. V roce 1983 bylo vytvořeno CENTCOM (ústřední velitelství), které odpovídalo za Střední východ tedy i oblast Perského zálivu. Toto velitelství připravovalo do roku 1990 celou řadu plánů reagujících na možné krize v oblasti. Proto mohl generál Schwarzkopf přijmout do 48 hodin po okupaci Kuvajtu Irákem (2. 8. 1990) příslušná opatření²⁴.

Byl zahájen přesun pozemních leteckých a námořních sil do oblasti. Připravený operační plán počítal s masívní leteckou ofenzívou, která by oslabil politické, hospodářské a vojenské zdroje protivníka a po ní by následovalo obklíčení sil protivníka v Kuvajtu a jižním Iráku. Do oblasti bylo přisunuto 5,6 milionů tun materiálu. Vzhledem k velikosti koalice, která čítala 35 států, bylo velmi důležité sladění a společný výcvik. Nejdůležitějším výcvikem

²³ [14] *Zkušenosti z některých lokálních válek a ozbrojených konfliktů...*, s. 125

²⁴ [15] *Dějiny Americké armády*, s. 715

byla příprava obojživelných vylodění. Cílem bylo nejen sladění námořnictva, námořní pěchoty a letectva, ale i nácvik klamných akcí.

4.3.1 Akce speciálních sil

Do oblasti se dostali příslušníci zvláštních sil USA již 5. 8. a prakticky okamžitě překročily hranice Saudské Arábie s Irákem. Postupně byli doplněni příslušníky zvláštních jednotek námořnictva (SAELS) a britských zvláštních leteckých sil (S. A. S.). Tyto speciální síly pronikaly mnohdy několik set km do území Iráku s následujícími úkoly:

- průchodnost terénu v pouštních oblastech jižního Iráku;
- přepady protiletadlových stanovišť a jejich ničení;
- získávání zajatců;
- získávání informací o technologiích protiletadlových prostředků.

V dalším období války byly vysílány hlídky hluboko do iráckého území (až 250 km) s cílem podporovat útok. Vojáci rozmísťovali laserové zaměřovače tak, aby označili řízeným střelám přesné cíle, ničili spojovací zařízení a mosty, prováděli průzkum a hledali odpalovací zařízení raket SCUD, které ohrožovaly území Izraele a Saudské Arábie.

4.3.2 Operace Pouštní bouře

17. 1. 1991 zahájily vzdušný útok vrtulníky 101. útočné letecké divize útok na střediska protivzdušné obrany (PVO). Tím byla vytvořena mezera v systému PVO. Následoval útok řízených střel s plochou dráhou letu Tomahawk z lodí v Perském zálivu. Na cíle v Iráku zaútočilo několik set letadel. V prvních dnech operace bylo uskutečněno průměrně 2000 náletů denně. Letectvo se postupně, v jednotlivých fázích operace soustřeďovalo na určité cíle:

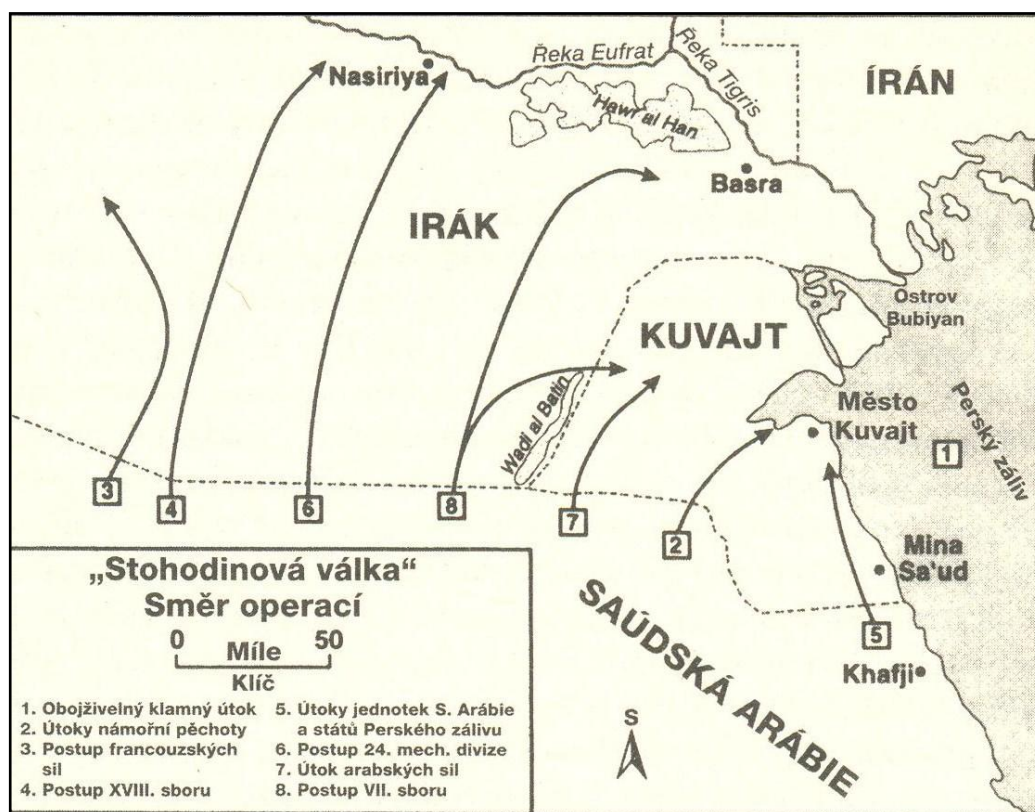
- systémy PVO a letecké síly 9%;
- odpalovací zařízení SCUD 5%;
- vládní a velitelská stanoviště 4%;
- infrastruktura a logistická zařízení 22%;
- síly na bojišti 20%;
- zbytek leteckého úsilí se soustředil na zásobovací lety a na vzdušný průzkum.

Celkem bylo použito 80 000 tun bomb – z velké části klasických. Velký důraz byl kladen na minimalizaci ztrát civilního obyvatelstva. V této fázi války využíval Irák velmi úspěšně maskování. Úspěšně maskoval letiště jako zcela zničená, dokázal ochránit velkou část svých raket SCUD s využitím klamných cílů, využíval maskování svých velitelských stanovišť a rozhodujících vojenských či průmyslových zařízení jako „neškodných“ civilních cílů.

Irácké letectvo bylo zčásti zneškodněno na zemi a zčásti dezertovalo. Ztráty spojeneckých leteckých sil byly ve srovnání s intenzitou nasazení minimální. Zdroje USA uvádějí 35 letadel (38 na 100 000 vzletů) což je asi 3x víc než jsou ztráty způsobené nehodami v běžném „mírovém“ provozu.

4.3.3 Operace pouštní štít

Plán operace, obrázek 20, počítal s masivním obchvatem z jihu, který se stočí doleva a obejde protivníka po levém křídle a odřízne mu ústupové cesty do Iráku. 22. 2. začaly pronikat první síly 18. výsadkového sboru přes minová pole a nástrahy na hranicích. Druhý den překročily linie jednotky sboru podporované vrtulníky 101. útočné letecké divize na západním křídle sestavy koaličních vojsk. Celá operace byla oficiálně zahájena 24. 2. ve 4 hodiny ráno, kdy jednotky 1. a 2. divize námořní pěchoty zaútočily na široké frontě na iráckou obranu. Díky podpoře dělostřelectva a letectva se podařilo prolomit obranu Iráčanů a do vniklé mezery zaútočila 2. obrněná divize. Tato část operace měla za úkol rozbít obranu protivníka ale hlavně upoutat jeho pozornost na jihozápadní část Kuvajtu.

Obrázek 20 – Mapa operací spojeneckých vojsk „Pouštní štít“

Zdroj: MATLOFF, M. (1999)

Dne 24. 2. v 08,00 proniklo 700 vrtulníků 101. divize asi 120 km do hloubky iráckého území v největší vrtulníkové operaci v dějinách. Vojáci dopravení do hloubky iráckého území vytvořili základny zajišťující postup divize do hloubky území zvané „zóna Cobra“. Jednotky spojenců na levém (západním) křídle postoupily za 24 hodin o 125 km. Odpoledne zaútočily

na Kuvajt jednotky arabských států Perského zálivu. Tím zcela upoutaly pozornost protivníka. Iráčané přesunuli své zálohy na jih a tak je vystavily intenzivním útokům letectva.

Francouzské, britské a americké jednotky postupovaly na sever a odřízly tak podstatnou část iráckých jednotek v Kuvajtu. 26. 2. měly síly koalice v rukou podstatnou část jižního Iráku a tlačily se k Eufratu. Na východě jednotky arabských spojenců osvobozovaly území Kuvajtu a probjovali se na předměstí hlavního města. V jeho okolí byla svedena největší bitva války, kdy se irácké jednotky pokusily o protiútok vzhledem k hrozícímu obklíčení. Do večera byly irácké divize v Kuvajtu rozprášeny. Následující den došlo ke zhroucení iráckých jednotek v jižním Iráku a dne 28. 2. v 08,00 vyhlásil prezident Bush příměří.

4.3.4 Závěry z konfliktu

Armáda USA se na válku dlouhodobě připravovala a celý konflikt se stal klasickou ukázkou kombinované vzdušné a pozemní bitvy. Integrace všech složek se osvědčila, stejně jako kombinace palby a manévru.

Zvláštní operace, včetně psychologických, se uplatnily jako v žádném předchozím konfliktu. Velká pozornost byla věnována práci s médii a jejich ovlivňování ve prospěch koaličních vojsk.

Nedostatky se projevily především v práci zpravodajské služby, která nedokázala správně vyhodnotit získané informace ze všech zdrojů, které měla k dispozici. Byly špatně vyhodnoceny úkoly iráckých jednotek, jejich pohyby, používání odpalovacích zařízení raket SCUD atd.

Válka odhalila přetrvávající rivalitu mezi jednotlivými složkami armády USA a snahu velitelů přeceňovat dosažené úspěchy. Projevila se silná tendence podceňovat protivníka.

Iráčané se naučili velmi dobře používat maskování, takže především leteckým útokům odolalo větší množství sil, než se předpokládalo.

Nízké ztráty spojenců v této válce vyvolaly u veřejnosti falešnou iluzi, že války mohou probíhat s minimálními ztrátami.

SEZNAM POUŽITÝCH ANGLICKÝCH ZKRATEK

ACCS Air Command and Control System
Systém velení a řízení vzdušných sil (letectva)

ACO Allied Command Operation
Spojenecké velitelství pro operace

ACT Allied Command Transformation
Spojenecké velitelství pro transformaci

AČR
Armáda České republiky

ADMINCON Administrative Control
Administrativní řízení

AJP Allied Joint Publication
Spojenecká společná publikace

AMCC Allied Movement Coordination Centre
Spojenecké středisko pro koordinaci přesunů (přepravy)

BRS
Bezpečnostní rada státu

C2 Command and Control
Velení a řízení

C3 Command, Control and Communication
Systém velení, řízení a spojení

CA Comprehensive Approach
Komplexní přístup

CAOC Combined Air Operations Centre
Mnohonárodní operační středisko vzdušných sil

CBRN Chemical, Biological, Radiological and Nuclear
Chemické, biologické, radiologické a jaderné

CC Component Command
Velitelství složky

CEP Civil Emergency Planning
Civilní nouzové plánování

CI Counter – intelligence

Zpravodajská ochrana

CIMIC Civil – Military Cooperation

Civilně – vojenská spolupráce

CJTF Combined Joint Task Force

Společné mnohonárodní úkolové uskupení

COE Center of Excellence

vrcholové středisko

COIN Counter – insurgency

Protipovstalecký

CONOPLAN Contingency operation plan

Operační plán pro nepředvídané události (operativní použití)

COR Concept of Requirements

Koncepce zabezpečení HNS

CRC Control and Reporting Centre

Středisko řízení a uvědomování

CRO Crisis Response Operation

Operace k řešení krizových situací

ČR

Česká republika

DDP Detailed Deployment Plan

Podrobný plán rozvinutí

DJSE Deployable Joint Staff Element

Nasaditelný společný štábní prvek

DJTFC *Deployable Joint Task Forces Command*

Nasaditelné velitelství společného úkolového uskupení

EBAO Effects – based approach to operation

Přístup k vedení operací založený na účincích

EOD Explosive Ordnance Disposal

Pyrotechnická asanace (činnost), likvidace výbušného materiálu

ESDP European Security Defence Policy

Evropská bezpečnostní a obranná politika

EU BG European Union Battle Group

Bojového taktické uskupení EU

EU European Union
Evropská unie

FHQ Force Headquarters
Velitelství sil

FULLCOM Full Command
Úplné velení

GŠ AČR
Generální štáb AČR

HN Host Nation
Hostitelský stát

HNS Host Nation Support
Zabezpečení hostitelským státem (zemí)

HNSCC Host Nation Support Coordination Centre
Koordinační centrum pro podporu hostitelskou zemí

HUMINT Human Intelligence
Zpravodajství z lidských zdrojů

HZS ČR
Hasičský záchranný sbor ČR

IED Improvised Explosive Device
Improvizované výbušné zařízení

IMS International Military Staff
Mezinárodní vojenský štáb

IOs International Organizations
Mezinárodní organizace

ISR Intelligence, Surveillance and Reconnaissance
Zpravodajství, sledování a průzkum

IZS
Integrovaný záchranný systém

JFC Joint Force Command(er)
Velitelství (velitel) společných sil

JOA Joint Operations Area
Prostor společných operací (společný operační prostor)

KŠ MO
Krizový štáb MO

LDSA

Lidová demokratická strana Afghánistánu

LOC Lines of communications

Spojovací trasy, komunikace pro přesuny

LOGCON Logistics Control

Logistické řízení

M&T Movement and Transportation

Přesuny a přeprava

MC Military Committee

Vojenský výbor NATO

MEDEVAC Medical Evacuation

Vzdušný zdravotnický odsun

METL Mission Essential Task List

Seznam (přehled) úkolů nezbytných pro plnění mise

MJLC Multinational Joint Logistic Centre

Multinárodní společné logistické centrum

MNDDP Multi – National Detailed Deployment Plan

Podrobný plán rozvinutí mnohonárodních sil

MOU Memorandum of Understanding

Dohoda o porozumění

NAC North Atlantic Council

Severoatlantická rada

NaPoSy PVO ČR

Národní posilový systém PVO ČR

NATINADS NATO Integrated Air Defence System

Integrovaný systém protivzdušné obrany NATO

NATO North Atlantic Treaty Organization

Organizace Severoatlantické smlouvy

NCRS NATO Crisis Response System

Systém řešení krizových situací NATO

NEC Network Enabled Capability

Schopnosti dané síťovým prostředím;

NGA National Governmental Authority

Národní vládní autorita

NGOs Non – Governmental Organizations
Nevládní organizace

NMCC National Movement Coordination Centre
Koordinační středisko státu pro přesuny (národní)

NRF NATO Response Force
Síly reakce NATO

NSE National Support Element
Národní podpůrný prvek národní prvek pro zabezpečení (prvek státu)

NSIP NATO Security Investment Program
Investiční program NATO pro zajištění bezpečnosti

OBSE
Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

ODOS
Objekt(y) důležitý(é) pro obranu státu

OHQ Operation Headquarters
Velitelství operací;

OOP
Organizace pro osvobození Palestiny

OPCOM Operational Command
Operační velení

OPCON Operational Control
Operační řízení

OPLAN Operation plan
Plán operace

OPZHN
Ochrana proti zbraním hromadného ničení

OS ČR
Ozbrojené síly ČR

OSN
Organizace spojených národů

OU
Operační umění

PfP Partnership for Peace
Partnerství pro mír

PLŘS

Protiletadlová řízená střela

PME Peacetime Military Engagement

Vojenské mírové nasazení

PRT Provincial Reconstruction Team

Provinční rekonstrukční tým

PS Peace Support

Podpora míru

PSO Peace Support Operation

Operace na podporu míru

PVO

Protivzdušná obrana

RAMCC Regional Air Movement Coordination Centre

Středisko pro koordinaci regionálních vzdušných přesunů

RAP Recognised Air Picture

Rozpoznaný obraz vzdušné situace

ROE Rules of Engagement

Pravidla použití sil

RRF Rapid Reaction Force

Síly rychlé reakce

RSOC

Rozvinuté Společné operační centrum

RSOM Reception, Staging & Onward Movement

Příjem, soustředění a odeslání

SACEUR Supreme Allied Commander Europe

Vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě

SACT Supreme Allied Commander Transformation

Vrchní spojenecký velitel pro transformaci

SDOS Standard Day Of Supply

Standardní denní dávka

SOC

Společné operační centrum

SOP Standard (Standing) Operating Procedures

Stálé operační postupy

SOR Standing Operational Requirements
Operační požadavky

SOR Statement of Requirements
Stanovení požadavků

SPOC Single Point of Contact
Jediný styčný orgán

SSHR
Správa státních hmotných rezerv

STANAG NATO standardization agreement
Standardizační dohoda NATO

TA Technical Agreement
Technické ujednání

TACOM Tactical Command
Taktické velení

TACON Tactical Control
Taktické řízení

TOA Transfer of Authority
Předání do podřízenosti

TPLSS Third Party Logistic Service Support
Logistická podpora zabezpečovaná třetí stranou

ÚKŠ
Ústřední krizový štáb

ÚSpO
Útvar speciálních operací

VS
Vojenská strategie

VV
Vojenská věda

ZZS
Zdravotnická záchranná služba

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

OBRÁZEK 1 – PLÁN OPEVNĚNÍ MĚSTA JERICHA Z 8 TISÍCILETÍ PŘ. N. L.....	8
OBRÁZEK 2 – VOJENSKÉ UMĚNÍ A JEHO SLOŽKY	12
OBRÁZEK 3 - VZTAH SLOŽEK VOJENSKÉHO UMĚNÍ.....	17
OBRÁZEK 4 – VZTAH TEORIE A PRAXE VOJENSKÉHO UMĚNÍ	18
OBRÁZEK 5 – SCHÉMA BITVY U KRESČAKU	22
OBRÁZEK 6 – UKÁZKA TAKTIKY TANKOVÉHO VOJSKA ZA 1. SVĚTOVÉ VÁLKY	23
OBRÁZEK 7 – TAKTIKA PĚCHOTY „STOßTRUPPEN“	24
OBRÁZEK 8 – SOUČÁSTI VOJENSKÉHO UMĚNÍ.....	25
OBRÁZEK 9 – SITUAČNÍ SCHÉMA NAPOLEONOVÝCH SBORŮ NA KONCI LISTOPADU 1805.....	27
OBRÁZEK 10 – ČLENĚNÍ OPERACÍ NA ÚZEMÍ ČR POD NÁRODNÍM VELENÍM	60
OBRÁZEK 11 – ČLENĚNÍ VOJENSKÝCH OPERACÍ	61
OBRÁZEK 12 – ČLENĚNÍ OPERACÍ MIMO ČLÁNEK 5. WS.....	63
OBRÁZEK 13 - SCHÉMA PUSANSKÉ OPERACE.....	72
OBRÁZEK 14 – LINIE POSTUPU SYRSKÝCH VOJSK	77
OBRÁZEK 15 – PROTIÚTOK IZRAELSKÝCH JEDNOTEK.....	78
OBRÁZEK 16 – SINAJSKÁ FRONTA DO 12.10.....	79
OBRÁZEK 17 – SINAJSKÁ FRONTA DO 24.10	80
OBRÁZEK 18 – PLÁN A PROVEDENÍ OPERACE „MÍR PRO GALILEU“	83
OBRÁZEK 19 – POLITICKÁ MAPA AFGHÁNISTÁNU Z R. 1983.....	85
OBRÁZEK 20 – MAPA OPERACÍ SPOJENECKÝCH VOJSK „POUŠTNÍ ŠTÍT“	91
TABULKA 1 – VÝVOJ PRINCIPŮ VOJENSKÉHO UMĚNÍ	19
TABULKA 2 – PRINCIPY VOJENSKÉHO UMĚNÍ	19
TABULKA 3 – HLAVNÍ BOJOVÁ TECHNIKA POZEMNÍCH SIL	45
TABULKA 4 – HLAVNÍ BOJOVÁ TECHNIKA VZDUŠNÝCH SIL	47
TABULKA 5 – VOJENSKÉ AKTIVITY	62

LITERATURA

- [1] *AAP-6 : Terminologický slovník pojmů a definic (anglicky a francouzsky)*. 2. vydání. Praha : Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, odbor obranné standardizace, 2009. 466 s.
- [2] *Bílá kniha o obraně*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo obrany ČR - OKP, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7278-564-3.
- [3] Česko. Zákon č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách České republiky. In *Věstník Ministerstva obrany*. 2002, 15, s. 9 s.
- [4] *Doktrína AČR v mnohonárodních operacích : Vojenská publikace*. 1. vydání. Praha : Správa doktrín ŘeVD, 2008. 143 s.
- [5] *Doktrína AČR v operacích na území ČR pod národním velením : Vojenská publikace*. 1. vydání. Praha : AVIS, 2007. 96 s.
- [6] *Doktrína Armády České republiky*. 2. vydání. Praha : PIC MO, 2010. 108 s.
- [7] DUPUY, Ernest, E; DUPUY, Trevor, N. *Vojenské dějiny : 1. a 2. díl*. 1. vydání. Praha : Forma, 1996-1997. 1635 s. ISBN 80-7216-000-5.
- [8] DVOŘÁK, Bohuslav . Odkaz tvůrců vojenského umění pro vedení soudobých vojenských operací : závěrečná práce. In *Závěrečné práce příslušníků 21. KGŠ*. 1. vydání. Brno : UO , 2008. s. 79-116. ISBN 978-80-7231-544-4.
- [9] GALATÍK, Vlastimil, et al. *Vojenská strategie*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo obrany ČR - PIC, 2008. 343 s. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/bezpecnostni-temata/22-vojenska-strategie.pdf>>. ISBN 978-80-7278-475-2.
- [10] HERYNK, Jiří. *Základy operačního umění a operací*. Vyškov, 2003. 130 s. Skripta. VVŠ PV Vyškov. ISBN 80-7217-157-7.
- [11] KRÁSNÝ, Antonín ; SOCHA, Oldřich . Operační prostředí. *Vojenské rozhledy*. 2007, 16, 2, s. 51-65. ISSN 1210-3292.
- [12] KUBEŠA, Milan. *Strategie obrany státu a vojenská strategie*. Brno : VA v Brně, 1994. 177 s. Skripta. Vojenská akademie v Brně.
- [13] KUBEŠA, Milan. *Základy operačního umění*. Brno : VA Brno , 1996. 100 s. Skripta. Vojenská akademie v Brně.
- [14] MASNIČÁK, Jaroslav . *Zkušenosti z některých lokálních válek a ozbrojených konfliktů vedených v průběhu 80. a v první polovině 90. let : 1. a 2. díl*. Brno, 1997. 203 s. Skripta. Vojenská akademie v Brně.
- [15] MATLOFF, Maurice. *Dějiny americké armády*. 1. vydání. Praha : Baronet, 1999. 751 s. ISBN 80-7176-962-2.
- [16] SACHAR, Howard, M. *Dějiny státu Izrael*. 1. vydání. Praha : Regia, 1998. 767 s. ISBN 80-902484-4-6.
- [17] SARIN, Oleg; DVORECKIJ, Lev, C. *Afghánský syndrom*. 2. vydání. Brno : Jota, 2001. 199 s. ISBN 80-7217-157-7.
- [18] SOCHA, Oldřich. Uvedení do základů teorie vedení společných operací. *Doktríny* [online]. 2011, 1, [cit. 2011-09-02]. Dostupný z WWW: <http://doctrine.vavyskov.cz/2011_1/2011_1_1a.html>. ISSN 1803-036X.
- [19] TOFFLER, Alvin; TOFFLER, Heidi. *Válka a antiválka*. Praha : Dokořán, 2002. 303 s. ISBN 80-7203-445-6.
- [20] VEJMELKA, Oto. *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*. 1. vydání. Vyškov : Správa doktrín Ředitelství výcviku a doktrín, 2005. 359 s.

- [21] *Vojenská strategie České republiky* [online]. Praha : [s.n.], 2008 [cit. 2011-09-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=5195>>.
- [22] VÝBOH, Anton; RAMPULA, Oldřich . *Bitva u Slavkova 2. prosince 1805: Skripta*. 1. vydání. Brno : VA Brno, 1992. 144 s.
- [23] *Www.army.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-01-01]. Přehled hlavních druhů techniky a výzbroje AČR (stav k 1. lednu 2011). Dostupné z WWW: <<http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=51109>>.